

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PLANU OGÓLNEGO GMINY STARY ZAMOŚĆ

Stary Zamość, data sporządzenia opracowania: 2 lipca 2026 r.

Nazwa opracowania:

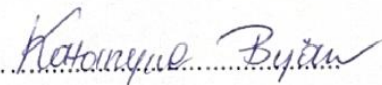
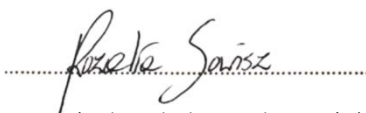
**Prognoza oddziaływania na środowisko
dla Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość**

Zleceniodawca:

Wójt Gminy Stary Zamość

Wykonawca:

**Xgeneris Sp. z o.o.
ul. Jagiellońska 48/39
38-700 Ustrzyki Dolne**

ZESPÓŁ AUTORSKI	
Kierownik zespołu autorów:	
Dr inż. Malwina Michalik-Śnieżek (Podpis kierującego zespołem autorów)	
Pozostali członkowie zespołu autorów:	
Mgr inż. Katarzyna Bujan (Podpis członka zespołu autorów)	
Mgr. inż. Rozalia Sowisz (Podpis członka zespołu autorów)	

Spis treści

1.	Wprowadzenie	8
1.1.	Podstawa formalno-prawna opracowania.....	8
1.2.	Cel i zakres merytoryczny opracowania.....	9
2.	Zawartość oraz główne cele projektowanego dokumentu, a także jego powiązania z innymi dokumentami	13
2.1.	Cele i zawartość dokumentu	13
2.2.	Powiązania z dokumentami	14
2.2.1.	Polityka wodna w świetle Ramowej Dyrektywy Wodnej	14
2.2.2.	Pakiet klimatyczno-energetyczny.....	14
2.2.3.	Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2028.....	15
2.2.4.	Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	15
2.2.1.	Program ochrony powietrza dla województwa lubelskiego	16
2.2.2.	Plan Zagospodarowania Województwa Lubelskiego	16
2.2.3.	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku	20
2.2.4.	Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Stary Zamość	21
2.2.5.	Opracowanie ekofizjograficzne	21
3.	Metody zastosowane przy sporządzeniu prognozy	23
4.	Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość jej przeprowadzania.....	25
5.	Transgraniczne oddziaływanie na środowisko	26
6.	Streszczenie w języku niespecjalistycznym	27
7.	Charakterystyka stanu środowiska przyrodniczego gminy	28
7.1.	Położenie administracyjne i fizycznogeograficzne gminy	28
7.2.	System powiązań przyrodniczych z otoczeniem	32
7.3.	Charakterystyka poszczególnych elementów środowiska i ich wzajemnych powiązań	35
7.3.1.	Rzeźba terenu.....	35
7.3.2.	Warunki geologiczno-gruntowe	37
7.3.3.	Gleby	39
7.3.4.	Zasoby naturalne	41
7.3.5.	Warunki wodne – wody powierzchniowe.....	42
7.3.6.	Warunki wodne – wody podziemne	49
7.3.7.	Flora i fauna.....	56
7.3.8.	Krajobraz	57
7.3.9.	Formy ochrony przyrody	59

7.3.10.	Dziedzictwo kulturowe	64
7.3.11.	Ocena powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi komponentami środowiska.....	71
8.	Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	73
9.	Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu	74
9.1.	Identyfikacja istniejących problemów ochrony środowiska	74
9.1.1.	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	74
9.1.2.	Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych	76
9.1.3.	Zagrożenie suszą	77
9.1.4.	Degradacja gleb	81
9.1.5.	Hałas	81
9.1.6.	Zagrożenie związane z oddziaływaniem pól elektromagnetycznych	82
9.2.	Identyfikacja potencjalnych zagrożeń.....	83
9.2.1.	Zagrożenie ryzykiem poważnej awarii przemysłowej	83
9.2.1.	Korytarze ekologiczne i powiązania przyrodnicze.....	83
9.2.2.	Walory krajobrazowe a zagospodarowanie terenu	84
9.2.3.	Oddziaływania skumulowane (kumulacja wpływów)	84
10.	Wpływ braku realizacji planu ogólnego na stan środowiska	86
11.	Uwzględnienie międzynarodowych, unijnych i krajowych wytycznych ochrony środowiska w opracowaniu dokumentu	87
12.	Ocena oddziaływania na komponenty środowiska i zagrożenia dla środowiska w wyniku realizacji ustaleń projektu planu	89
12.1.	Oddziaływanie na formy ochrony przyrody	89
12.2.	Oddziaływanie na ludzi	89
12.3.	Oddziaływanie na krajobraz	90
12.4.	Oddziaływanie na klimat i mikroklimat.....	90
12.5.	Oddziaływanie na powietrze.....	91
12.6.	Oddziaływanie na wody	92
12.7.	Oddziaływanie na klimat akustyczny	92
12.8.	Oddziaływanie na środowisko przyrodnicze, w tym rośliny i zwierzęta oraz różnorodność biologiczną.....	93
12.9.	Oddziaływanie na zabytki i dobra materialne.....	94
12.10.	Oddziaływanie związane z polami elektromagnetycznymi	94
12.11.	Oddziaływanie na system gospodarki odpadami	95
12.12.	Oddziaływanie na obszary sąsiadujące.....	95

13.	Ocena wpływu realizacji przedmiotowych rozwiązań na wskazane cele środowiskowe	96
14.	Zapobieganie, ograniczanie lub kompensacja przyrodnicza negatywnych oddziaływań na środowisko	97
15.	Warianty alternatywne w stosunku do rozwiązań ujętych w projekcie wraz z uzasadnieniem rekomendacji wyboru.....	98
16.	Wykaz aktów prawnych oraz materiałów źródłowych wykorzystanych przy opracowaniu dokumentu	99
16.1.	Akty prawne.....	99
16.2.	Materiały źródłowe.....	100
16.3.	Inne źródła	101
17.	Oświadczenie kierującego zespołem autorów prognozy oraz członków zespołu.....	103

Spis rysunków:

Rysunek 2. Położenie administracyjne gminy Stary Zamość.....	28
Rysunek 3. Obręby ewidencyjne gminy Stary Zamość	29
Rysunek 4. Położenie Gminy Stary Zamość (zielony) na tle regionalizacji fizycznogeograficznej Polski	30
Rysunek 5. Przebieg korytarzy ekologicznych na terenie gminy Stary Zamość – zielony według I etapu (2005), niebieski według II etapu (2012), różowy – granica gminy.....	34
Rysunek 6. Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Stary Zamość	37
Rysunek 7. Geologiczno-inżynierska ocena gruntów na obszarze gminy Stary Zamość.....	39
Rysunek 8. Mapa glebowo-rolnicza gminy Stary Zamość	40
Rysunek 9. Grunty objęte gleboznawczą klasyfikacją gruntów w gminie Stary Zamość.....	41
Rysunek 10. Usytuowanie gminy Stary Zamość w kontekście lokalizacji złóż kopalin oraz obszarów i terenów górniczych	42
Rysunek 11. Sieć hydrograficzna gminy Stary Zamość	43
Rysunek 12. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenie gminy Stary Zamość	48
Rysunek 13. Jednolite Części Wód Podziemnych na terenie gminy Stary Zamość	50
Rysunek 14. Lokalizacja gminy Stary Zamość w kontekście usytuowania GZWP.....	54
Rysunek 15. Usytuowanie ujęć wód podziemnych na terenie gminy Stary Zamość.....	55
Rysunek 16. Skierbieszowski Park Krajobrazowy na terenie gminy Stary Zamość	60
Rysunek 17. Usytuowanie gminy Stary Zamość w kontekście lokalizacji Roztoczańskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny	61
Rysunek 18. Usytuowanie gminy Stary Zamość w kontekście lokalizacji SOO i OSO	62
Rysunek 19. Usytuowanie gminy Stary Zamość w kontekście rezerwatów przyrody, Obszarów Chronionego Krajobrazu oraz pomników przyrody.....	63
Rysunek 20. Usytuowanie projektowanego rezerwatu przyrody na terenie gminy Stary Zamość.....	64
Rysunek 21. Usytuowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego zlokalizowanych na terenie gminy Stary Zamość.....	67
Rysunek 22. Usytuowanie zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych oraz ewidencji zabytków nieruchomych, a także ewidencji zabytków archeologicznych na terenie gminy Stary Zamość	71
Rysunek 23. Zagrożenie suszą atmosferyczną na terenie gminy Stary Zamość	78
Rysunek 24. Zagrożenie suszą rolniczą na terenie gminy Stary Zamość	78
Rysunek 25. Zagrożenie suszą hydrologiczną na terenie gminy Stary Zamość	79
Rysunek 26. Zagrożenie suszą hydrogeologiczną na terenie gminy Stary Zamość	79
Rysunek 27. Łączne zagrożenie suszą na terenie gminy Stary Zamość	80

Spis tabel:

Tabela 1. Zakres merytoryczny Prognozy w strukturze opracowania.....	11
Tabela 2. Strefy planistyczne w gminie Stary Zamość	13
Tabela 3. Wykaz JCWP występujących na obszarze gminy Stary Zamość.....	44
Tabela 4. Charakterystyka stanu wód powierzchniowych występujących na terenie gminy Stary Zamość	46
Tabela 5. Wykaz JCWPd występujących na obszarze gminy Stary Zamość wraz z celami środowiskowymi oraz charakterystyką stanu wód podziemnych	51

Tabela 6. Wykaz obiektów usytuowanych na obszarze gminy Stary Zamość, wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Lubelskiego (stan na styczeń 2025 r.)	65
Tabela 7. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Stary Zamość.....	66
Tabela 8. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Stary Zamość	68

Załączniki:

- Załącznik 1. Uwarunkowania przyrodnicze oraz zagrożenia i ograniczenia w zagospodarowaniu terenów gminy Stary Zamość – załącznik do Opracowania ekofizjograficznego dla Gminy Stary Zamość.

1. Wprowadzenie

Niniejszy dokument stanowi prognozę oddziaływania na środowisko w związku z opracowaniem Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość. Plan ten jest sporządzony zgodnie z Uchwałą Nr VI/46/24 Rady Gminy Stary Zamość w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Stary Zamość.

Zakres planu ogólnego obejmuje obszar w granicach administracyjnych Gminy Stary Zamość. Gmina wiejska Stary Zamość zlokalizowana jest we wschodniej części Polski, w województwie lubelskim, w północnej części powiatu zamojskiego. Jej powierzchnia stanowi 9 751 ha.¹ Obszar gminy podzielony został na jednostki pomocnicze – gmina Stary Zamość skupia 19 sołectw, w tym: Sołectwo Borowina, Chomęciska Małe, Chomęciska Duże Pierwsze, Chomęciska Duże Drugie, Krasne, Majdan Sitaniecki, Nowa Wieś, Podkrasne, Podstary Zamość, Stary Zamość, Udrycze – Koniec, Udrycze – Kolonia, Udrycze – Wola, Wierzba Pierwsza, Wierzba Druga, Wisłowiec, Kolonia Wisłowiec, Podstary Zamość – Doły oraz Stary Zamość – Gościniec Kmicica.

Na terenie gminy Stary Zamość obowiązuje obecnie jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przyjęty Uchwałą Rady Gminy Stary Zamość Nr XXI/102/12 z dnia 18 listopada 2012 r. Obszar objęty miejscowym planem wynosi łącznie 0,49 ha, co stanowi około 0,005% pokrycia całego obszaru gminy. Z analizy wynika, że w obowiązującym planie powierzchnia obszarów, na których określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej wynosi łącznie 0 ha (zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w połączeniu z zabudową usługową, rekreacyjną lub letniskową oraz zbiorową), 0 ha pod zabudowę zagrodową, 0,49 ha pod zabudowę usługową oraz 0 ha pod zabudowę przemysłową.

Aktualizacja struktury użytkowania terenów w gminie ma na celu dostosowanie jej do obowiązujących regulacji prawnych oraz wytycznych zawartych w dokumentach planistycznych wyższego szczebla. Planowane zmiany mają wspierać rozwój gminy w zgodzie z potrzebami mieszkańców, jednocześnie dbając o zachowanie ładu przestrzennego i funkcjonalnego. W tym celu gmina podjęła działania związane z opracowaniem planu ogólnego, który zastąpi dotychczasowe Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Stary Zamość przyjęte Uchwałą Rady Gminy Stary Zamość Nr XL/151/2002 z dnia 15 lutego 2002 r. z późniejszymi zmianami. Plan ogólny stanie się podstawą do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

1.1. Podstawa formalno-prawna opracowania

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2026 poz. 538), sporządzenie planu ogólnego gminy ma na celu wyznaczenie, w oparciu o aktualne uwarunkowania przestrzenne, stref planistycznych oraz lokalnych standardów urbanistycznych. Dodatkowo plan może określać obszary przeznaczone do uzupełnienia istniejącej zabudowy oraz tereny zabudowy śródmiejskiej (Art. 13a ust. 4 ww. ustawy). Działania te służą uporządkowaniu przestrzeni w gminie z uwzględnieniem jej charakteru, a także oczekiwań oraz realnych potrzeb jej mieszkańców.

Zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach

¹ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl>), dane za rok 2023 (data dostępu: 23.04.2025 r.)

oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112), jednym z obowiązków organu opracowującego projekt planu ogólnego jest przygotowanie prognozy oddziaływania na środowisko ww. dokumentu. Jak wynika z przepisów, prognoza ta odgrywa istotną rolę w procesie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – pozwala ocenić konsekwencje realizacji planu i zaproponować działania ograniczające ewentualne negatywne skutki.

Celem prognozy jest analiza potencjalnych skutków środowiskowych wynikających z ustaleń projektu planu ogólnego, ocena zaproponowanych rozwiązań przestrzenno-funkcjonalnych oraz ich zgodności z przepisami dotyczącymi ochrony środowiska. Prognoza umożliwia uwzględnienie wzajemnych zależności między uwarunkowaniami przyrodniczymi a przyjętymi rozwiązaniami planistycznymi na wszystkich etapach procesu planowania. Sporządzenie prognozy jest obowiązkowe dla każdego planu ogólnego, chyba że na podstawie uzgodnień z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym zostanie udzielone odstępnie od strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Prognoza oddziaływania na środowisko, opracowana równocześnie z projektem planu ogólnego, jest udostępniana do publicznego wglądu. Wyniki konsultacji społecznych mogą wpłynąć na decyzję Rady Gminy dotyczącą uchwalenia planu ogólnego, zapewniając większą transparentność procesu planistycznego oraz uwzględnienie opinii mieszkańców.

1.2. Cel i zakres merytoryczny opracowania

Niniejsze opracowanie ma na celu całościową ocenę możliwych oddziaływań środowiskowych, jakie mogą towarzyszyć realizacji projektu planu ogólnego. Analiza ta obejmuje zarówno przewidywane konsekwencje wdrożenia ustaleń planistycznych, jak i scenariusze wynikające z zaniechania jego wdrożenia. Prognoza szczegółowo analizuje potencjalne zagrożenia środowiskowe, ich oddziaływanie na zdrowie mieszkańców, obszary chronione oraz krajobraz. Wskazuje także kierunki działań, które mogą ograniczyć lub zrekompensować ewentualne niekorzystne oddziaływania, a tam, gdzie zachodzi ryzyko poważniejszych zagrożeń – może przedstawiać wariantowe rozwiązania alternatywne wobec przyjętych założeń planistycznych.

Zakres prognozy został opracowany zgodnie z wymogami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku, jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112). Uwzględniono wytyczne zamawiającego oraz wymagany poziom szczegółowości, wskazany przez:

- Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Lublinie w piśmie z dnia 18 marca 2025 r. (znak pisma: WSTIII-I.411.1.17.2025.KŁ);
- Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zamościu w piśmie z dnia 21 marca 2025 r. (znak pisma: NZ.9027.4.153.2025).

W ramach prognozy oceniono aktualny stan środowiska przyrodniczego, jego odporność i zdolności regeneracyjne, a także możliwości adaptacyjne wobec przyszłych zmian. Szczególną uwagę zwrócono na obszary cenne przyrodniczo oraz aspekty związane z ochroną gleb rolnych i zasobów leśnych. Równocześnie analizie poddano potencjalny wpływ ustaleń planu na zdrowie mieszkańców oraz na lokalną bioróżnorodność.

Przyjęte ustalenia planistyczne zostały zweryfikowane pod kątem zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju, gospodarowania zasobami naturalnymi oraz obowiązującymi regulacjami prawnymi. Opracowanie przedstawia także środki zaradcze, których celem jest minimalizacja

negatywnych skutków. W przypadku stwierdzenia potrzeby wprowadzenia alternatywnych rozwiązań w ramach planu ogólnego, prognoza może wskazywać alternatywne rozwiązania planistyczne wraz z uzasadnieniem ich wyboru.

Całość została opracowana w oparciu o szeroką bazę danych środowiskowych, ujętą zarówno opisowo, jak i graficznie (w formie kartograficznej), co ułatwia zrozumienie i ocenę przedstawionych informacji.

Prognoza została opracowana zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 51 ust. 2 pkt 1-3 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w związku z czym zawiera:

- istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
- stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;
- przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
 - różnorodność biologiczną,
 - ludzi,
 - zwierzęta,
 - rośliny,
 - wodę,
 - powietrze,
 - powierzchnię ziemi,
 - krajobraz,
 - klimat,
 - zasoby naturalne,
 - zabytki,
 - dobra materialne
 - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Dodatkowo prognoza przedstawia:

- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru;
- biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod

dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.²

Tabela 1. Zakres merytoryczny Prognozy w strukturze opracowania

Zakres Prognozy	Miejsce w strukturze Prognozy
Elementy Prognozy wynikające z Ustawy OÖŚ	
art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. a informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami	Rozdział 2
art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. b informacja o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy	Rozdział 3
art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. c propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania	Rozdział 4
art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. d informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko	Rozdział 5
art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. e streszczenie w języku niespecjalistycznym	Rozdział 6
art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. f oświadczenie autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy	Rozdział 17
art. 51 ust. 2 pkt 2 lit. a określa, analizuje i ocenia: istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu	Rozdział 7 i 10
art. 51 ust. 2 pkt 2 lit. b ... stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	Rozdział 8
art. 51 ust. 2 pkt 2 lit. c ... istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie...	Rozdział 9
art. 51 ust. 2 pkt 2 lit. d ... cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,	Rozdział 3 i 13
art. 51 ust. 2 pkt 2 lit. e ... przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne,	Rozdział 12

² Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112)

Zakres Prognozy	Miejsce w strukturze Prognozy
zabytki, dobra materialne - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;	
art. 51 ust. 2 pkt 3 lit. a przedstawia: rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru	Rozdział 14
art. 51 ust. 2 pkt 3 lit. b biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy	Rozdział 15
Elementy Prognozy wynikające z uzgodnienia RDOŚ	
Ocena wpływu planowanego sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu wraz z określeniem jego przewidywanej skali i intensywności	Rozdział 12
Metody zastosowane przy sporządzeniu prognozy, w szczególności informacje dotyczące pochodzenia danych na temat środowiska przyrodniczego	Rozdział 3 i 16
Przedstawienie istniejącego stanu środowiska, w tym opisów elementów przyrodniczych, zagrożenia dla środowiska i źródła tych zagrożeń oraz problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu	Rozdział 7 i 9
Analiza wpływu planowanego zagospodarowania na środowisko przyrodnicze, w tym obszary podlegające ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych występujących na terenie gminy	Rozdział 12 i 13
Odniesienie się do: 1. Skierbieszowskiego parku Krajobrazowego i jego otuliny; 2. Korytarza ekologicznego KPdC-2c Polesie – Roztocze; 3. Systemu przyrodniczego gminy	Rozdział 7 i 12
Analiza i ocena wpływu projektowanego zagospodarowania terenu na krajobraz, w tym krajobraz kulturowy, a także zmiany klimatyczne i różnorodność biologiczną	Rozdział 7 i 9
Analiza czy ustalenia planu uwzględniają cele i kierunki adaptacji do zmian klimatu	Rozdział 2 i 13
Elementy Prognozy wynikające z uzgodnienia PSSE	
Uwzględnienie informacji zawartych w art. 51 i art. 52 Ustawy z dnia 3 października 2008 r o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r., poz1112 z późn. zm.) w celu zapewnienia właściwych warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.	Rozdział 12

Źródło: Opracowanie własne

2. Zawartość oraz główne cele projektowanego dokumentu, a także jego powiązania z innymi dokumentami

2.1. Cele i zawartość dokumentu

Plan ogólny gminy to kluczowy dokument planistyczny o charakterze aktu prawa miejscowego, obejmujący swoim zakresem cały obszar administracyjny gminy. Został on wprowadzony jako narzędzie zastępujące dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. W odróżnieniu od studium, ustalenia zawarte w planie ogólnym mają charakter wiążący – zarówno przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i podczas wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Oznacza to, że decyzje o warunkach zabudowy będą mogły być podejmowane jedynie w odniesieniu do terenów wskazanych w planie ogólnym, co umożliwi bardziej skuteczne zarządzanie rozwojem przestrzennym oraz wdrażanie spójnej polityki urbanistycznej.

Dokument ten określa główne kierunki rozwoju przestrzennego gminy, wskazując m.in. obszary przewidziane pod urbanizację oraz strefy przeznaczone do uzupełnienia istniejącej zabudowy. Jego podstawowym celem jest przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy, ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych oraz wspieranie zrównoważonego i harmonijnego rozwoju przestrzeni w gminie.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, każda gmina zobowiązana jest do uchwalenia planu ogólnego najpóźniej do dnia 30 czerwca 2026 roku. Po upływie tego terminu, dotychczasowe studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stracą ważność. W praktyce oznacza to wstrzymanie możliwości uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawania decyzji o warunkach zabudowy, które wymagają uprzedniego wskazania terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2026 poz. 538), Rada Gminy podjęła Uchwałę Nr VI/46/24 Rady Gminy Stary Zamość w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Stary Zamość. W oparciu o uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy wymienione w art. 13b ww. ustawy, w gminie zostało wyznaczonych 11 stref planistycznych, przedstawionych w poniższych tabelach.

Tabela 2. Strefy planistyczne w gminie Stary Zamość

L.p.	Symbol strefy	Strefa
1	SW	Strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną
2	SJ	Strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną
3	SZ	Strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową
4	SU	Strefa usługowa
5	SP	Strefa gospodarcza
6	SR	Strefa produkcji rolnej

L.p.	Symbol strefy	Strefa
7	SI	Strefa infrastrukturalna
8	SN	Strefa zieleni i rekreacji
9	SC	Strefa cmentarzy
10	SO	Strefa otwarta
11	SK	Strefa komunikacyjna

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Powiązania z dokumentami

2.2.1. Polityka wodna w świetle Ramowej Dyrektywy Wodnej

Polityka zarządzania zasobami wodnymi w województwie lubelskim kształtowana jest zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną 2000/60/WE (RDW), która wyznacza kierunki działań na rzecz ochrony jakości wód oraz racjonalnego gospodarowania nimi. W lokalnym kontekście gminy szczególne znaczenie mają strefy ochronne ujęć wody, obszary gruntów zmeliorowanych oraz tereny zagrożone powodzią – to właśnie one wymagają szczególnej uwagi w procesie planowania przestrzennego.

Plan Ogólny gminy zakłada przeciwdziałanie nadmiernej urbanizacji w rejonach cennych hydrologicznie oraz wprowadza zasady racjonalnego zagospodarowania terenów przylegających do cieków wodnych. Ochrona dolin rzecznych i utrzymywanie pasów buforowych wokół nich ma znaczenie nie tylko dla przyrody, ale i dla bezpieczeństwa mieszkańców, ograniczając ryzyko podtopień i degradacji ekosystemów.

Dokument kładzie również nacisk na modernizację i utrzymanie systemów melioracyjnych, które odgrywają kluczową rolę w gospodarce rolnej gminy i w ochronie przed skutkami zjawisk ekstremalnych. Równolegle promowane są działania zwiększające retencję oraz rozwiązania ograniczające uszczelnienie powierzchni.

Wskazane działania są zgodne z celami RDW i wspierają dążenie do osiągnięcia dobrego stanu wód. Realizacja zapisów Planu Ogólnego w zakresie gospodarki wodnej przyczyni się do zwiększenia odporności środowiskowej gminy oraz zapewni bezpieczne warunki rozwoju.

2.2.2. Pakiet klimatyczno-energetyczny

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość powstał w zgodzie z wytycznymi Pakietu Klimatyczno-Energetycznego oraz Europejskiego Zielonego Ładu. Dokument nie ogranicza się jedynie do porządkowania przestrzeni – umożliwia on również wyznaczenie kierunku transformacji w stronę neutralności klimatycznej oraz wdrażanie zasad zrównoważonego gospodarowania zasobami.

Ważnym obszarem działań jest rozwój energetyki odnawialnej. Plan dopuszcza możliwość lokowania instalacji OZE, jednak podkreśla, że każda inwestycja tego typu musi być zgodna z lokalnymi uwarunkowaniami przyrodniczymi, krajobrazowymi i środowiskowymi. Dzięki temu możliwe jest

pogodzenie potrzeb energetycznych z ochroną walorów przyrodniczych i zachowaniem ładu przestrzennego.

Warto również podkreślić, że Plan Ogólny uwzględnia istniejące formy ochrony przyrody oraz powiązania ekologiczne, w tym obszary parków krajobrazowych, ich otulin oraz korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym. W dokumencie przyjęto zasadę dostosowania kierunków rozwoju, w szczególności w zakresie odnawialnych źródeł energii, do uwarunkowań środowiskowych obszaru gminy. W rezultacie tereny o wysokich walorach przyrodniczych i kluczowym znaczeniu dla zachowania ciągłości ekosystemów nie są predysponowane do lokalizacji infrastruktury przemysłowej związanej z produkcją energii, co pozwala zachować równowagę pomiędzy transformacją energetyczną a ochroną zasobów przyrodniczych.

Nie mniej istotna jest adaptacja do zmian klimatu. Plan wskazuje rozwiązania mające na celu ograniczanie uszczelniania powierzchni, zwiększanie retencji wód opadowych i ochronę zasobów wodnych. Szczególną rolę przypisuje terenom zieleni i naturalnym obszarom buforowym, które nie tylko poprawiają warunki życia mieszkańców, ale także stabilizują lokalne ekosystemy.

Zintegrowanie kwestii energetycznych i klimatycznych z polityką przestrzenną gminy pokazuje, że Stary Zamość traktuje wyzwania środowiskowe jako priorytet w długofalowym rozwoju. Plan Ogólny staje się tym samym narzędziem, które łączy europejskie cele klimatyczne z lokalnymi potrzebami i możliwościami, tworząc podstawę dla odpowiedzialnego i nowoczesnego gospodarowania przestrzenią.

2.2.3. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2028

Założenia Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2028, przyjętego przez Radę Ministrów w czerwcu 2023 roku, znajdują swoje odzwierciedlenie również w działaniach podejmowanych na poziomie lokalnym w Gminie Stary Zamość. Dokument krajowy promuje gospodarkę o obiegu zamkniętym, a gmina wdraża te zasady, dostosowując je do własnych uwarunkowań środowiskowych i demograficznych.

W polityce odpadowej szczególną rolę przypisano profilaktyce – ograniczaniu powstawania odpadów oraz poprawie jakości ich segregacji u źródła. Rozwój selektywnej zbiórki i wzrost poziomu recyklingu to kierunki działań, które należy utrzymać na terenie gminy.

Gospodarka odpadami została powiązana również z procesem planowania przestrzennego. Podczas opracowania Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość analizowano, jak zmiany w zagospodarowaniu przestrzeni wpłyną na system odpadowy i infrastrukturę komunalną gminy.

Wdrażanie rozwiązań zgodnych z KPGO 2028 pozwala gminie wspierać realizację celów polityki środowiskowej Unii Europejskiej i Polski. Zwiększanie roli recyklingu i rynku surowców wtórnych, a także ograniczanie niekontrolowanego przemieszczania odpadów przekłada się bezpośrednio na zmniejszenie presji na środowisko naturalne i poprawę jakości życia mieszkańców gminy.

2.2.4. Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość powstał w ścisłym powiązaniu z krajowymi kierunkami działań w zakresie budowania odporności społeczno-gospodarczej na skutki zmian klimatycznych. Rekomendacje Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu

do 2020 r. z perspektywą do 2030 r. (SPA 2020), przyjętego przez Radę Ministrów w 2013 r., znajdują swoje przełożenie na poziomie lokalnym, szczególnie w gminach o dużym potencjale przyrodniczym, takich jak Stary Zamość. Położenie w granicach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny dodatkowo wzmacnia znaczenie działań proklimatycznych.

Proces planistyczny koncentrował się na identyfikacji obszarów szczególnie wrażliwych na skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych – intensywnych opadów czy susz. Analizie poddano także niewielkie tereny zagrożone powodzią i obszary zmeliorowane, co pozwoliło zaprojektować rozwiązania planistyczne ograniczające ryzyko oraz zwiększające bezpieczeństwo mieszkańców.

Wdrażane mechanizmy adaptacyjne obejmują m.in. optymalizację użytkowania gruntów oraz ochronę cennych przyrodniczo obszarów. W ten sposób działania podejmowane w gminie są spójne z założeniami SPA 2020, a jednocześnie dostosowane do lokalnych realiów i zagrożeń.

2.2.1. Program ochrony powietrza dla województwa lubelskiego

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość został opracowany z uwzględnieniem aktualnych założeń „Programu ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu”, przyjętego uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego nr XVII/291/2020 z dnia 27 lipca 2020 r. oraz zaktualizowanego uchwałą nr XLIX/716/2023 z dnia 28 czerwca 2023 r. Gmina, jako część strefy lubelskiej, znajduje się na obszarze wymagającym działań naprawczych wynikających z przekroczeń norm jakości powietrza.

Plan ogólny uwzględnia cele i zalecenia POP, integrując kwestie ochrony powietrza z polityką przestrzenną gminy. W kontekście planistycznym dokument m.in.:

- ogranicza rozproszony rozwój zabudowy, który mógłby sprzyjać wzrostowi emisji pyłów, w szczególności w obrębie terenów zidentyfikowanych jako wrażliwe środowiskowo oraz w pobliżu ciągów komunikacyjnych, które są wtórnym źródłem emisji PM₁₀ i PM_{2,5};
- sprzyja utrzymaniu i rozbudowie zieleni urządzonej oraz obszarów pełniących funkcje przewietrzania – co jest zgodne z rekomendacjami POP dotyczącymi adaptacji przestrzeni dla poprawy mikroklimatu lokalnego;
- promuje utrzymanie infrastruktury służącej selektywnej zbiórce odpadów.

2.2.2. Plan Zagospodarowania Województwa Lubelskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) uchwalony został uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XI/162/2015 z 30 października 2015 roku. Opublikowana została ona w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego z dnia 29 grudnia 2015 r. pod poz. 5441.

W wymiarze ogólnym PZPWL określa zasady ogólne i szczegółowe określające warunki kształtowania zagospodarowania struktur funkcjonalno-przestrzennych województw oraz kierunki działań stanowiące katalog skoordynowanych przedsięwzięć zapewniających lub sprzyjających realizacji celów rozwojowych sfer zagospodarowania i obszarów funkcjonalnych. W wymiarze szczegółowym PZPWL określa natomiast przestrzenne warunki realizacji regionalnej polityki rozwoju, które określają sposób realizacji oraz miejsce lokalizacji lub preferencje dla lokalizacji działania w przestrzeni. Dokument wskazuje również inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Zgodnie z PZPWL, w strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego gmina Stary Zamość w przeważającej części położona jest w strefie roślinnej rolniczej wyżynnej przestrzeni produkcyjnej. W związku z tym przyjmuje się zasadę nadrzędności działań służących utrzymaniu i wzmacnianiu ich funkcji podstawowych oraz preferencje rozwojowe, nakazujące zachowanie naturalnych wartości zasobów rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zrównoważony rozwój gospodarki rolnej i funkcji towarzyszących.

Północno-wschodnia część gminy objęta została natomiast wyznaczonym obszarem nadrzędnej funkcji przyrodniczej – zarówno w kontekście ekosystemów leśnych, kluczowych w skali kraju i regionu, jak i powiązań przyrodniczych. Dla obszarów tych obowiązuje zasada podporządkowania wszelkich działań utrzymaniu ciągłości powiązań ekologicznych, zaś w kontekście ekosystemów leśnych obowiązuje zachowanie naturalnych wartości zasobów leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz zrównoważony rozwój gospodarki leśnej i funkcji towarzyszących. Właściwe funkcjonowanie tych struktur decydujących o jakości środowiska życia człowieka wymaga, z jednej strony integracji systemów obszarów chronionych służącej zapewnieniu ciągłości i spójności przestrzeni przyrodniczej, z drugiej zaś harmonizacji rozwoju społeczno-gospodarczego i infrastruktury z przestrzenią przyrodniczą.

Zgodnie z PZPWL, na terenie gminy znajdują się dolinne i leśne ciągi ekologiczne - wymagające utrzymania drożności oraz powiązania przyrodnicze o znaczeniu regionalnym - obszary wymagające kształtowania ciągłości korytarzy ekologicznych, stanowiących elementy pasmowe, dla których obowiązuje zasada przyporządkowania wszelkich działań utrzymaniu ciągłości powiązań ekologicznych pomiędzy elementami węzłowymi układu naturalnego. Elementy regionalnej sieci ekologicznej uwzględniono przy wyznaczaniu stref w planie ogólnym gminy.

W ramach kształtowania i utrwalania tożsamości regionalnej oraz turystycznego wykorzystania potencjału kulturowego, gmina Stary Zamość została włączona w obszar kształtowania tożsamości regionalnej pogranicza kulturowego oraz Jana III Sobieskiego.

W kontekście kierunków rozwoju infrastruktury transportowej, obszar gminy Stary Zamość został włączony w sieć kompleksową rozwoju infrastruktury transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T. Przez teren gminy przebiegają główne powiązania transportowe oparte o drogę krajową i planowaną drogę ekspresową, dla których przyjmuje się zasadę wzmacniania ich funkcji poprzez rozwój infrastruktury transportowej zapewniającej sprawność powiązań komunikacyjnych, minimalizującej zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizje z elementami regionalnej sieci ekologicznej.

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gmina Stary Zamość została wskazana jako gmina priorytetowa w zakresie budowy i rozbudowy zbiorowych systemów kanalizacyjnych, zaś północno-wschodnia część gminy została włączona do obszaru zlewni chronionych.

W zakresie odnawialnych źródeł energii, wschodnia część gminy Stary Zamość została włączona w obszar potencjalnego występowania wód termalnych (20-50°C), zaś cały obszar gminy został włączony w obszar o najlepszych warunkach usłonecznienia (o potencjalnej energii użytecznej powyżej 950 kWh/rok). Północne i wschodnie fragmenty gminy zostały wyznaczone, jako obszary możliwe do rozwoju energetyki wiatrowej z ograniczeniami w zakresie skali inwestycji.

PZPWL, zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130), w ramach prowadzenia polityki rozwoju wyznaczył obszary funkcjonalne. Gmina Stary Zamość została zakwalifikowana do jednego obszaru funkcjonalnego o znaczeniu ponadregionalnym:

- **Wiejski obszar funkcjonalny uczestniczący w procesach rozwojowych** – obejmujący tereny gmin znajdujących się w fazie postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskimi, a także tereny charakteryzujące się dobrą dostępnością komunikacyjną do usług wyższego rzędu oraz dobrym potencjałem rolniczym wykorzystywanym rynkowo i miejscami pracy w obsłudze rolnictwa.

Cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego według PZPWL:

- stworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastami - włączenie obszarów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe,
- zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej,
- stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej,
- dywersyfikacja sektorowa gospodarki rolnej.

Zasada zagospodarowania przestrzennego według PZPWL:

- dostosowywanie zagospodarowania do potrzeb zwiększenia towarowości i wydajności w rolnictwie.³

Równocześnie gmina Stary Zamość została zakwalifikowana w PZPWL do jednego obszaru funkcjonalnego o znaczeniu regionalnym:

- **Obszar funkcjonalny rozwoju gospodarki żywnościowej (roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej)** – obejmuje gminy charakteryzujące się dużą koncentracją gleb o najwyższej przydatności dla produkcji żywności oraz szczególnie przydatnych dla rozwoju rolnictwa towarowego. Priorytetem rozwojowym tego obszaru jest optymalne wykorzystanie potencjału produkcyjnego gleb oraz aktywizacja gospodarcza poprzez rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, zaś funkcje rozwojowe to: podstawowe – gospodarcza (ukierunkowana na produkcję rolniczą) oraz towarzyszące – turystyczna.

Wiodące kierunki zagospodarowania według PZPWL:

- produkcja roślinna,
- rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego,
- rozwój agroturystyki jako formy wzbogacenia funkcjonalnego obszarów wiejskich,
- rozwój infrastruktury turystycznej (głównie szlaków turystycznych),
- produkcja zdrowej żywności,
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania według PZPWL:

- utrzymanie w użytkowaniu rolniczym gleb o najwyższej przydatności dla produkcji roślinnej,
- utrzymanie trwałych użytków zielonych dla przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych,
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy na terenach otwartych,
- wzbogacanie przyrodnicze agroekosystemów poprzez fitomelioracje,
- dostosowanie struktury agrarnej do potrzeb wysokotowarowego rolnictwa,

³ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin 2015

- aktywna ochrona walorów krajobrazu kulturowego i dbałość o jakość przestrzenną zagospodarowania.

Typ obszaru strategicznej interwencji według SRWL:

- nowoczesna wieś – obszary rozwoju gospodarki rolniczej,
- obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych,
- obszary przygraniczne.

Typ obszaru funkcjonalnego według KPZK 2030 (uchylona na mocy przyjętej w 2020 r. nowelizacji Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju):

- obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej – ochrony gleb dla celów produkcji rolnej,
- wiejskie obszary funkcjonalne – uczestniczące w procesach rozwojowych / wymagające wsparcia procesów rozwojowych.⁴

Na podstawie wykazu inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym umieszczonych w PZPWL oraz aktualnie obowiązujących dokumentów przyjętych odpowiednio przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra, Sejmik województwa Lubelskiego lub Zarząd Województwa Lubelskiego, w obszarze gminy Stary Zamość wskazuje się następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- Budowa drogi ekspresowej S17 (granica województwa – Kurów – Lublin – Piaski – Zamość – Hrebenne – granica państwa);
- Budowa obwodnicy Zamościa w ciągu drogi krajowej nr 74 – zadanie inwestycyjne umieszczone w Programie Budowy 100 Obwodnic na lata 2020-2030;
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 843 Chełm – Kraśniczyn – Zamość na odcinku stara Wieś – Zamość, okres realizacji po 2030 r. – zadanie inwestycyjne wynikające z Planu rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030 z perspektywą do roku 2040;
- Budowa nowej linii kolejowej nr 56 Wólka Orłowska – Zamość Tomaszów Lubelski – Bełżec (o znaczeniu państwowym), położonej w ciągu tzw. Szprychy nr 5 o przebiegu CPK – Warszawa – Lublin – Trawniki – Chełm oraz Trawniki – Krasnystaw – Zamość – Tomaszów Lubelski – Bełżec - - zadanie wynikające z Koncepcji przygotowania i realizacji inwestycji Port Solidarność – Centralny Port Komunikacyjny dla Rzeczypospolitej Polskiej.

Przy określaniu profili rozwojowych stref funkcjonalnych w planie ogólnym gminy Stary Zamość uwzględniono następujące cele i wiodące kierunki zagospodarowania przyjęte w PZPWL:

- stworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastami – włączenie obszarów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe;
- zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej;
- stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej;
- dywersyfikacja sektorowa gospodarki rolnej;
- produkcja roślinna;
- rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- rozwój agroturystyki jako formy wzbogacenia funkcjonalnego obszarów wiejskich;
- rozwój infrastruktury turystycznej (głównie szlaków turystycznych);
- produkcja zdrowej żywności;

⁴ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin 2015

- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Plan ogólny gminy Stary Zamość jest spójny z założeniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL), uwzględniając jego kluczowe cele i kierunki polityki przestrzennej regionu. Dokument ten integruje lokalne potrzeby rozwojowe z nadrzędnymi priorytetami wojewódzkimi poprzez następujące działania:

- zapewnienie ochrony najcenniejszych gruntów rolnych o wysokiej przydatności produkcyjnej (klasy I–III) oraz utrzymanie zasobów leśnych jako elementów stabilizujących lokalny ekosystem i wspierających różnorodność biologiczną, a co za tym idzie stworzenie warunków m.in. dla rozwoju przedsiębiorczości związanej z produkcją rolną oraz rozwoju bazy przetwórstwa rolno-spożywczego oraz produkcji roślinnej i zdrowej żywności;
- wyznaczenie układu komunikacyjnego gminy z uwzględnieniem istniejącej infrastruktury oraz planowanych połączeń, w celu poprawy spójności transportowej i wzmocnienia powiązań z ośrodkami lokalnymi i regionalnymi, a tym samym stworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastami – włączenie obszarów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe oraz zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej;
- wyodrębnienie stref otwartych obejmujących kompleksy leśne, zadrzewienia i cenne obszary produkcji rolnej, które służą nie tylko celom przyrodniczym, ale także pełnią funkcje retencyjne, rekreacyjne i krajobrazowe;
- możliwość wykorzystania potencjału przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki przyjaznej środowisku i krótkoterminowego wypoczynku, a co za tym idzie rozwoju agroturystyki jako formy wzbogacenia funkcjonalnego obszarów wiejskich;
- zachowanie ciągłości ekologicznej poprzez ochronę istniejących korytarzy przyrodniczych i węzłów ekologicznych wskazanych w dokumentach planistycznych wyższego rzędu;
- formowanie stref planistycznych opartych na istniejącej strukturze osadniczej, komunikacyjnej i technicznej, co sprzyja tworzeniu zwartych układów zabudowy i ogranicza konieczność przekształcania gruntów rolnych i leśnych na cele urbanizacyjne.

2.2.3. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość został przygotowany w taki sposób, aby jego założenia harmonijnie łączyły się z kierunkami rozwoju określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Dokument, przyjęty przez Sejmik Województwa Lubelskiego w marcu 2021 r., wyznacza ramy polityki społecznej, gospodarczej i środowiskowej regionu oraz ramy dla kształtowania jego przestrzeni. Plan ogólny gminy stanowi natomiast jego lokalne dopełnienie – przekładając strategiczne cele na konkretne rozwiązania przestrzenne.

Plan ogólny uwzględnia kluczowe cele strategiczne określone w Strategii, w tym m.in.:

- zrównoważony rozwój systemów infrastrukturalnych (cel 2.1),
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich (cel 2.3),
- ochronę walorów środowiskowych (cel 2.4),
- innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych (3.4).

W szczególności widać to w podejściu do ochrony środowiska. Plan zakłada wzmocnianie bioróżnorodności, zachowanie krajobrazu i odporności ekosystemów, co jest niezwykle istotne w gminie położonej w granicach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego. Ważne miejsce zajmują także działania sprzyjające retencji wód, rozwój odnawialnych źródeł energii oraz rozwiązania

adaptacyjne wobec zmian klimatu. Minimalizowanie presji urbanizacyjnej na siedliska przyrodnicze wpisuje się w strategiczny cel związany z ochroną walorów środowiskowych.

Nie pominięto również aspektów gospodarczych i społecznych. Plan uwzględnia znaczenie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, czym wspiera lokalną przedsiębiorczość opartą na potencjale rolniczym. Jego zapisy umożliwiają użytkowanie gruntów zgodne z zasadami rolnictwa ekologicznego i zrównoważonego, co koresponduje z priorytetami regionalnymi w sektorze rolno-spożywczym.

Równolegle uwzględniono rozwój infrastruktury technicznej i transportowej, zgodny z ideą zrównoważonych systemów infrastrukturalnych. Plan uwzględnia także potencjał wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych gminy – zarówno w kontekście turystyki, jak i budowania lokalnej tożsamości.

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość stanowi lokalne narzędzie realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, przekładając jej zapisy na konkretne rozwiązania przestrzenne i środowiskowe, wspierające długofalowy, zintegrowany rozwój regionu w oparciu o lokalne potencjały i wyzwania.

2.2.4. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Stary Zamość

W projekcie Planu Ogólnego nie uwzględniono zapisów Strategii Rozwoju Gminy, co wynika z faktu, że dokument „Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Stary Zamość na lata 2015-2020” utracił aktualność wraz z końcem okresu jego obowiązywania w 2020 roku. W dniu 30 listopada 2020 r. Rada Gminy Stary Zamość podjęła uchwałę Nr XIX/122/20 w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Stary Zamość na lata 2021-2030”, jednak na dzień sporządzenia Planu Ogólnego dokument ten nie został przyjęty. Odnoszenie się do nieaktualnej strategii nie miałoby uzasadnienia merytorycznego, gdyż nie odzwierciedla ona obecnych uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych gminy.

Jednocześnie należy wskazać, że obowiązek uwzględnienia polityki przestrzennej gminy określonej w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego został wprowadzony nowelizacją ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przy czym stosowny przepis zacznie obowiązywać od dnia 1 lipca 2026 r. (Pkt 1 w art. 13b ww. ustawy).

2.2.5. Opracowanie ekofizjograficzne

Ekofizjografia, sporządzona na potrzeby Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość, stanowiła podstawowy punkt odniesienia dla kształtowania kierunków zagospodarowania przestrzennego. Analiza warunków środowiskowych – obejmująca m.in. rzeźbę terenu, budowę geologiczną, zasoby wodne, gleby oraz strukturę przyrodniczą – pozwoliła na wskazanie obszarów szczególnie wrażliwych i wymagających ochrony. Wyniki tych analiz znalazły odzwierciedlenie w zapisach planu, który respektuje ograniczenia wynikające z naturalnych uwarunkowań gminy.

Jednym z kluczowych wniosków ekofizjografii było znaczenie dolin rzecznych i korytarzy ekologicznych jako elementów podtrzymujących ciągłość procesów przyrodniczych. Plan Ogólny uwzględnia te ustalenia, ograniczając możliwość lokalizacji nowej zabudowy w ich sąsiedztwie oraz chroniąc tereny retencyjne, łąki i użytki zielone. Dzięki temu udało się połączyć cele rozwojowe z koniecznością zachowania bioróżnorodności i przeciwdziałania fragmentacji siedlisk.

Ekofizjografia wskazała także na wartość gleb rolnych, w tym gleb o wysokiej klasie bonitacyjnej, które stanowią jeden z głównych zasobów gospodarczych gminy. Plan uwzględnia tę diagnozę, minimalizując przeznaczanie tych gruntów pod zabudowę i promując ich dalsze użytkowanie zgodnie z zasadami rolnictwa zrównoważonego. W ten sposób dokument planistyczny nie tylko chroni zasoby przyrodnicze, ale także wspiera rozwój lokalnej gospodarki rolnej.

Ważnym elementem analizy ekofizjograficznej były także zagrożenia klimatyczne i hydrologiczne, w tym podatność terenów na powódzie czy nadmierne uszczelnienie powierzchni. Plan Ogólny wykorzystał te informacje, aby wyznaczyć kierunki zagospodarowania minimalizujące ryzyko – m.in. poprzez utrzymanie terenów buforowych, ochronę cieków wodnych oraz wskazanie działań adaptacyjnych do zmian klimatu.

Powiązanie Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość z opracowaniem ekofizjograficznym sprawia, że dokument nie tylko porządkuje przestrzeń, ale także stanowi narzędzie odpowiedzialnego gospodarowania środowiskiem. Dzięki integracji diagnozy przyrodniczej z celami rozwojowymi udało się stworzyć rozwiązania planistyczne, które respektują naturalne ograniczenia gminy, jednocześnie wspierając jej zrównoważony rozwój.

3. Metody zastosowane przy sporządzeniu prognozy

Prognoza oddziaływania na środowisko powstała w oparciu o analizę materiałów źródłowych, wskazanych w rozdziale 16., oraz wyniki prac terenowych. Kluczowym elementem było odniesienie proponowanych w projekcie Planu rozwiązań do obowiązujących regulacji prawnych z zakresu ochrony środowiska, co pozwoliło ocenić ich zgodność z aktualnymi wytycznymi.

W toku opracowania szczególną uwagę poświęcono uwarunkowaniom ekofizjograficznym – ich rozpoznanie umożliwiło wskazanie potencjalnych zagrożeń dla przyrody oraz czynników mogących powodować niekorzystne zmiany w ekosystemach. Dzięki temu dokument nie tylko stanowi opis stanu istniejącego, lecz także pozwala prognozować możliwe skutki planowanych działań w kontekście środowiskowym.

Zakres analizy objął również ocenę zgodności projektu planu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi obowiązującymi na różnych szczeblach – od międzynarodowego, poprzez krajowy i regionalny. W przeglądzie tym uwzględniono m.in. następujące dokumenty:

- Europejski Zielony Ład;
- Ramowa Dyrektywa Wodna;
- Polityka Ekologiczna Państwa 2030;
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami;
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030;
- Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego;
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku;
- Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego.

W Projekcie Planu Ogólnego nie uwzględniono zapisów Strategii Rozwoju Gminy, co wynika z faktu, że dokument „Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Stary Zamość na lata 2015-2020” utracił aktualność wraz z końcem okresu jego obowiązywania w 2020 roku. W dniu 30 listopada 2020 r. Rada Gminy Stary Zamość podjęła uchwałę Nr XIX/122/20 w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Stary Zamość na lata 2021-2030”, jednak na dzień sporządzenia Planu Ogólnego dokument ten nie został przyjęty. Odnoszenie się do nieaktualnej strategii nie miałoby uzasadnienia merytorycznego, gdyż nie odzwierciedla ona obecnych uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych gminy.

Na podstawie przeprowadzonej analizy obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych wyodrębniono kluczowe cele środowiskowe, które stanowiły istotny punkt odniesienia w procesie oceny tworzonego dokumentu. Niezależnie od ich pochodzenia – czy to z poziomu międzynarodowego, krajowego, regionalnego czy lokalnego – cele te wykazują wysoki stopień spójności. Wśród najważniejszych priorytetów środowiskowych znajdują się między innymi:

- 1) ochrona przyrody i różnorodności biologicznej oraz ekosystemów;
- 2) ochrona zasobów przyrodniczych i ich zrównoważone użytkowanie, ze szczególnym uwzględnieniem terenów objętych ochroną;
- 3) ograniczenie ryzyka występowania zagrożeń środowiskowych;
- 4) podejmowanie działań na rzecz przystosowania się do zmian klimatycznych oraz redukcji ich negatywnych skutków;

- 5) redukcja emisji i ograniczenie wpływu zanieczyszczeń generowanych przez działalność człowieka;
- 6) rozwój kompetencji środowiskowych, wzmacnianie świadomości ekologicznej i aktywizacja społeczności lokalnych;
- 7) rozwój OZE;
- 8) wdrażanie zasad gospodarki cyrkularnej i promowanie efektywnego wykorzystywania zasobów;
- 9) zachowanie i rozwój potencjału środowiskowego regionu, w tym wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju turystyki;
- 10) zapewnienie dobrego stanu środowiska i poprawa komfortu życia mieszkańców.

Prognoza została przygotowana w oparciu o podejście łączące wiedzę ekspercką z wykorzystaniem różnorodnych narzędzi analitycznych. W procesie opracowania zastosowano m.in. metody oceny eksperckiej, które pozwoliły określić potencjalny wpływ planowanych działań na środowisko oraz przewidzieć ich konsekwencje w odniesieniu do celów ochrony środowiska obowiązujących zarówno w skali lokalnej, jak i ponadlokalnej.

Dobór metod badawczych nie był przypadkowy – wybrano te, które w największym stopniu umożliwiają rzetelną ocenę spodziewanych zmian w przyrodzie, wynikających z wdrażania ustaleń planistycznych. Dzięki temu prognoza zyskała charakter kompleksowy, łącząc analizę potencjalnych zagrożeń z oceną efektywności przyjętych rozwiązań planistycznych.

4. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość jej przeprowadzania

Dla gminy Stary Zamość szczególne znaczenie ma wprowadzenie stałego systemu monitoringu, który pozwoli oceniać skuteczność realizacji Planu Ogólnego oraz zgodność podejmowanych działań z jego ustaleniami. Nadzór ten powinien obejmować zarówno proces uchwalania i aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i indywidualne decyzje o warunkach zabudowy, aby w możliwie wczesnym etapie wychwytywać potencjalne konflikty i niezgodności.

Bieżąca analiza polityki przestrzennej daje szansę szybkiego reagowania na zmieniające się realia – społeczne, gospodarcze czy środowiskowe. Dzięki temu możliwe jest ograniczanie negatywnych oddziaływań na krajobraz i środowisko, a jednocześnie zachowanie spójności funkcjonalnej i urbanistycznej przestrzeni gminnej.

Rekomenduje się, aby wyniki monitoringu znalazły swoje miejsce w corocznym „Raporcie o stanie Gminy Stary Zamość”. Publikowanie ich w otwartym dostępie zwiększy przejrzystość procesów planistycznych, wzmocni mechanizmy kontroli obywatelskiej i zachęci mieszkańców do aktywnego udziału w kształtowaniu przestrzeni lokalnej.

Tak zorganizowany system nie tylko podniesie jakość zarządzania przestrzenią, lecz także wpisze się w długofalowe działania na rzecz zrównoważonego rozwoju i budowania ładu przestrzennego na poziomie lokalnym.

5. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko

Projekt Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość nakreśla wizję rozwoju przestrzennego, w której równoważone są potrzeby mieszkaniowe, rolnicze i usługowo-produkcyjne z ochroną zasobów przyrodniczych. Kierunki wyznaczane w dokumencie kładą nacisk na inwestycje o ograniczonym wpływie na środowisko, przy jednoczesnym poszanowaniu istniejących korytarzy ekologicznych i obszarów chronionych.

Ważnym elementem są przedsięwzięcia z zakresu energetyki odnawialnej – jak instalacje fotowoltaiczne czy biogazownie. Choć przewiduje się ich potencjalną lokalizację, każdorazowo wymagają one indywidualnej analizy na dalszych etapach planistycznych, zgodnie z obowiązującymi przepisami, m.in. regulującymi przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko.

Dodatkowo planowane i w części realizowane inwestycje drogowe na terenie gminy, stosownie do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych (Dz. U. z 2019 r. poz 1819), (tj. na kierunku istniejącej drogi krajowej nr 17 planowana jest droga ekspresowa S17 relacji S8 (warszawa Drewnica) – Zakręt – S12 (kurów) [przerwa w ciągłości przebiegu] ... S12 (Piaski) – Zamość – Hrebenne – granica państwa (Lwów) oraz budowa obwodnicy miasta Zamość) - usprawnią ruch, w tym ruch graniczny, nie będą jednak skutkowały transgranicznym oddziaływaniem na środowisko.

Warto podkreślić, że ze względu na skalę i lokalny charakter przewidzianych działań – brak jest inwestycji o wymiarze ponadregionalnym, mogących oddziaływać poza granicami państwa. Z tego powodu nie stwierdzono ryzyka transgranicznego oddziaływania na środowisko.

6. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Niniejsze opracowanie poświęcone zostało ocenie wpływu Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość na środowisko oraz na warunki życia mieszkańców. Dokument ma pokazać, czy planowane zmiany przestrzenne są bezpieczne dla przyrody, krajobrazu, a także czy nie spowodują zagrożeń dla zdrowia i codziennego funkcjonowania ludzi. Prognoza analizuje zarówno obecny stan środowiska w gminie, jak i możliwe skutki wynikające z realizacji ustaleń planu.

Stary Zamość to gmina wiejska położona w województwie lubelskim, w północnej części powiatu zamojskiego. Na jej terenie znajdują się obszary cenne przyrodniczo, m.in. fragmenty Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego oraz korytarze ekologiczne, które umożliwiają migrację zwierząt. Dokument wskazuje, że projekt Planu Ogólnego respektuje te walory i przewiduje rozwiązania chroniące środowisko. Nowa zabudowa ma być kierowana przede wszystkim na tereny już częściowo zagospodarowane i wyposażone w infrastrukturę, aby nie dochodziło do niekontrolowanego rozlewania się zabudowy na pola uprawne, łąki i cenne kompleksy leśne. Dzięki temu możliwe jest połączenie potrzeb rozwoju gminy z ochroną jej zasobów przyrodniczych.

Prognoza podkreśla, że ustalenia planu nie powinny negatywnie wpływać na stan wód powierzchniowych i podziemnych, które pełnią kluczową rolę w zaopatrzeniu mieszkańców w wodę pitną. Nie przewiduje się także działań, które pogorszyłyby stan powietrza. Jednocześnie zwraca się uwagę na konieczność stosowania rozwiązań sprzyjających środowisku – m.in. odpowiedniego kształtowania terenów zielonych, ochrony dolin rzecznych, czy pozostawiania otwartych przestrzeni ułatwiających cyrkulację powietrza i zachowanie bioróżnorodności.

Ważnym elementem dokumentu jest także dostosowanie planowania przestrzennego do wyzwań związanych ze zmianami klimatu. Plan wskazuje, że należy unikać zabudowy na terenach zagrożonych powodzią, a także wspierać działania zwiększające retencję wody i przeciwdziałające skutkom suszy. Zachowanie zieleni i naturalnych cieków wodnych ma pomóc w łagodzeniu skutków gwałtownych zjawisk pogodowych, takich jak intensywne opady czy fale upałów.

Plan nie przewiduje inwestycji, które mogłyby naruszyć krajobraz kulturowy gminy czy doprowadzić do utraty jej historycznego charakteru. Podkreśla się wagę ochrony dziedzictwa kulturowego i konieczność harmonijnego wpisywania nowych obiektów w tradycyjny układ przestrzenny wsi. Realizacja zapisów planu ma więc nie tylko chronić środowisko, ale również dbać o zachowanie lokalnej tożsamości.

Istotną część dokumentu stanowią kwestie energii odnawialnej. Plan dopuszcza rozwój instalacji takich jak panele fotowoltaiczne czy biogazownie. Każda tego typu inwestycja wymaga jednak szczegółowych analiz środowiskowych na kolejnych etapach planistycznych, aby upewnić się, że nie spowoduje zagrożeń dla ludzi ani przyrody.

Prognoza przewiduje, że wdrażanie planu może poprawić jakość życia mieszkańców – m.in. poprzez zwiększenie dostępu do zieleni i zapewnienie bezpiecznych warunków do mieszkania i pracy. Plan wspiera rozwój rolnictwa i turystyki wiejskiej, a także zakłada możliwość rozbudowy infrastruktury drogowej w sposób zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju.

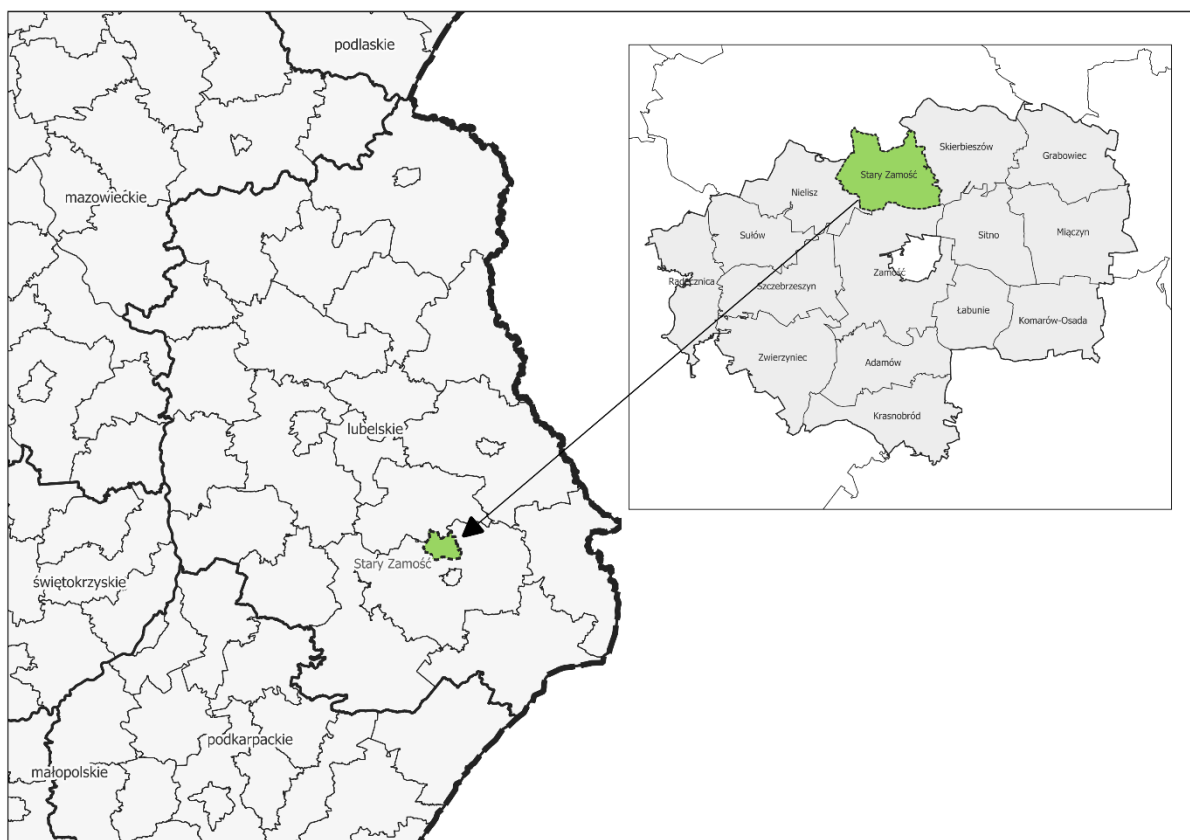
Dokument stwierdza, że Plan Ogólny Gminy Stary Zamość nie niesie zagrożenia dla środowiska ani zdrowia ludzi, pod warunkiem, że będzie realizowany zgodnie z obowiązującymi przepisami i zapisami planu.

7. Charakterystyka stanu środowiska przyrodniczego gminy

7.1. Położenie administracyjne i fizycznogeograficzne gminy

Gmina wiejska Stary Zamość zlokalizowana jest we wschodniej części Polski, w województwie lubelskim, w północnej części powiatu zamojskiego. Jej powierzchnia stanowi 9 751 ha.⁵ Pod względem administracyjnym, gmina graniczy od zachodu z gminą Nielisz, od południa z gminą Zamość, zaś od wschodu z gminą Skierbieszów, które wchodzą w skład powiatu zamojskiego. Północna granica gminy wyznacza jednocześnie granicę powiatu zamojskiego. Od północy gmina Stary Zamość sąsiaduje z gminą Izbica, należącą do powiatu krasnostawskiego.

Rysunek 1. Położenie administracyjne gminy Stary Zamość

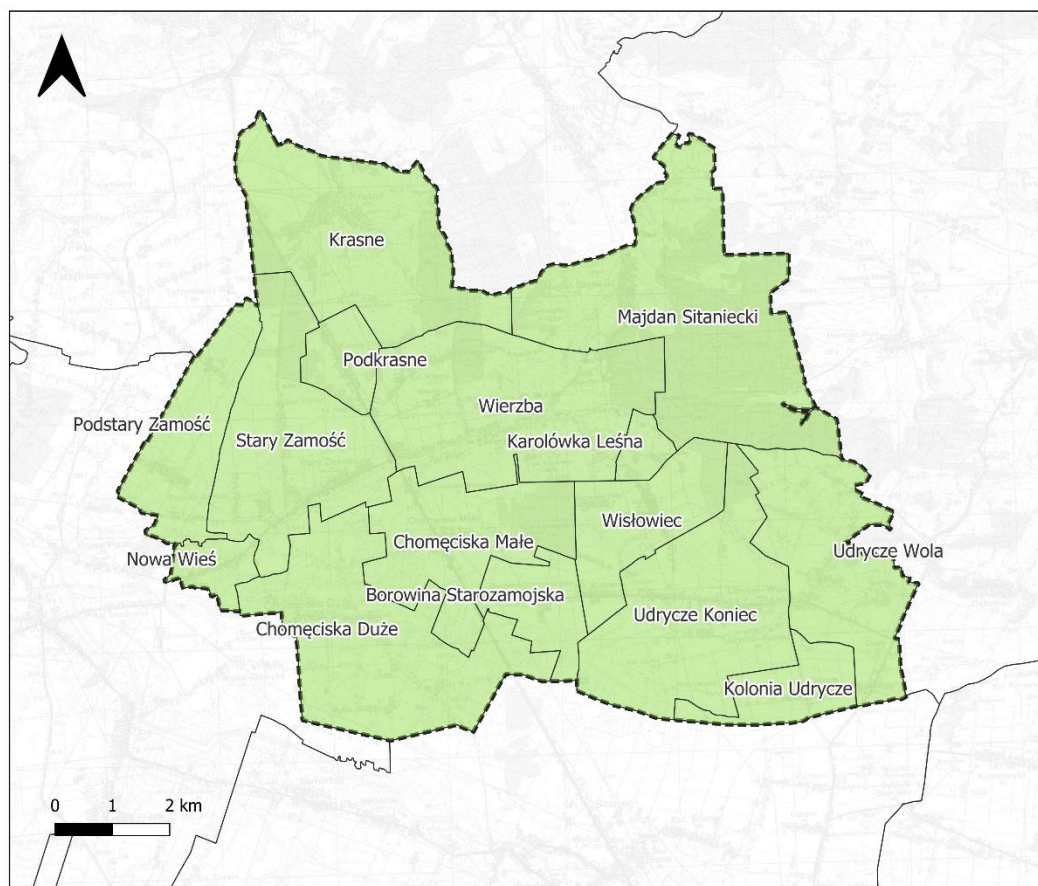

Źródło: Opracowano na podstawie danych geoportal.gov.pl

Obszar gminy podzielony został na jednostki pomocnicze – gmina Stary Zamość skupia 19 sołectw, w tym: Sołectwo Borowina, Chomęciska Małe, Chomęciska Duże Pierwsze, Chomęciska Duże Drugie, Krasne, Majdan Sitaniecki, Nowa Wieś, Podkrasne, Podstary Zamość, Stary Zamość, Udrycze – Koniec, Udrycze – Kolonia, Udrycze – Wola, Wierzba Pierwsza, Wierzba Druga, Wisłowiec, Kolonia Wisłowiec, Podstary Zamość – Doły oraz Stary Zamość – Gościniec Kmicica.

⁵ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl>), dane za rok 2023 (data dostępu: 23.04.2025 r.)

Rysunek 2. Obręby ewidencyjne gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych geoportal.gov.pl

Bazując na regionalizacji fizycznogeograficznej Polski, gmina Stary Zamość położona jest na obszarze jednego makroregionu – Wyżyna Lubelska (343.1). Makroregion ten położony jest w środkowo-wschodniej części Polski i należy do podprovincji Wyżyna Lubelsko-Lwowska w prowincji Wyżyny Polskie i megaregionie Pozaalpejska Europa Środkowa. Graniczy m.in. z Niziną Południowopodlaską, Polesiem Zachodnim i Wołyńskim oraz Kotliną Sandomierską, Rostoczem i Wyżyną Wołyńską. Region ten wyróżnia się zróżnicowaną rzeźbą terenu – spotkać można tu płaskowyże, wzniesienia, doliny, suche doliny i wąwozy, a także kotliny i wyraźne krawędzie wysokościowe, z których najbardziej charakterystyczna to zachodnie zbocze doliny Wisły.

Podłoże geologiczne tworzą głównie skały kredowe – wapienie, opoki i margle, które w niektórych miejscach przykryte są lessami. To właśnie charakterystyczna obecność lessów związana jest z malowniczymi wąwozami, szczególnie widocznymi na Płaskowyżu Nałęczowskim i Działach Grabowieckich. Klimatycznie region leży na styku trzech regionów klimatycznych: Regionu Wschodniomałopolskiego (większość makroregionu), Regionu Zamojsko-Przemyskiego (Kotlina Zamojska i Działy Grabowieckie oraz południowa część Wyniosłości Giełczewskiej) i Regionu Sandomierskiego (południowo-wschodni skłon Wzniesień Urzędowskich).

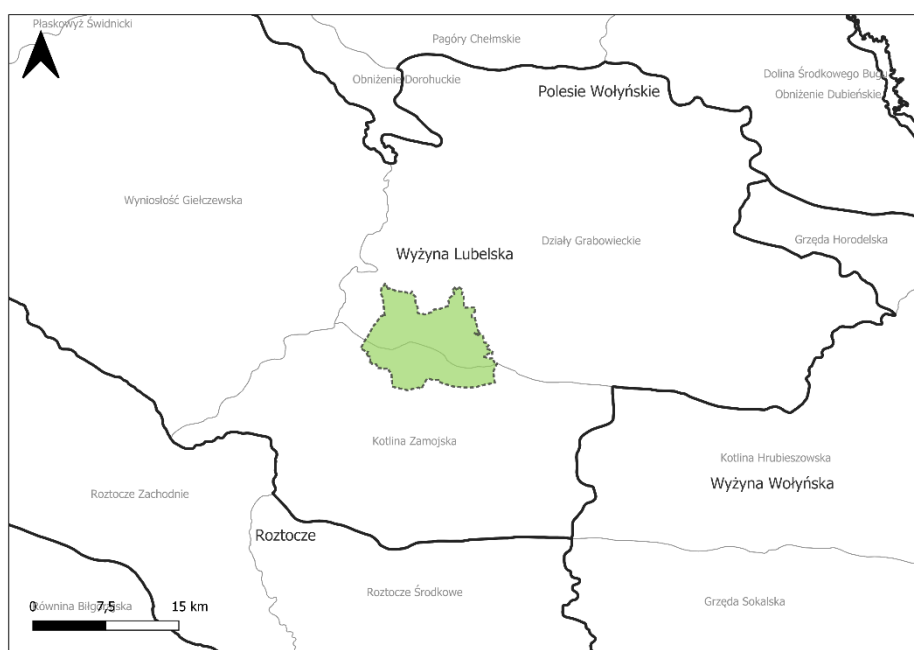
Wyżyna Lubelska ma charakter głównie rolniczy. W zachodniej części makroregionu szczególnie rozwinięte są sady i plantacje jagodowe oraz uprawy krzewów. Do roślinności potencjalnej należą grądy, olsy i łęgi nadrzeczne oraz świetliste dąbrowy, bory sosnowe (lokalnie na Równinie Bełżyckiej),

sosnowo-dębowe bory mieszane (w Kotlinie Zamojskiej i Obniżeniu Chodelskim) oraz siedliska buczyn (niewielkie izolowane płyty na Działach Grabowieckich). Rzeczywiste zbiorowiska leśne tworzą sosnowe lasy gospodarcze w zachodniej i północno-zachodniej części Wyżyny. W dolinach rzek na obszarze całego makroregionu charakterystyczne są łąki, ziołorośla i zakrzaczenia.

Region ten jest wyjątkowo cenny przyrodniczo – chroniony m.in. w ramach pięciu parków krajobrazowych oraz licznych rezerwatów i obszarów Natura 2000. Ciekawostką przyrodniczą jest występowanie rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

Kulturowo region zachwyca m.in. renesansowym Zamościem (UNESCO), starym miastem Lublina i urokliwym Kazimierzem Dolnym. Główne miasta – Lublin i Zamość – pełnią funkcje administracyjne, edukacyjne i przemysłowe. Sieć transportowa obejmuje drogi krajowe, kolej oraz port lotniczy w Świdniku. Wyżyna Lubelska to połączenie bogactwa przyrodniczego, rolniczego zaplecza i dziedzictwa kulturowego o dużym znaczeniu dla regionu.⁶

Rysunek 3. Położenie Gminy Stary Zamość (zielony) na tle regionalizacji fizycznogeograficznej Polski

Źródło: Opracowano na podstawie danych baza.pgi.gov.pl

Gmina Stary Zamość swoim zasięgiem obejmuje dwa mezoregiony wchodzące w skład Wyżyny Lubelskiej: Działy Grabowieckie (343.18) oraz Kotlina Zamojska (343.19).⁷

Działy Grabowieckie (343.18) zlokalizowane są w północno-wschodniej części makroregionu. To jeden z najwyższych położonych fragmentów Wyżyny Lubelskiej, osiągający 313,7 m n.p.m. w okolicach wsi Dębowiec. Region ten charakteryzuje się pagórkowatym krajobrazem o wyraźnym układzie subrównoleżnikowym dolin rzek Giełczwi, Żółkiewki i Koszarzewki przebiegającymi zgodnie z układem

⁶ Regionalna Geografia Fizyczna Polski, A. Rychling i inni, Poznań 2021

⁷ Regionalna Geografia Fizyczna Polski, A. Rychling i inni, Poznań 2021

warstw geologicznych. Doliny te są asymetryczne – ich południowe zbocza są łagodniejsze, natomiast północne bardziej strome, co tworzy charakterystyczny krajobraz grzędowy. Pod względem geologicznym obszar ten zbudowany jest głównie z margli i opok górnokredowych, które w części południowej przykryte są lessami. Na skłonach północnych i wschodnich często spotyka się wychodnie margli i kredy piszące. Dolne części zboczy dolin wypełniają piaski, i mułki rzeczne, a suche doliny wypełnione zostały piaskami i glinami deluwialnymi.

Dominującymi zbiorowiskami roślinności potencjalnej są subkontynentalne grądy. Ważne są również łąki (w dolinach Wieprza, Wolicy i Wojsławki), świetlista dąbrowa (na północnym skłonie mezoregionu) i żyzna buczyna (na południowym jego skłonie).

Działy Grabowieckie to mezoregion o wyraźnie rolniczym charakterze, gdzie dominują grunty orne, zajmujące około 65% jego powierzchni. Uzupełniają je lasy (ok. 19%) i łąki (ok. 11%), które tworzą typową mozaikę użytkowania przestrzeni. W krajobrazie wyróżnia się pasmowy układ pól, nadający regionowi charakterystyczny, wstęgowy wygląd. Północne partie Działów porastają lasy dębowo-lipowo-grabowe, natomiast w dolinach rzek występują eutroficzne łąki. Między Izbicą a Skierbieszowem spotkać można lasy bukowe z bogatym runem, a także subkontynentalne zarośla – z tarniną, głogiem, różami i charakterystyczną wisienką stepową, której najlepiej zachowane skupiska znajdują się w użytku ekologicznym Horodysko.

Mezoregion ten wyróżnia się obecnością rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Występuje tu m.in. dziewięciśń popłocholistny oraz suseł perełkowany – objęty ochroną w rezerwach Gliniska i Wygon Grabowiecki. Cenne przyrodniczo tereny południowo-zachodniej części Działów Grabowieckich są objęte ochroną w ramach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego.⁸

Kotlina Zamojska (343.19) to mezoregion położony w południowej części Wyżyny Lubelskiej, otoczony przez Rostocze Środkowe i Zachodnie, Kotlinę Hrubieszowską, Wyniosłość Giełczewską i Działy Grabowieckie. Kotlina Zamojska charakteryzuje się stosunkowo łagodnym ukształtowaniem terenu. Mezoregion ten, poprzecinany dolinami rzeczными, posiada średnią wysokość względną około 21 m, a najwyższe punkty sięgają 70 m. W środkowej części Kotliny dominują rozległe równiny zalewowe, otoczone przez terasy nadzalewowe oraz delikatnie wyniesione garby międziodolinne. Często spotykanym elementem krajobrazu są także zagłębienia terenu typu wymoków.

Geologicznie Kotlina Zamojska oparta jest na górnokredowych opokach marglistych i marglach (północna część mezoregionu) oraz marglach i kredzie piszącej (południowa część mezoregionu). Kotlinę pokrywają również lessy tworzące zwarte płyty w południowo-zachodniej, południowo-wschodniej i północnej części Kotliny. Piaski i gliny deluwialne dominują w północno-zachodniej części Kotliny, zaś piaski i mułki rzeczne spotkać można w dolinie Wieprza. Dna innych dolin rzecznych wypełniają namuły i torfy.

Użytki rolne dominują w krajobrazie – grunty orne zajmują ponad połowę powierzchni (56,4%), uzupełniane przez łąki (21%) i niewielkie kompleksy leśne (11%). W dolinach rozwijają się łąki węglanowe i trzęślicowe oraz zbiorowiska roślin pontyjskich. Występują tu cenne gatunki zwierząt i roślin – m.in. suseł perełkowany czy błotniaki. Przyrodniczo istotne są torfowiska i rezerваты, m.in. torfowiskowy rezerwat „Wieprzec” oraz rezerwat faunistyczny „Hubale”.⁹

⁸ Regionalna Geografia Fizyczna Polski, A. Rychling i inni, Poznań 2021

⁹ Regionalna Geografia Fizyczna Polski, A. Rychling i inni, Poznań 2021

7.2. System powiązań przyrodniczych z otoczeniem

System przyrodniczych powiązań z otoczeniem można rozumieć jako złożoną sieć zależności, w której przenikają się elementy środowiska naturalnego, krajobrazu oraz działalność człowieka. Tworzą ją zarówno m.in. ekosystemy leśne, rzeki, zbiorniki wodne i obszary szczególnie cenne przyrodniczo, jak i występujące tam gatunki roślin i zwierząt. Kluczową rolę odgrywa tu nie tylko obecność tych komponentów, lecz także ich zdolność do współdziałania i podtrzymywania funkcjonowania całego ekosystemu, jak i ich relacje z przestrzenią przekształconą przez człowieka.

Zadaniem tego systemu jest zapewnienie stabilności przyrodniczej poprzez utrzymywanie różnorodności biologicznej oraz umożliwienie swobodnego przepływu energii, materii i organizmów. Dzięki temu naturalne procesy, takie jak retencja wód opadowych, oczyszczanie powietrza czy ochrona gleb przed degradacją, przebiegają w sposób niezakłócony. System powiązań przyrodniczych pełni również istotną funkcję w kontekście łagodzenia skutków zmian klimatycznych.

W ramach systemu wyróżnia się różne formy powiązań. Do najważniejszych należą korytarze ekologiczne, stanowiące naturalne lub półnaturalne pasma łączące poszczególne siedliska, węzły ekologiczne, czyli rozległe kompleksy przyrodnicze o charakterze centralnym, a także obszary objęte ochroną prawną, takie jak rezerваты, parki narodowe czy obszary Natura 2000. Wszystkie one pełnią komplementarne funkcje, tworząc sieć umożliwiającą zachowanie ciągłości procesów ekologicznych.

Według danych z 2023 r., 55,9%, tj. 5 448,42 ha obszaru gminy Stary Zamość stanowi teren prawnie chroniony, włączony w obszar Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego. Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody na terenie gminy Stary Zamość wspomniany park krajobrazowy jest jedyną formą ochrony przyrody na terenie gminy. Na terenie gminy nie występują inne formy ochrony przyrody, takie jak obszary Sieci Natura 2000, rezerваты przyrody, pomniki przyrody, użytki ekologiczne czy też stanowiska dokumentacyjne.

Gmina Stary Zamość ma typowo rolniczy charakter. W gminie tej dużą powierzchnię zajmują użytki rolne, stanowiące ponad 70 % powierzchni gminy. Równocześnie teren gminy charakteryzuje się niezbyt dużym udziałem lasów w ogólnej powierzchni gminy. Całkowita powierzchnia lasów w gminie Stary Zamość wynosi 1 897,79 ha, z czego lasy publiczne należące do Skarbu Państwa stanowią 851,72 ha, gminne 9,29 ha, zaś prywatne 1 036,78 ha. Stopień lesistości gminy osiąga zatem poziom 19,5 %.¹⁰ Lasy w gminie Stary Zamość pełnią ważne funkcje ekologiczne, takie jak stabilizacja gleby, regulacja obiegu wody oraz sekwestracja dwutlenku węgla, co ma szczególne znaczenie w kontekście zmian klimatycznych.

W strukturze przyrodniczej gminy należy wyróżnić przede wszystkim rozległe pola uprawne oraz kompleksy leśne zlokalizowane głównie w północno-wschodniej części gminy, które odgrywają istotną rolę jako lokalne węzły ekologiczne. W szczególności dolina cieku Farens oraz dolina cieku bez nazwy, wypływającego spod wsi Wierzba, pełnią funkcję naturalnych lokalnych korytarzy ekologicznych, zapewniając ciągłość przyrodniczą i warunki do przemieszczania się organizmów. W ich sąsiedztwie znajdują się również użytki zielone, zarośla oraz niewielkie enklawy leśne, które dodatkowo zwiększają wartość biocenotyczną tego terenu. Na terenie gminy występują również korytarze ekologiczne o znaczeniu regionalnym, do których zaliczyć można korytarze dla fauny leśnej, łączącej leśne ciągi siedliskowe lasów „Pańska Dolina” z ciągiem lasów położonych na Działach Grabowieckich w gminie

¹⁰ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl>), dane za rok 2023 (data dostępu: 23.04.2025 r.)

Skierbieszów oraz połączenie leśnych ciągów siedliskowych Potoku Farens oraz cieku bez nazwy z doliną rzeki Łabuńki.

Występujący na terenie gminy park krajobrazowy przyczynia się m.in. do zachowania jej bioróżnorodności i wartości ekologicznych. Skierbieszowski Park Krajobrazowy pełni funkcję bufora chroniącego naturalne siedliska przed negatywnym wpływem działalności człowieka oraz wspiera ochronę cennych ekosystemów leśnych i śródpolnych, a także dolin rzecznych. Jego obecność ma również znaczenie edukacyjne i krajobrazowe, promując zrównoważone korzystanie z zasobów przyrody.

Rozwój zabudowy oraz infrastruktury technicznej niesie ze sobą istotne konsekwencje dla środowiska przyrodniczego, przede wszystkim poprzez ograniczenie powierzchni terenów biologicznie czynnych i rozczłonkowanie istniejących siedlisk. W wyniku tych procesów dochodzi do wyraźnego spadku bioróżnorodności, a funkcjonowanie naturalnych ekosystemów zostaje poważnie zakłócone. W obliczu postępującej urbanizacji szczególnego znaczenia nabiera utrzymanie korytarzy ekologicznych – przestrzeni umożliwiających migrację i wymianę genetyczną organizmów pomiędzy rozproszonymi enklawami ich naturalnych siedlisk. Korytarze te najskuteczniej funkcjonują w krajobrazach o zróżnicowanej rzeźbie terenu oraz trwałej, urozmaiconej pokrywie roślinnej obejmującej zadrzewienia, zarośla, naturalne łąki i strefy przywodne.

Chociaż korytarze ekologiczne w Polsce nie są objęte bezpośrednią ochroną prawną, ich znaczenie dla zachowania spójności ekosystemów oraz przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych jest niepodważalne. Ogólnokrajowa mapa korytarzy została opracowana w latach 2005–2011 przez Zakład Badania Ssaków PAN w Białowieży pod kierownictwem prof. dr hab. Włodzimierza Jędrzejewskiego. W pierwszym etapie, realizowanym na zlecenie Ministerstwa Środowiska, stworzono sieć łączącą obszary Natura 2000, z uwzględnieniem ochrony kluczowych gatunków dużych ssaków. Kolejny etap projektu, finansowany ze środków EEA/EOG, objął opracowanie kompleksowej mapy korytarzy istotnych dla dużych ssaków leśnych oraz zapewniających spójność siedlisk leśnych i wodno-błotnych, odnoszących się do skali krajowej i kontynentalnej. Główna koncepcja zakładała stworzenie wielofunkcyjnej sieci korytarzy przyrodniczych, która mogłaby być wykorzystana w planowaniu przestrzennym i projektach infrastrukturalnych, by ograniczyć degradację środowiska i zapewnić trwałą ochronę zagrożonych gatunków oraz ich siedlisk.

Obszar gminy Stary Zamość podczas pierwszego etapu wyznaczania korytarzy ekologicznych w Polsce w części północnej gminy został włączony do korytarza ekologicznego – „Zamojszczyzna” (KW-1B). Drugi etap wyznaczania korytarzy ekologicznych rozszerzył tereny gminy włączone do systemu korytarzy ekologicznych głównie o tereny północne i północno-zachodnie gminy, tworzące korytarz „Polesie–Roztocze” (KPdC-2C). Korytarz ten odgrywa kluczową rolę w zachowaniu ciągłości ekologicznej regionu, umożliwiając migrację gatunków. Stanowi on ważne połączenie między lokalnymi węzłami ekologicznymi a większymi strukturami przyrodniczymi regionu, m.in. z doliną Wieprza. Zachowanie jego funkcjonalności jest niezbędne dla utrzymania równowagi ekologicznej nie tylko w granicach gminy, ale i w skali regionalnej. Zwiększona intensywność działalności antropogenicznej, w tym rozwój infrastruktury technicznej mogą negatywnie wpływać na lokalne ekosystemy, ograniczając możliwość migracji dzikich zwierząt i fragmentując ich siedliska.

ekologiczne można podzielić na naturalne i antropogeniczne. Naturalne przeszkody, takie jak pasma górskie, rzeki czy akweny, mimo że utrudniają migrację, są mniej szkodliwe dla ekosystemów niż bariery antropogeniczne. W tej drugiej grupie znajdują się intensywnie eksploatowane drogi, rozległe pola uprawne pozbawione zieleni śródpolnej oraz tereny zurbanizowane, takie jak miasta i wsie, których infrastruktura jest zazwyczaj skoncentrowana wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych.

Na terenie gminy Stary Zamość można wskazać kilka barier ekologicznych, które osłabiają spójność ekosystemów i ograniczają migrację gatunków. Należą do nich m.in. ciągi komunikacyjne. Przez obszar gminy przebiegają zarówno drogi krajowe i wojewódzkie, jak i intensywnie użytkowane drogi powiatowe, które mogą stanowić barierę ekologiczną. Intensywny ruch pojazdów nie tylko utrudnia migrację dzikich zwierząt, ale też zwiększa ryzyko kolizji, fragmentując siedliska. Kolejną barierą są obszary zwartej zabudowy wiejskiej, które blokują naturalne szlaki migracyjne i poprzez rozwój infrastruktury wzdłuż głównych dróg oraz poprzez obustronną zabudowę dolin rzecznych prowadzą do izolacji siedlisk, ograniczając przepływ genów między populacjami. Za barierę uznać można również rozległe pola uprawne pozbawione zieleni śródpolnej.

Pomimo tych zagrożeń, system przyrodniczy gminy wykazuje liczne powiązania z otaczającymi ekosystemami. Szczególnie istotne są funkcjonalne powiązania z doliną Łabuńki i Wieprza, które umożliwiają utrzymanie ciągłości siedlisk wodno-łukowych oraz zwiększają odporność przyrody na presję antropogeniczną. Wartością dodaną są też elementy kulturowe krajobrazu, takie jak starodrzewy parkowe, cmentarze czy aleje przykościelne, które wzbogacają mozaikę siedlisk i wspomagają lokalną różnorodność biologiczną.

7.3. Charakterystyka poszczególnych elementów środowiska i ich wzajemnych powiązań

7.3.1. Rzeźba terenu

Według podziału fizycznogeograficznego Polski, obszar gminy Stary Zamość leży w megaregionie Pozaalpejska Europa Środkowa, w prowincji Wyżyny Polskie, podprowincji Wyżyna Lubelsko-Lwowska w makroregionie Wyżyna Lubelska, w dwóch mezoregionach – Działy Grabowieckie i Kotlina Zamojska. Granica między nimi przyjmuje charakter wyraźnej krawędzi. Mezoregiony charakteryzują się odmienną rzeźbą terenu oraz zróżnicowaną budową geologiczną.¹¹

Północna i centralna część gminy Stary Zamość przynależy do mezoregionu Działy Grabowieckie. Wśród przeważających typów utworów powierzchniowych należy wymienić opoki, margle i opoki margliste, kredę piszącą (Górna kreda), lessy, lessy piaszczyste i gliniaste, piaski i mułki rzeczne ze zlodowacenia północnopolskiego (Plejstocen), piaski i gliny deluwialne (Plejstocen–holocen) oraz namuły i torfy (Holocen). Wśród przeważających typów genetycznych rzeźby dominują pokrywy pyłowe i lessowe, równiny denudacyjno-erozyjne, powierzchnie zrównań, równiny torfowe, dna dolin rzecznych z terasą zalewową, terasy nadzalewowe, suche doliny erozyjno denudacyjne oraz długie stoki. Mezoregion ten charakteryzuje się wysokością bezwzględną od 176,5 do 311,5 m n.p.m.¹²

Południowo zachodnia część gminy obejmuje swoim zasięgiem mezoregion Kotlina Zamojska. Wśród przeważających typów utworów powierzchniowych należy wymienić opoki oraz margle i opoki margliste, margle i kreda pisząca (Górna kreda), lessy, lessy piaszczyste i gliniaste, piaski i mułki rzeczne

¹¹ Regionalna Geografia Fizyczna Polski, A. Rychling i inni, Poznań 2021

¹² Karty informacyjne mezoregionów, Regionalna geografia fizyczna Polski, pod red. J. Solona i in., 2018

(Plejstocen - zlodowacenie północnopolskie), piaski i gliny deluwialne (Plejstocen-holocen), namuły i torfy (Holocen). Wśród przeważających typów genetycznych rzeźby dominują pokrywy lessowe i pyłowe, równiny denudacyjne, dna dolin z terasą zalewową, terasy nadzalewowe, równiny torfowe, garby międziodolne, suche doliny, parowy i długie stoki. Mezonegion ten charakteryzuje się wysokością bezwzględną od 187,9 do 303,5 m n.p.m.¹³

Morfologia gminy, ze względu na położenie w obszarze dwóch mezonegionów, wykazuje wyraźną strefowość. Południowa część gminy zdominowana jest przez terasę nadzalewową rzeki Łabuńki. Na obszarze tym charakterystycznym elementem krajobrazu są niewielkie potoki, które wypływają w okolicy miejscowości Wierzba, Udrycze i Kolonia Udrycze. Ta część gmin charakteryzuje się deniwelacjami w zakresie od 198,7 m n.p.m. (dolina przy południowo-zachodniej granicy gminy) do 211,1 m n.p.m. (dolinki źródłiskowe). Północna i centralna część gminy przyjmuje natomiast charakter rozległej wysoczyzny. Spotkać można tu wierzchowiny średniego i najwyższego poziomu (220-260 oraz 280-300 m n.p.m.) poprzecinane rozcięciami erozyjnymi w pokrywie lessowej oraz wychodniami utworów kredowych. Rzędne terenu na tym obszarze gminy sięgają do 291,5 m. n.p.m., zaś maksymalna deniwelacja terenu na terenie całej gminy osiąga 92,8 m.

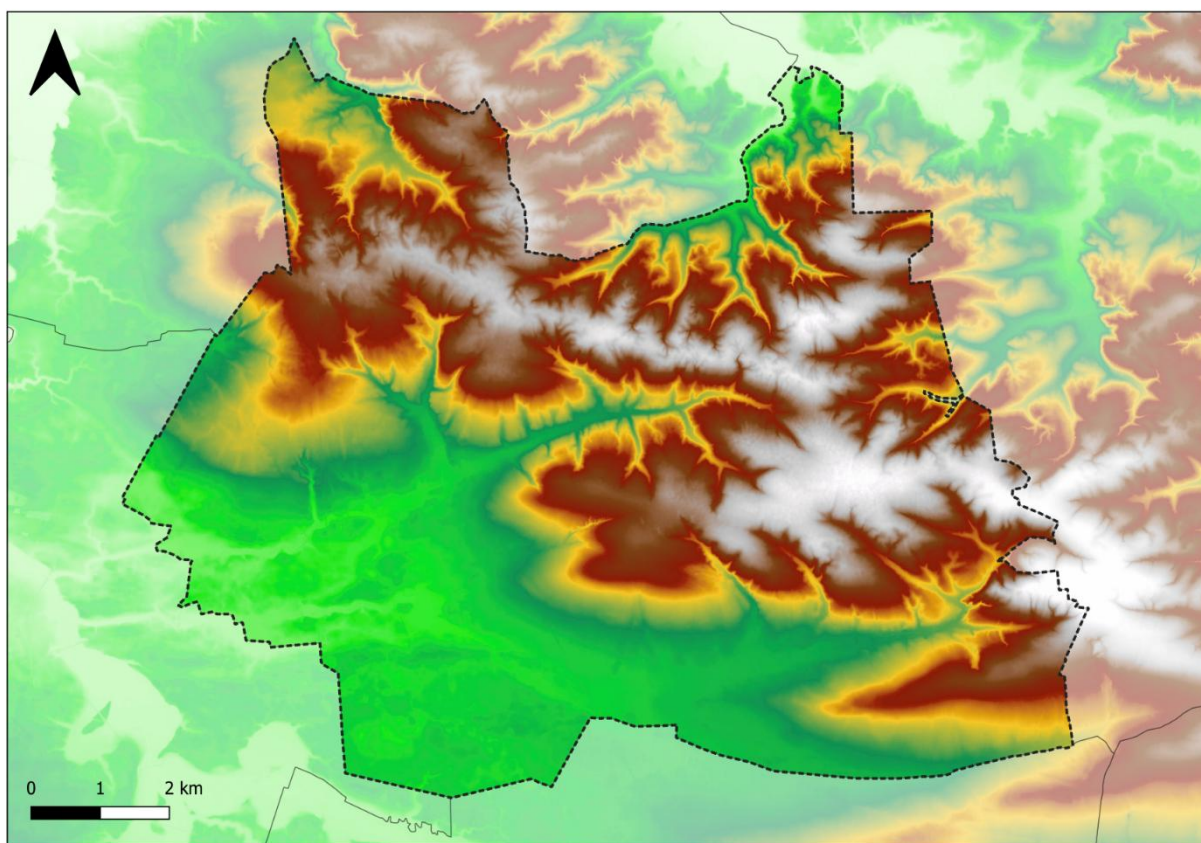
Ukształtowanie powierzchni terenu gminy wskazuje na obecność zróżnicowanych form terenu, które są wynikiem budowy geologicznej oraz działalności procesów zewnętrznych. W fizjografii obszaru wyraźnie wyróżniają się elementy takie jak stoki i zbocza o różnym nachyleniu, dochodzące nawet do 20%. Charakterystyczną cechą obszaru są również wąwozy i suche dolinki wcięte w pokrywę lessową. Na uwagę zasługują również krawędzie typu kuesty, szczególnie widoczne w rejonie Działów Grabowieckich, opadających w kierunku południowym oraz garby i zagłębienia bezodpływowe. W południowej i centralnej części gminy występują doliny rzeczne, m.in. dolina cieku Farens oraz dolina cieku bez nazwy wypływającego spod Wierzby, które zasilają Łabuńkę.

Krajobraz gminy cechuje się wyraźnym zróżnicowaniem – od kredowych krajobrazów wyżynnych węglanowych, przez krajobrazy wyżynne lessowe, aż po krajobrazy nizinne den dolin rzecznych. Wiele form terenu to również efekt działalności antropogenicznej – widoczne są m.in. wyrobiska, sztuczne nasypy oraz rowy melioracyjne.

Osuwiska są jednymi z najbardziej niebezpiecznych i najczęściej występujących zagrożeń geologicznych w Polsce. Powodują szkody w infrastrukturze, rolnictwie, czy lasach - niszczą obszary, na których zachodzą. Każdego roku osuwiska powodują znaczne straty materialne, a co gorsza, stanowią zagrożenie dla życia i bezpieczeństwa mieszkańców. W oparciu o dane Centralnej Bazy Danych Geologicznych na terenie gminy Stary Zamość nie występują zjawiska osuwiskowe. Gmina, według danych Systemu Osłony Przeciwoświskowej (SOPO) Państwowego Instytutu Geologicznego, nie obejmuje również obszarów zagrożonych ruchami masowymi.

¹³ Karty informacyjne mezonegionów, Regionalna geografia fizyczna Polski, pod red. J. Solona i in., 2018

Rysunek 5. Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych geoportal.gov.pl

7.3.2. Warunki geologiczno-gruntowe

Gminy Stary Zamość położona jest w obrębie dwóch mezoregionów. Budowa geologiczna mezoregionu Działy Grabowieckie charakteryzuje się zróżnicowaniem litologicznym i morfologicznym, wynikającym z obecności osadów kredowych oraz formacji czwartorzędowych. W północnej części obszaru występują odsłonięcia margli i opok pochodzących z górnej kredy, które w kierunku południowym przykrywa gruba warstwa lessów. Na stokach ekspozycji północnej i wschodniej spotyka się wychodnie margli górnokredowych oraz kredy piszącej, które nadają krajobrazowi charakterystyczny, surowy wygląd. Doliny rzeczne, takie jak Wieprz, Wolica, Siennica i Wojsławka, w dolnych partiach zboczy zawierają osady rzeczne – głównie piaski i mułki. Suche doliny wypełnione są piaskami i glinami deluwialnymi, natomiast dna aktywnych dolin – namułami oraz torfami, co świadczy o zróżnicowanej genezie tych form.

W południowej części mezoregionu dominują suche doliny powstałe w wyniku erozji i denudacji, związane głównie z pokrywą lessową. Region cechuje się także ograniczoną gęstością sieci wodnej – zaledwie 0,29 km/km² – przy czym największy odpływ przypada na rzekę Wolice. Wysoki udział zasilania podziemnego (ok. 65%) czyni ten obszar jednym z najlepiej nawodnionych na Wyżynie Lubelskiej. Głębokość zalegania wód podziemnych waha się od kilku metrów w dolinach do kilkudziesięciu metrów na wierzchołkach.

Kotlina Zamojska, stanowiąca południową część gminy, stanowi naturalne obniżenie terenu, otoczone wyraźnymi jednostkami fizjograficznymi. Jej północną granicę tworzy wyraźna lessowa krawędź erozyjno-denudacyjna, oddzielająca ją od Działów Grabowieckich. Budowa geologiczna mezoregionu jest zróżnicowana. W północnej części występują margle i opoki margliste, natomiast w południowej przechodzą w margle i kredę piszącą. Znaczną część powierzchni regionu, zwłaszcza w południowo-zachodniej, południowo-wschodniej i północnej części Kotliny, pokrywają zwarte płyty lessów. Na zboczach dolin, szczególnie w południowo-zachodniej części Kotliny, również obserwuje się obecność pokryw lessowych. Obszary w północno-zachodniej części wypełnione są piaskami i glinami deluwialnymi, podczas gdy dolina Wieprza wyściełana jest piaskami i mułkami rzeczными. W obniżeniach pozostałych dolin obecne są holocenyckie namuły i torfy. Pod względem morfologicznym, Kotlina Zamojska jest rozcięta dolinami rzeczными, a jej krajobraz wzbogacają równiny zalewowe, terasy nadzalewowe oraz garby międziodolinne z zagłębieniami typu wymoków.

Mezoregion wyróżnia się dość wysoką, jak na obszar wyżynny, gęstością sieci hydrograficznej – 0,41 km/km². Głównym ciekim wodnym jest rzeka Wieprz, mająca największy odpływ. Występują także pojedyncze źródła o zróżnicowanej wydajności. Wody podziemne zalegają stosunkowo płytko – zwykle na głębokości od kilku do kilkunastu metrów.¹⁴

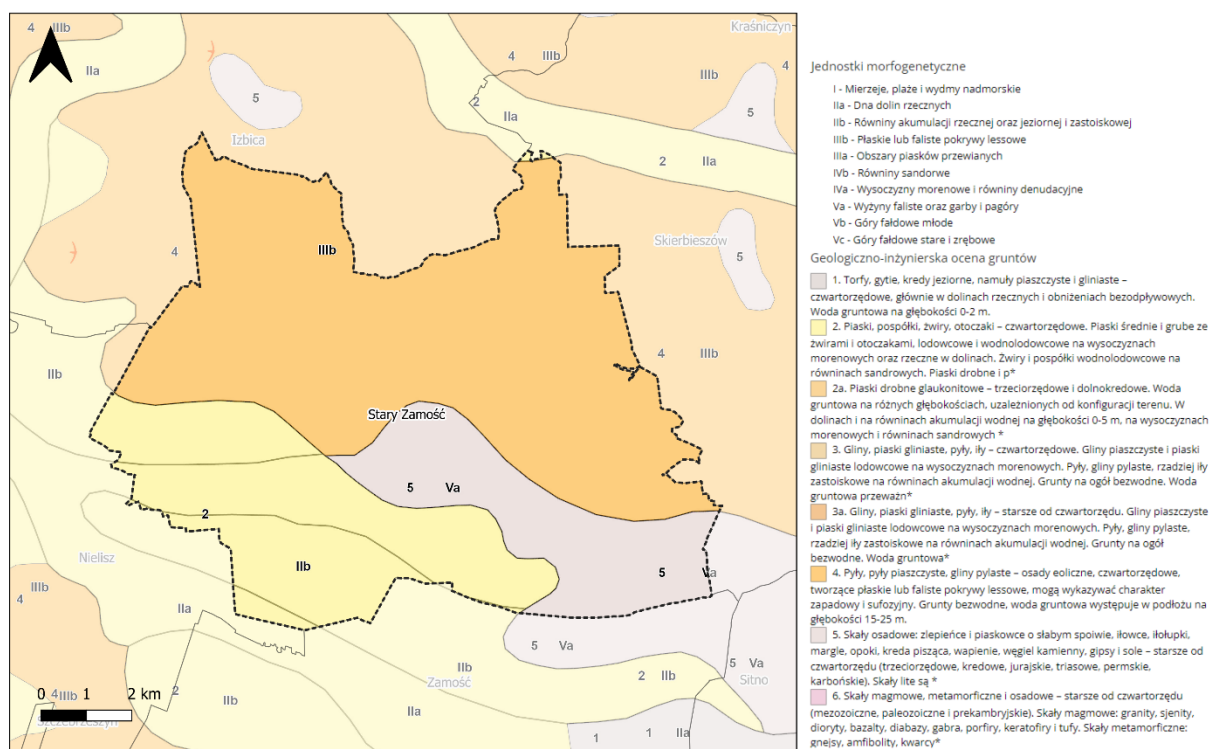
Analiza danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych w zakresie oceny geologiczno-inżynierskiej gruntów w gminie Stary Zamość pozwoliła na wyróżnienie trzech dominujących grup gruntów występujących w granicach gminy.

Pierwszą z nich stanowią czwartorzędowe osady eoliczne –pyły, pyły piaszczyste i gliny pylaste – tworzące płaskie lub faliste pokrywy lessowe, które mogą wykazywać charakter zapadowy i sufozyjny. Zajmując największą powierzchnię gminy, występują one w szczególności w centralnej i północnej jej części. Drugą grupę tworzą czwartorzędowe piaski, pospółki, żwiry oraz otoczaki, czyli osady o luźnej strukturze, zbudowane głównie z piasków średnich i grubych, nierzadko z domieszką żwirów i otoczków. Występują one w szczególności w południowo-zachodniej części gminy. Charakteryzują się dobrą przepuszczalnością oraz nośnością, co sprzyja efektywnemu drenażowi wód gruntowych. Jednocześnie, w przypadku wysokiego poziomu wód gruntowych, konieczne może być zastosowanie dodatkowych rozwiązań drenażowych i zabezpieczenia fundamentów. Pozostałą część terenu zajmują skały osadowe starsze od czwartorzędu, w skład których wchodzić mogą zlepieńce i piaskowce o słabym spoiwie, iłowce, iłotupki, margle, opoki, kreda pisząca, wapienie. Występują one w centralnej i południowo-wschodniej części gminy.

Geotechniczne uwarunkowania gminy Stary Zamość są zróżnicowane i wymagają indywidualnego podejścia do każdego projektu budowlanego. Kluczem do bezpiecznej realizacji inwestycji jest odpowiednie dostosowanie technologii do lokalnych warunków gruntowych oraz zastosowanie prewencyjnych rozwiązań inżynierskich, minimalizujących ryzyko związane z nośnością i stabilnością podłoża.

¹⁴ Regionalna Geografia Fizyczna Polski, A. Rychling i inni, Poznań 2021

Rysunek 6. Geologiczno-inżynierska ocena gruntów na obszarze gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych

7.3.3. Gleby

Gmina Stary Zamość położona na styku dwóch mezoregionów – Działy Grabowieckie i Kotlina Zamojska, charakteryzuje się zróżnicowaniem glebowym. Przeważające typy gleb, charakteryzujące Działy Grabowieckie to gleby płowe wytworzone z lessów piaszczystych i gliniastych, gleby brunatne wytworzone z lessów, gleby bielcowe, wytworzone z późno kredowych opok i margli, gleby gruntowo-glejowe wytworzone z plejstocénskich piasków i mułków rzecznych, czarnoziemy wytworzone z lessów, rędziny właściwe wytworzone z późno kredowych margli i opok marglistych, gleby rdzawe wytworzone z piasków i glin deluwialnych. Natomiast przeważające typy gleb charakteryzujące mezoregion Kotlina Zamojska to gleby płowe wytworzone z lessów i lessów piaszczystych i gliniastych, rędziny właściwe – z margli i kredy piaszczystej i z margli i opok marglistych, gleby gruntowo-glejowe wytworzone z plejstocénskich piasków i mułków rzecznych oraz holocénskich namułów i torfów, gleby rdzawe wytworzone z piasków i glin deluwialnych, gleby brunatne – z lessów piaszczystych i gliniastych.¹⁵

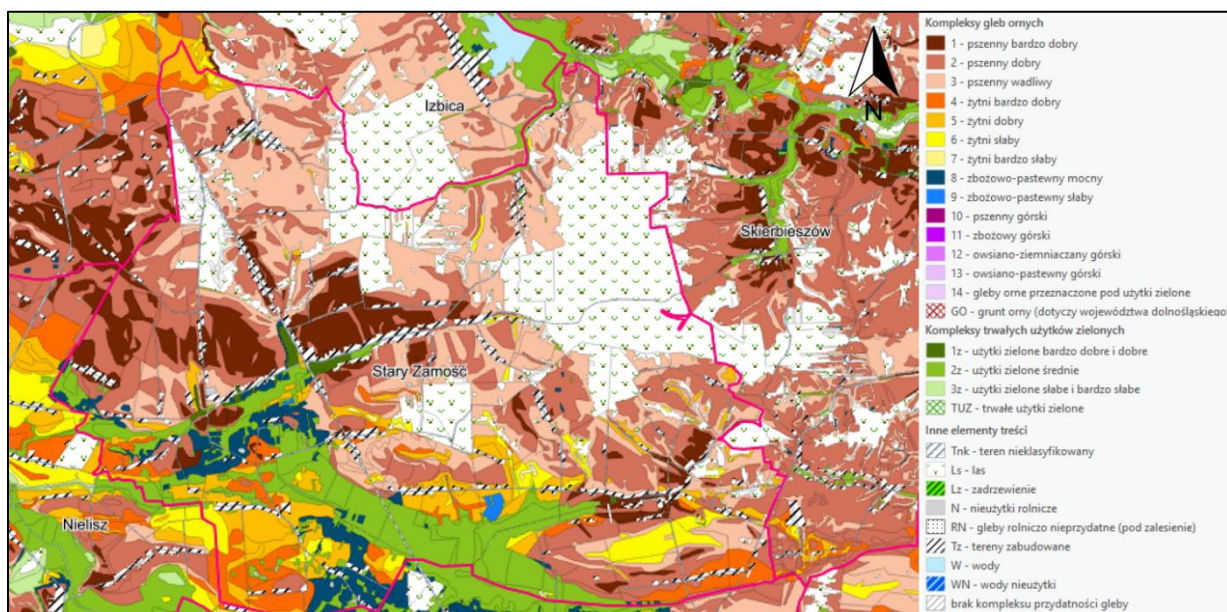
W odniesieniu do obszaru samej gminy, warto wyróżnić:

- Gleby brunatne i brunatne wyrugowane – wykształcone na lessach pokrywających zrównania wierzchowinowe (obszar centralny i północny gminy), występują też w dolinach rzek. Gleby brunatno ziemne tworzą kompleksy pszenne (wadliwe), pszenno-żytnie i żytnie. Występują również na nich lasy mieszane;

¹⁵ Karty informacyjne mezoregionów, Regionalna geografia fizyczna Polski, pod red. J. Solona i in., 2018

- Gleby mułowo-torfowe i torfowo-mułowe – użytkowane głównie jako trwałe użytki zielone (łąki). Gleby żyzne i urodzajne (doliny rzek);
- Gleby torfowe – tworzą kompleksy użytków zielonych średnich, użytkowanych jako łąki i pastwiska (głównie doliny rzek);
- Gleby murszowo-torfowe – tworzą kompleksy użytków zielonych średnich (peryferie dolin rzecznych);
- Czarne ziemie – występują w lokalnych obniżeniach terenu w postaci rozproszonych niewielkich powierzchni. Tworzą użytki zielone średnie i kompleksy zbożowo-pastwne;
- Gleby glejowe – występują w małych obniżeniach i bezodpływowych zagłębieniach. Charakteryzują się wysokim poziomem wody gruntowej (doliny rzek, w tym głównie w dolinie rzeki Farens);
- Rędziny płytkie i głębokie – powstałe na skałach wapiennych w miejscach wychodni kredowych, gleby bardzo plastyczne, tworzą przede wszystkim kompleksy pszenne, które przynoszą zazwyczaj wysokie plony;
- Gleby piaszkowe różnych typów genetycznych – występujące na pokrywach piaszczystych terasów nadzalewowych. Tworzą głównie kompleksy żytnie.

Rysunek 7. Mapa glebowo-rolnicza gminy Stary Zamość

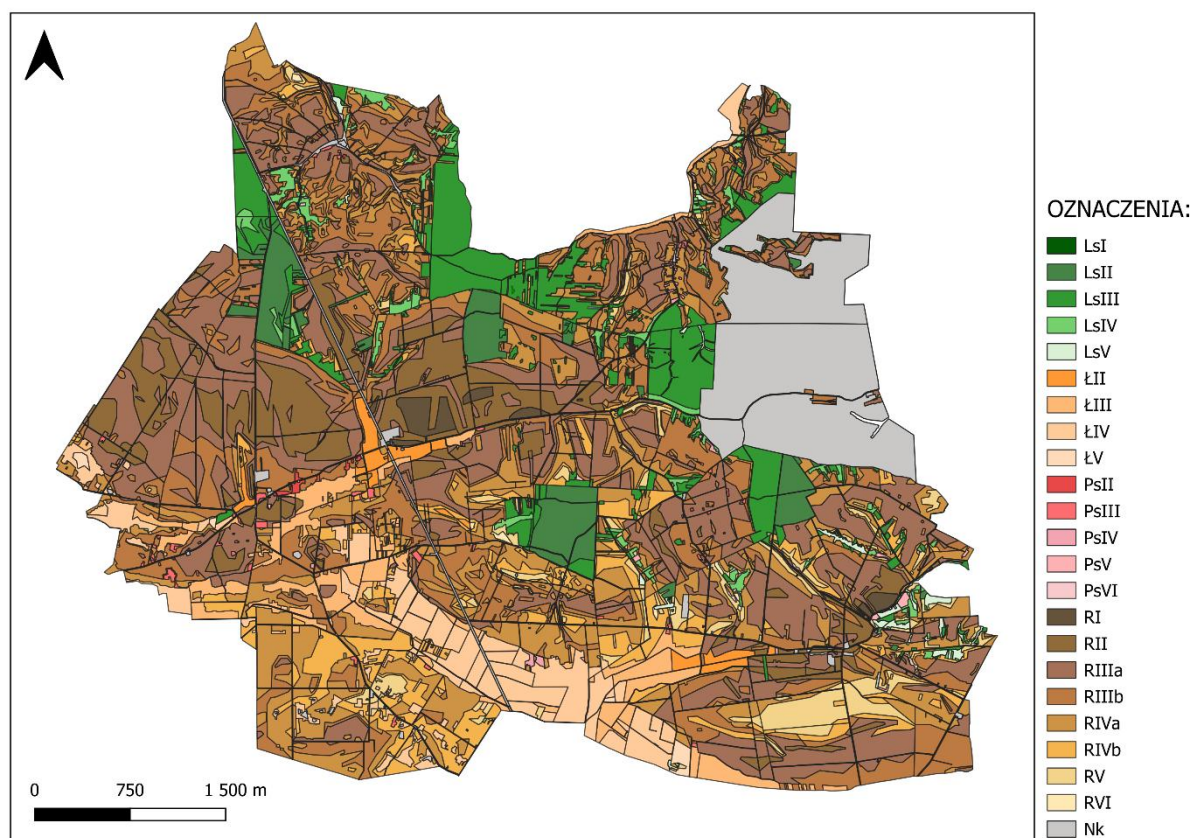
Źródło: GUGiK: <https://mapy.geoportal.gov.pl/> (data dostępu 24.04.2025 r.)

Bazując na mapie glebowo-rolniczej dla gminy Stary Zamość, warto podkreślić, że znaczny obszar gminy zajmuje pszenno-wadliwy i dobry kompleks rolniczej przydatności gleb (centralna i północno-wschodnia część gminy). W nieco mniejszej skali występują również kompleksy: pszenno-bardzo dobry (centralno-wschodnia część gminy), użytki zielone średnie (południowa część gminy), a także kompleks zbożowo-pastwenny mocny (południowo-zachodnia część gminy). Niewielki udział mają również kompleksy żytnie bardzo słabe, słabe i dobre występujące w południowej części gminy Stary Zamość.

Gmina Stary Zamość ma korzystne warunki glebowe do rozwoju rolnictwa. W przeważającej części w gminie występują gleby dobre i bardzo dobre, zaś gleby I i III klasy bonitacyjnej stanowią ponad 60% wszystkich gleb gminy.

Teren gminy charakteryzuje się niezbyt dużym udziałem lasów w ogólnej powierzchni gminy. Całkowita powierzchnia lasów w gminie Stary Zamość wynosi 1 897,79 ha, z czego lasy publiczne należące do Skarbu Państwa stanowią 851,72 ha, gminne 9,29 ha, zaś prywatne 1 036,78 ha. Stopień lesistości gminy osiąga zatem poziom 19,5 %.¹⁶ Najcenniejsze biocenozy leśne w północnej części gminy znajdują się granicach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego.

Rysunek 8. Grunty objęte gleboznawczą klasyfikacją gruntów w gminie Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Zamościu

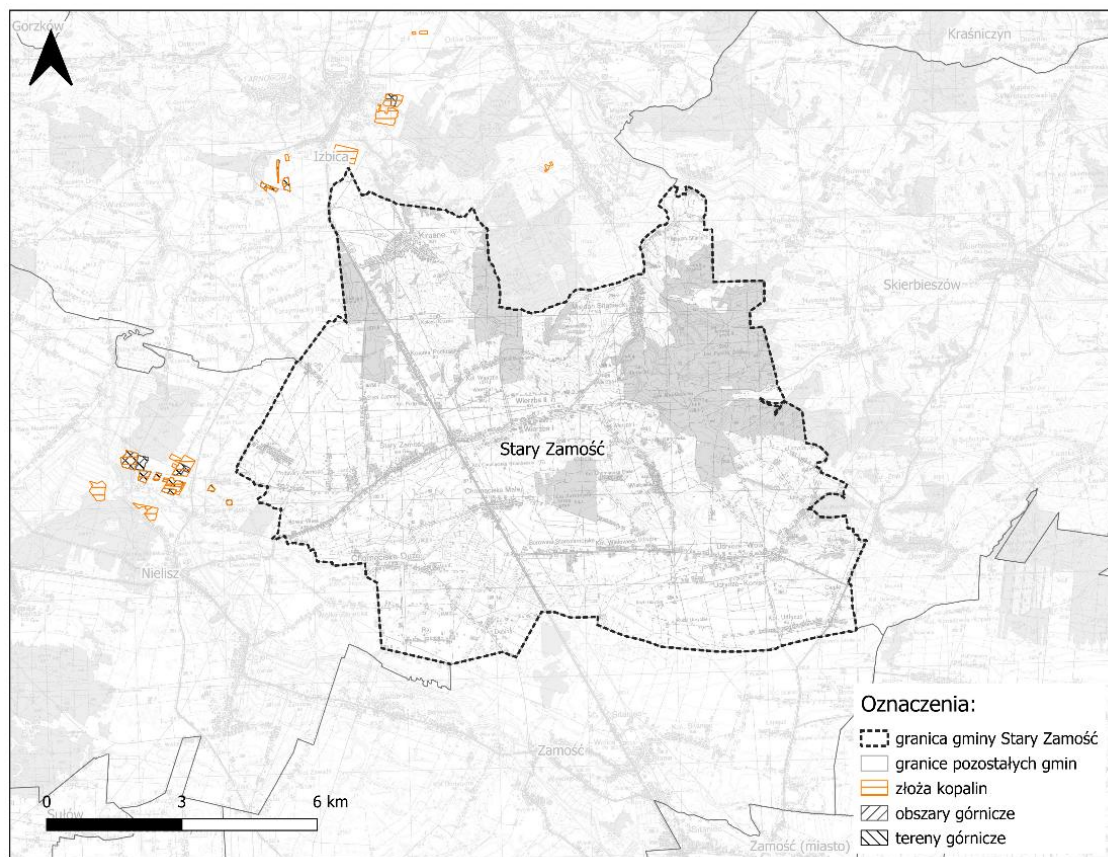
7.3.4. Zasoby naturalne

Zgodnie z systemem MIDAS w granicach gminy Stary Zamość nie zostało rozpoznane i udokumentowane żadne złoża kopalin, a co za tym idzie na obszarze gminy nie występują również tereny i obszary górnicze. Dodatkowo na obszarze gminy Stary Zamość, według danych MIDAS, nie

¹⁶ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl>), dane za rok 2023 (data dostępu: 23.04.2025 r.)

występują kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla (w tym zamknięte) i podziemne bezzbiornikowe magazyny substancji.

Rysunek 9. Usytuowanie gminy Stary Zamość w kontekście lokalizacji złóż kopalin oraz obszarów i terenów górniczych

Źródło: Opracowano na podstawie danych pgi.gov.pl oraz geoportal.gov.pl

Według studium geologiczno-surowcowego dla gminy Stary Zamość, które zostało sporządzone przez Agencję Usługą GEORENT w 1991 r., na terenie gminy warto jednak wskazać obecność następujących surowców:

- Surowce ilaste – przydatne do produkcji cegły palonej, klasy 50, 70 (okolice Udrycze Wola, Grabina i Wiślowiec);
- Surowce węglanowe – nie spełniające wymogów surowca dla potrzeb przemysłu cementowego oraz wymogów surowca kamiennego;
- Kruszywo naturalne – piaski tarasów rzecznych (pylaste wapniste i drobno i średnioziarniste) – surowce niskiej jakości (okolice Chomęciska – Raj, Nowa Wieś, Kolonia Wiślowiec).¹⁷

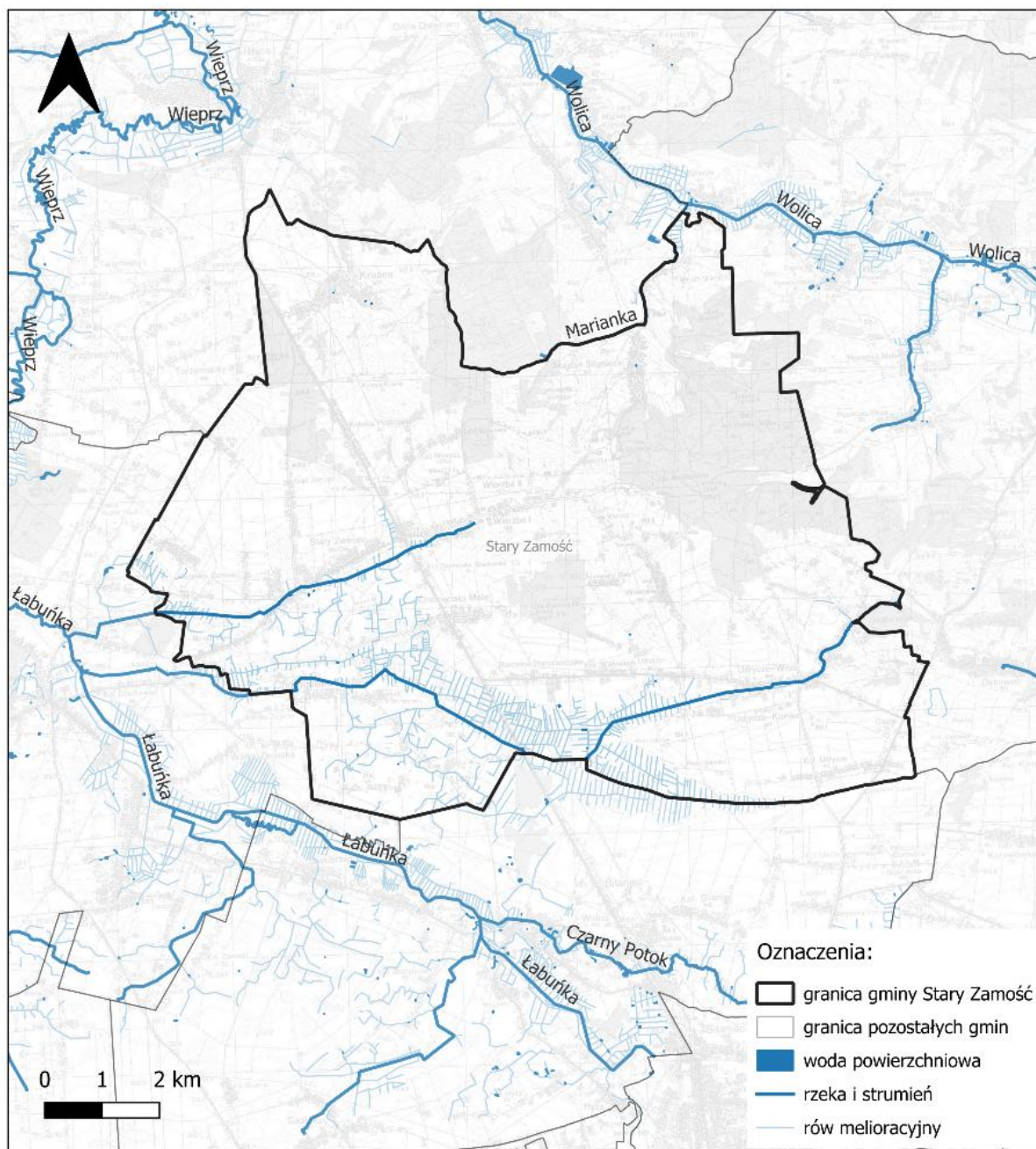
7.3.5. Warunki wodne – wody powierzchniowe

Gmina Stary Zamość położona jest w granicach zlewni Wieprza. Układ hydrograficzny gminy kształtowany jest głównie przez ciek Farens i ciek bez nazwy wypływający spod m. Wierzba. Północny obszar gminy odwadniany jest przez Wolice, która nie przepływa przez teren gminy. Jednak w jej

¹⁷ Studium geologiczno-surowcowe gminy Stary Zamość, Agencja Usługowa GEORENT, Warszawa 1991

dorzeczu w m. Majdan Sitanecki występują źródła o niewielkiej wydajności. Południowa i centralna część gminy odwadniana jest w kierunku południowo-zachodnim przez Farens i ciek bez nazwy, które stanowią dopływy rzeki Łabuńka. Obszary wierzchwinowe charakteryzują się brakiem sieci hydrograficznej. Suche doliny na tym obszarze stanowią jednak trasę odprowadzanych wód opadowych i roztopowych w kierunku wschodnim i północno-wschodnim.

Rysunek 10. Sieć hydrograficzna gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych BDOT10k

Uzupełnieniem sieci hydrograficznej gminy Stary Zamość jest sieć rowów melioracyjnych, które wspomagają naturalne cieki wodne w kontroli gospodarki wodnej terenu. Rowy melioracyjne są rozmieszczone głównie w rejonach południowych gminy, gdzie pełnią funkcję systemu odwadniającego i regulacyjnego. Wykorzystuje się je nie tylko do odprowadzania nadmiaru wód opadowych, ale również do utrzymania odpowiedniego poziomu nawodnienia gruntów w okresach niżówek. Kształtują one także bioróżnorodność.

Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP)

Obszar gminy Stary Zamość został podzielony między zlewnie trzech Jednolitych Części Wód Powierzchniowych. Jednolite części wód stanowią kluczowy element w identyfikacji zagrożeń dla środowiska, prowadzeniu monitoringu ekologicznego oraz podejmowaniu działań naprawczych mających na celu poprawę niedostatecznego stanu ekologicznego.

Tabela 3. Wykaz JCWP występujących na obszarze gminy Stary Zamość

Lp.	Kod JCWP	Nazwa	Typ JCWP	Status JCWP	Cel środowiskowy	Odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych
1.	RW200006243299	Wolica	Potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu węglanowym	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C, IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; Stan chemiczny: dobry stan chemiczny	Dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej - do 2027 r. Dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej - polegające na złagodzeniu celów środowiskowych jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C; IO. Dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej.
2.	RW2000082435	Wieprz od zb. Nielisz do Żółkiewki	Średnia rzeka na podłożu węglanowym	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [IO, MMI, EFI+PL/ IBI_PL]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest	Dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej - do 2027 r. Dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy

Lp.	Kod JCWP	Nazwa	Typ JCWP	Status JCWP	Cel środowiskowy	Odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych
					monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	Wodnej - polegające na złagodzeniu celów środowiskowych jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: IO, MMI, EFI+PL/ IBI_PL; benzo(a)piren(w). Dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej.
3.	RW2000062429	Łabuńka od Czarnego Potoku do ujścia	Potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu węglanowym	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C, IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; Stan chemiczny: dobry stan chemiczny	Dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej - do 2027 r. - substancje priorytetowe wprowadzone dyrektywą 2013/39/UE - do 2039 r. Dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej - polegające na złagodzeniu celów środowiskowych jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C; IO. Dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Źródło: Opracowano na podstawie danych www.apgw.gov.pl – karty charakterystyk JCWP

Zgodnie z danymi Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, stan ogólny wszystkich JCWP, których zlewnie znajdują się w granicach administracyjnych gminy Stary Zamość, określono jako zły. Wskazane w powyższej tabeli JCWP nie znajdują się w wykazie części wód przeznaczonych do

poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do picia oraz w wykazie części wód przeznaczonych do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych.¹⁸

Jednolite Części Wód Powierzchniowych pełnią w gminie Stary Zamość istotne funkcje ekologiczne i gospodarcze. Wspierają lokalne ekosystemy, stanowią siedliska dla flory i fauny oraz umożliwiają retencję wód, co jest szczególnie ważne w obliczu zmian klimatycznych. Obszary te wymagają szczególnej ochrony, zarówno w kontekście jakości wód, jak i utrzymania naturalnych procesów hydrologicznych. Wśród presji na JCWP występujących na terenie gminy należy wskazać:

- presje hydromorfologiczne – prostowanie koryt rzek i budowie piętrzące;
- presje chemiczne – rozproszone, w tym rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka i odpływ miejski;
- presje zasilające – eutrofizacja;
- presje troficzne - źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone) oraz źródła przemysłowe.

Tabela 4. Charakterystyka stanu wód powierzchniowych występujących na terenie gminy Stary Zamość

Nazwa	Wolica	Wieprz od zb. Nielisz do Żółkiewki	Łabuńka od Czarnego Potoku do ujścia
Stan (ogólny)	zły stan wód	zły stan wód	zły stan wód
Wskaźniki determinujące stan/potencjał ekologiczny	BZT5, przewodność; fitobentos	fitobentos, makrobezkręgowce, ichtiofauna	BZT5, OWO, przewodność, azot ogólny, azot azotanowy; fitobentos
Stan/potencjał ekologiczny	umiarkowany stan ekologiczny	umiarkowany stan ekologiczny	słaby stan ekologiczny
Wskaźniki determinujące stan chemiczny	nie dotyczy	benzo(a)piren, DEHP	bromowane difenyletery, heptachlor
Stan chemiczny	brak danych	stan chemiczny poniżej dobrego	stan chemiczny poniżej dobrego
Główne źródło presji troficznych	źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone)	nie dotyczy	źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone)
Główne źródło presji zasilających	eutrofizacja (źródło zgodne ze źródłem troficznym)	nie dotyczy	nie dotyczy
Główne źródło presji z grupy syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy

¹⁸ <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe> (data dostępu: 25.04.2025 r.)

Nazwa	Wolica	Wieprz od zb. Nielisz do Żółkiewki	Łabuńka od Czarnego Potoku do ujścia
Główne źródło presji hydromorfologicznych	prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowie piętrzące - rzeki główne	budowie piętrzące - rzeki główne, zapora powyżej	prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe
Główne źródło presji chemicznych	nie dotyczy	rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski	rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznane (substancje zakazane)
Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	zagrożona	zagrożona	zagrożona
Jcw przeznaczone do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	NIE	NIE	NIE
Jcw przeznaczone do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	NIE	NIE	NIE
Obszary wyznaczone jako tereny wrażliwe na mocy dyrektywy 91/271/EWG	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych
Obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu jest ważnym czynnikiem w ich ochronie	- PL.ZIPOP.1393.PK.24 - Skierbieszowski Park Krajobrazowy - PL.ZIPOP.1393.OCHK.497 - Grabowiecko-Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu - PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060 030.H - Izbiński Przełom Wieprza - PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060 058.H - Dolina Wolicy	- PL.ZIPOP.1393.PK.24 - Skierbieszowski Park Krajobrazowy - PL.ZIPOP.1393.OCHK.497 - Grabowiecko-Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu - PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060 20.B - Ostoja Nieliska - PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060 030.H - Izbiński Przełom Wieprza	PL.ZIPOP.1393.PK.24 - Skierbieszowski Park Krajobrazowy
Obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym	NIE	NIE	NIE

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe> (data dostępu: 08.09.2025 r. oraz 29.01.2026 r.)

Najważniejszymi wyzwaniami związanymi z JCWP w gminie Stary Zamość są ochrona jakości wód przed zanieczyszczeniami rolniczymi i bytowymi, poprawa retencji oraz ograniczanie skutków susz. Działania związane z rozbudową infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, modernizacją rowów melioracyjnych oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa będą kluczowe dla zachowania równowagi ekologicznej i dalszego rozwoju gospodarczego gminy.

Zagrożenia powodziowe

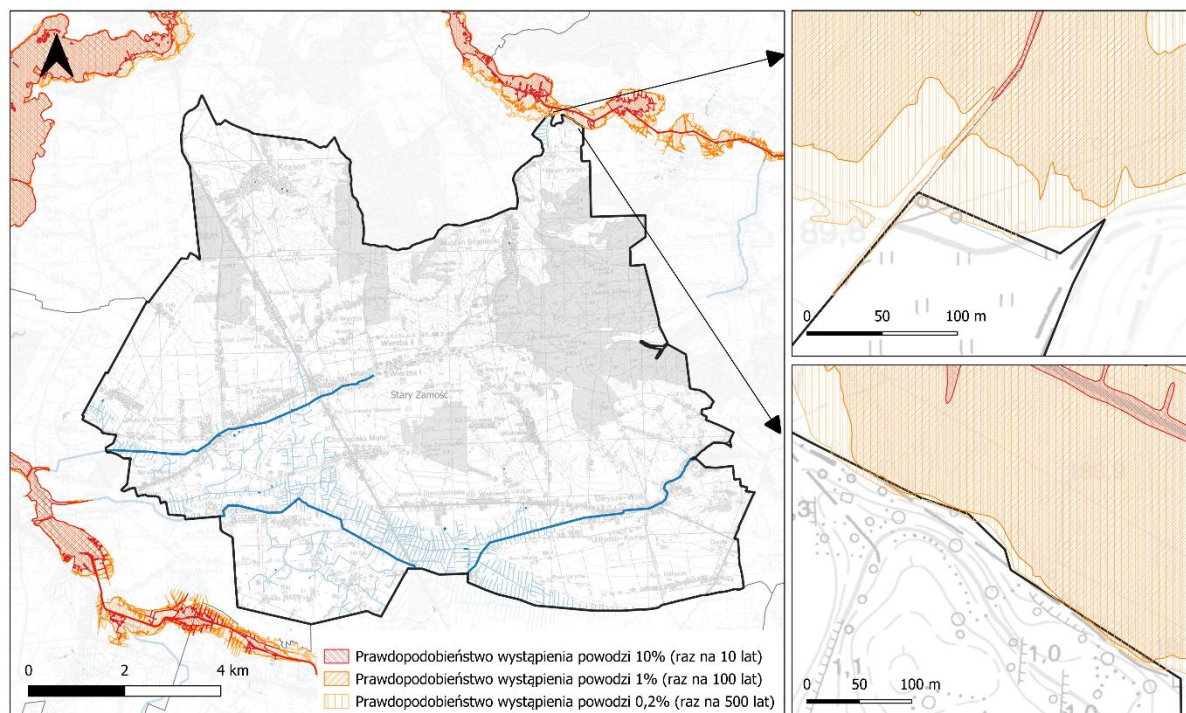
Wraz z postępującymi zmianami klimatu coraz częściej obserwuje się wzrost liczby ekstremalnych zjawisk pogodowych, co przekłada się na rosnące ryzyko powodzi, lokalnych podtopień oraz intensywnych opadów atmosferycznych. Prognozy klimatyczne sugerują, że te niekorzystne zjawiska będą się nasilać w nadchodzących latach. Silne opady deszczu powodują szybkie gromadzenie się wód opadowych w terenach niżej położonych, co prowadzi do lokalnych podtopień, a w skrajnych przypadkach — do powodzi.

Istotnym czynnikiem wpływającym na skalę ryzyka powodziowego jest sposób zagospodarowania przestrzennego. Niekontrolowana urbanizacja i ograniczona dbałość o efektywne zarządzanie wodami opadowymi przyczyniają się do zmniejszenia zdolności retencyjnych terenu, co zwiększa podatność na skutki gwałtownych opadów. W przeciwieństwie do tego, obszary pokryte lasami i użytkami zielonymi, takimi jak łąki, pełnią istotną funkcję ochronną, zatrzymując część wód opadowych i spowalniając ich odpływ.

Dane udostępniane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie wskazują, iż na przeważającym terenie gminy Stary Zamość nie występują miejsca o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi. Średnie prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi od rzek 1% (raz na 100 lat), występuje tylko w północno-wschodniej części gminy na granicy z gminą Izbica oraz Skierbieszów, podobnie jak obszary problemowe, które jednak nie stanowią obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, tj. obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%.

W gminie Stary Zamość nie znajdują się również obwałowania cieków powierzchniowych, które pełnią istotną rolę w ochronie przed powodzią.

Rysunek 11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych PGW Wody Polskie oraz BDOT10k

Zgodnie z Planem zarządzania ryzykiem powodziowym, przyjętym Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 2739), który obowiązuje od dnia 23 marca 2023 r., w granicach gminy Stary Zamość nie wskazano konieczności realizacji żadnych zadań.¹⁹

Plan przeciwdziałania skutkom suszy został przyjęty na mocy Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. Stanowi on dokument o znaczeniu strategicznym. Jego część stanowi katalog działań obejmujący konkretne, mierzalne rozwiązania, które należy wdrożyć, aby ograniczyć skutki suszy, wśród nich znajdują się m.in. działania z zakresu zielonej i błękitnej infrastruktury, w które włączyć można działania związane z retencjonowaniem wody, opóźnieniem jej odpływu, rozwój terenów zielonych, przeciwdziałanie uszczelnianiu powierzchni zlewni, zachowanie naturalnego obiegu wody, spowolnienie spływu wód opadowych, zwiększenie zasilania zasobów wód podziemnych.

7.3.6. Warunki wodne – wody podziemne

Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd)

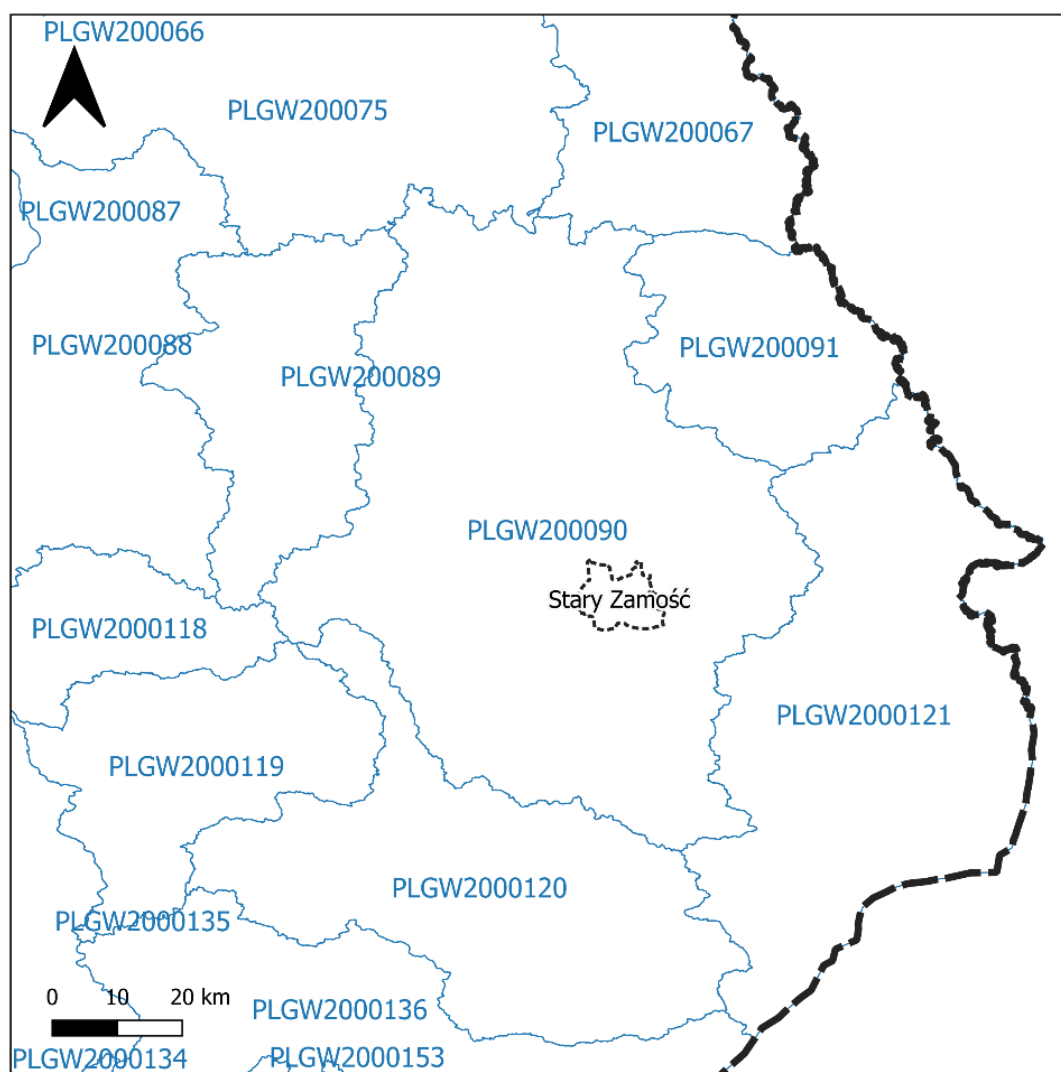
Gmina Stary Zamość zlokalizowana jest w dorzeczu Wisły, na obszarze jednej Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd), oznaczonej numerem 90 (PLGW2000090). Jednolita Część Wód Podziemnych nr 90 obejmuje obszar o powierzchni 4 912,12 km², położony w województwie lubelskim, w dorzeczu Wisły i regionie wodnym Bugu. Teren JCWPd 90 rozciąga się na kilkanaście powiatów, w tym m.in. zamojski, chełmski, hrubieszowski czy krasnostawski, obejmując ponad 70 gmin. Zasoby wodne tego obszaru mają kluczowe znaczenie dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną, a sama JCWPd charakteryzuje się dobrym stanem chemicznym i ilościowym, utrzymywanym konsekwentnie przez ostatnie lata monitoringu. Wody podziemne eksploatowane są głównie w celach komunalnych i odwodnieniowych, jednak ich zużycie stanowi zaledwie 10% zasobów dostępnych do zagospodarowania, co świadczy o wysokim potencjale wykorzystania przy jednoczesnym zachowaniu równowagi środowiskowej.²⁰

Stan wód podziemnych w coraz większym stopniu uzależniony jest zarówno od warunków naturalnych, jak i działalności człowieka. Kluczowym czynnikiem wpływającym na poziom zagrożenia jest rodzaj pokrywających teren osadów oraz głębokość zalegania pierwszego poziomu wodonośnego. W warunkach lokalnych, gdzie dominują utwory lessowe i stosunkowo płytkie warstwy wodonośne, wody te są szczególnie podatne na zanieczyszczenia. Dodatkowym wyzwaniem są coraz częstsze ekstremalne zjawiska pogodowe – długotrwałe susze, intensywne opady czy nagłe burze – których wzrastająca częstotliwość i intensywność wynika z postępujących zmian klimatycznych. Te naturalne procesy prowadzą do zaburzeń w obiegu wody i mogą sprzyjać transportowi zanieczyszczeń do głębszych warstw gruntu.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. z 2022 r., poz. 2739)

²⁰ https://mijwp.gios.gov.pl/g2/oryginal/2024_03/21c90a701548978d2e74b18b6a34b8e3.pdf (data dostępu: 28.04.2025 r.)

Rysunek 12. Jednolite Części Wód Podziemnych na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych

Istotnym źródłem zagrożeń pozostają również lokalne czynniki antropogeniczne. Niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna, nieuczelne szamba, nielegalne składowiska odpadów oraz intensywna działalność rolnicza z nadmiernym stosowaniem nawozów i środków ochrony roślin – to wszystko wpływa na jakość wód podziemnych w gminie. W szczególności tereny położone w pobliżu dolin rzecznych są szczególnie narażone na degradację, ponieważ zanieczyszczenia mogą migrować z wód gruntowych do cieków powierzchniowych, zaburzając lokalne ekosystemy. Dla skutecznej ochrony zasobów wodnych konieczne jest wdrażanie kompleksowych działań profilaktycznych – od systematycznego monitoringu jakości wód, przez kontrolę punktowych źródeł emisji, aż po inwestycje w nowoczesną infrastrukturę kanalizacyjną i oczyszczalnie. Tylko takie podejście może zapewnić bezpieczeństwo wodne mieszkańców gminy oraz zachowanie równowagi przyrodniczej tego obszaru.

Tabela 5. Wykaz JCWPd występujących na obszarze gminy Stary Zamość wraz z celami środowiskowymi oraz charakterystyką stanu wód podziemnych

Numer JCWPd	90
Kod	GW200090
Stan (ogólny)	Dobry
Stan ilościowy	Dobry
Stan chemiczny	Dobry
Zidentyfikowane presje znaczące. Wynik analizy znaczących oddziaływań – JCWPd	pobór punktowy z ujęć wód podziemnych, presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną lub przemysłem
Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie danej JCWPd	chemiczna, chemiczna i ilościowa
Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	Niezagrożona
Cel środowiskowy	Dobry stan chemiczny; Dobry stan ilościowy
Odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych	Odstępstwo z tytułu art. 4.4. RDW - odstępstwo czasowe - nie dotyczy; Odstępstwo z tytułu art. 4.5 RDW - mniej rygorystyczny cel - nie dotyczy .
Jcw przeznaczone do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	Tak
Obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu jest ważnym czynnikiem w ich ochronie: • Parki narodowe • Rezerваты przyrody • Parki krajobrazowe • Natura 2000 - OSO • Natura 2000 - SOO • Obszary chronionego krajobrazu • Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe • Stanowiska dokumentacyjne • Użytki ekologiczne • Pomniki przyrody	Liczba obszarów w JCWPd: → 2 → 1 → 7 → 5 → 11 → 7 → 0 → 0 → 5 → 7

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-podziemne> (data dostępu: 08.09.2025 r.)

Stan wód chemiczny oraz ilościowy JCWPd nr 90 oceniono jako dobry (2022 r.), podobnie jak ogólną ocenę jej stanu. JCWPd nr 90 nie jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych na lata 2022-2027.²¹

Wśród oddziaływań na stan ilościowy JCWPd wymienić należy:

- Odwodnienie kopalni odkrywkowej margla w Rejowcu Fabrycznym – prowadzi do regionalnego obniżenia zwierciadła wody w kredowym użytkowym poziomie wodonośnym;
- Eksploatacja GUPW przez komunalne ujęcia w okolicy Zamościa – szczególnie zauważalny wpływ na studnie z ujęcia „Łabuńka”. Inne ujęcia oddziałują lokalnie.
- Działalność Cementowni Rejowiec S.A. – odwodnienie złoża margla „Rejowiec” skutkuje powstaniem leja depresji, który zbliża się do obszaru Natura 2000 „Pawłów” (PLH060065);
- Odwodnienie kopalni węgla kamiennego Lubelskiego Węgla „Bogdanka” S.A. – obejmuje piętra wodonośne: albsko-górnourajskie, środkowo-dolnourajskie i karbońskie. Pomimo skali działań, nie mają one wpływu na GUPW ze względu na skuteczną izolację geologiczną.²²

Wśród oddziaływań na stan chemiczny JCWPd wymienić należy:

- Zakłady przemysłowe w Krasnymstawie oraz zakłady przemysłowe i przetwórcze w Zamościu;
- Przemysł metalowy – mniejsze zakłady produkcyjne;
- Infrastruktura liniowa – drogi o znaczeniu międzynarodowym – szczególne zagrożenie chemiczne dla wód podziemnych mogą stwarzać drogi nr 17 (E372) i nr 74, przecinające m.in. obszar Zamościa, ze względu na możliwość wycieków substancji ropopochodnych, soli drogowej i innych zanieczyszczeń transportowych.²³

Wśród czynników wpływających na zagrożenie ekosystemów lądowych zależnych od wód podziemnych (JCWPd nr 90) wymienić należy:

- Ujęcie wody Wola Wereszczyńska – potencjalny wpływ na obszary chronione: Poleski Park Narodowy, Poleski Park Krajobrazowy, PLB060019 Polesie, PLH060013 Ostoja Poleska;
- Ujęcie wody cementownia w Rejowcu Fabrycznym – potencjalny wpływ na obszar PLH060065 Pawłów;
- Komunalne ujęcie wody w Rejowcu Fabrycznym – potencjalny wpływ na obszar PLH060065 Pawłów;
- Ujęcie wody w Izbicy – potencjalne oddziaływanie na PLH060030 Izbicki Przełom Wieprza oraz Skierbieszowski Park Krajobrazowy;
- Komunalne ujęcie wody Wierza – możliwy wpływ na Skierbieszowski Park Krajobrazowy;
- Komunalne ujęcie wody Sąsiadka – możliwe oddziaływanie na PLB060020 Ostoja Nieliska oraz Szczepieszowski Park Krajobrazowy;
- Ujęcie miejskie wody Szczepieszyn – może mieć wpływ na Szczepieszowski Park Krajobrazowy;

²¹ https://mjwp.gios.gov.pl/g2/oryginal/2024_03/21c90a701548978d2e74b18b6a34b8e3.pdf (data dostępu: 25.04.2025 r.)

²² <https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-80-99/4401-karta-informacyjna-jcwpd-nr-90/file.html> (data dostępu: 25.04.2025 r.)

²³ <https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-80-99/4401-karta-informacyjna-jcwpd-nr-90/file.html> (data dostępu: 25.04.2025 r.)

- Ujęcie miejskie wody Zamość – potencjalne oddziaływanie na PLH060087 Doliny Łabuńki i Topornicy, PLB060012 Roztocze, PLB060013 Dolina Górnej Łabuńki;
- Ujęcie miejskie wody Zwierzyniec – potencjalny wpływ na PLH060017 Roztocze Środkowe, PLB060012 Roztocze oraz Roztoczański Park Narodowy;
- Ujęcie wody Krasnobród – oddziaływanie na PLH060022 Święty Roch, PLB060012 Roztocze i Krasnobrodzki Park Krajobrazowy.²⁴

JCWPD nr 90 obejmuje fragmenty dwóch głównych zbiorników wód podziemnych: Niecki Lubelskiej (Lublin – GZWP 406) oraz Niecki Lubelskiej (Chełm–Zamość – GZWP 407), cechujących się korzystnymi właściwościami hydrogeologicznymi. Obszar ten podlega również szczególnej ochronie ze względu na obecność licznych form przyrody chronionej, w tym parków narodowych, rezerwatów, parków krajobrazowych oraz obszarów Natura 2000, czy obszarów chronionego krajobrazu, użytków ekologicznych oraz pomników przyrody. Aktualnie realizowane działania mają na celu zabezpieczenie długofalowego dostępu do zasobów wodnych dla mieszkańców regionu.

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP)

Według danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych, gmina Stary Zamość w całości położona jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 407 – Zbiornik Niecka Lubelska (Chełm - Zamość). GZWP nr 407 zlokalizowany jest w południowo-wschodniej części Polski, w granicach województwa lubelskiego i częściowo podkarpackiego. Obejmuje on obszar 9 015 km². Zbiornik o charakterze porowo-szczelinowym zasilany jest infiltracją opadów i odznacza się zróżnicowanymi warunkami hydrogeologicznymi. Wody, charakteryzujące się dobrym stanem chemicznym, są użytkowane w niewielkim stopniu. W związku z zagrożeniem zanieczyszczeniami, szczególnie w centralnej i południowej części zbiornika, wyznaczono proponowany obszar ochronny (82,4% jego powierzchni), podzielony na strefy różniące się podatnością na zanieczyszczenia i stopniem ochrony.²⁵

²⁴ <https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-80-99/4401-karta-informacyjna-jcwpd-nr-90/file.html> (data dostępu: 25.04.2025 r.)

²⁵ Informator PSH Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2017

Rysunek 13. Lokalizacja gminy Stary Zamość w kontekście usytuowania GZWP

Źródło: Opracowano na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych

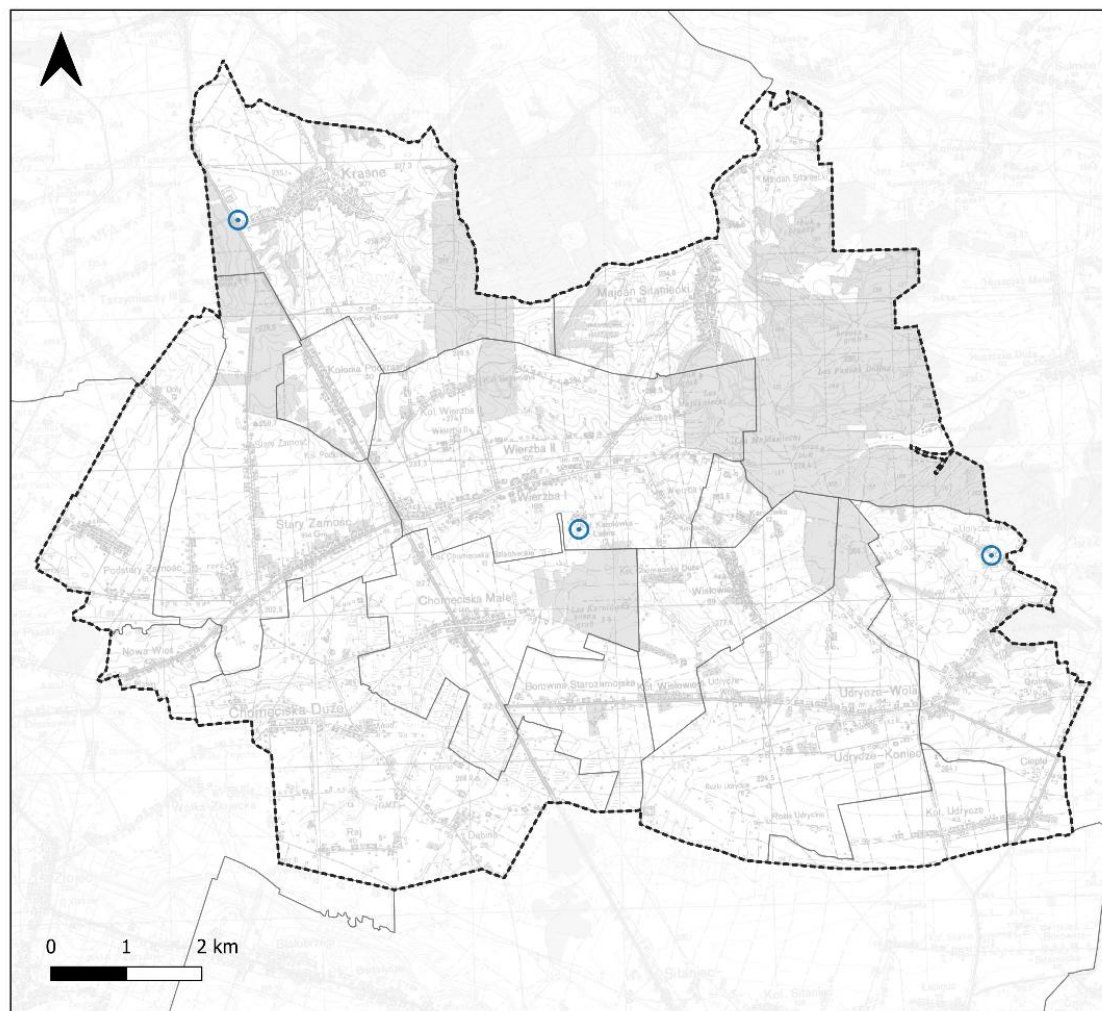
Ujęcia wód podziemnych

Na terenie gminy Stary Zamość funkcjonuje dobrze rozwinięta i zorganizowana sieć wodociągowa, oparta na trzech ujęciach wód podziemnych: w Wierzbie, Udryczach-Woli i Krasnem. Gmina niemal w całości została objęta zasięgiem wodociągów grupowych „Stary Zamość” i „Udrysze” oraz lokalnego wodociągu „Krasne”. Woda dostarczana jest do mieszkańców 19 sołectw.

Gmina eksploatuje 3 ujęcia wody, w tym 6 studni wód podziemnych oraz 3 przepompownie i 2 stacje redukcyjne. Przepompownie znajdują się w miejscowościach: Podkrasne, Wierzbka oraz Wisławiec, a stacje redukcyjne w miejscowościach Udrysze-Koniec i Majdan Sitaniecki. Ujęcia wód

podziemnych eksploatowane przez gminę wyposażone są w nowoczesne systemy uzdatniania, w tym chloratory oraz lampy UV.²⁶

Rysunek 14. Usytuowanie ujęć wód podziemnych na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy Stary Zamość

Na terenie gminy Stary Zamość znajdują się trzy ujęcia wody pitnej:

- Ujęcie wód podziemnych „Wierzbica” - dnia 27.04.2021 r. decyzją znak: LU.ZUZ.3.4100.16.1.2018.AT, Dyrektor Zarządu Zlewni w Zamościu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie ustanowił strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ww. ujęcia. Ujęcie wody „Wierzbica” i Wodociąg „Stary Zamość” obsługują miejscowości: Borowina, Chomęciska Duże I i II, Chomęciska Małe, Majdan Sitaniecki, Nowa Wieś, Podkrasne, Podstary Zamość, Podstary Zamość – Doły, Stary Zamość, Stary Zamość – Gościniec Kmicica oraz Wierzbica Pierwsza i Druga.

²⁶ <https://www.staryzamosc.pl/infrastruktura/> (data dostępu: 25.04.2025 r.)

- Ujęcie wód podziemnych „Krasne” - dnia 27.04.2021 r. decyzją znak: LU.ZUZ.3.4100.16.2.2018.AT, Dyrektor Zarządu Zlewni w Zamościu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie ustanowił strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ww. ujęcia. Lokalny wodociąg „Krasne” z ujęcia „Krasne” zaopatruje miejscowość Krasne.
- Ujęcie wód podziemnych „Udrysze” - dnia 27.04.2021 r. decyzją znak: LU.ZUZ.3.4100.16.3.2018.AT, Dyrektor Zarządu Zlewni w Zamościu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie ustanowił strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ww. ujęcia. Ujęcie „Udrysze Wola” i wodociąg „Udrysze” obsługują miejscowości: Udrysze – Kolonia, Udrysze – Koniec, Udrysze – Wola oraz Wiślowiec i Wiślowiec – Kolonia.

Każde z trzech ujęć opiera się na dwóch studniach głębinowych – najstarsze sięgają lat 70., a najnowsze zostały oddane do użytku w latach 2014–2015. Infrastruktura techniczna obejmuje także przepompownie oraz stacje redukcyjne zlokalizowane w strategicznych punktach sieci. Gmina posiada aktualne pozwolenia wodnoprawne na pobór wody podziemnej, ważne do 2035 roku. Mimo dużego stopnia zwodociągowania, w zabudowie kolonijnej i rozproszonej nadal występują pojedyncze ujęcia indywidualne, głównie w formie studni kopanych lub wierconych. Obsługą techniczną i konserwacją całej sieci zajmuje się wyłonione w drodze przetargu przedsiębiorstwo zewnętrzne, odpowiedzialne również za odczyt wodomierzy i utrzymanie urządzeń w gotowości eksploatacyjnej.

W 2023 roku długość czynnej sieci wodociągowej w gminie wynosiła 99,5 km, zapewniając dostęp do wody dla 88,8% mieszkańców gminy. Liczba zarejestrowanych przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na dzień 31 grudnia 2023 roku wyniosła 1 696.²⁷

Na terenie gminy Stary Zamość aktualnie nie funkcjonuje zbiorczy system odprowadzania i oczyszczania ścieków. Nieczystości gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach, a następnie wywożone do oczyszczalni. Część gospodarstw w gminie posiada przydomowe oczyszczalnie ścieków. Namiastką systemu zbiorczego jest mała oczyszczalnia ścieków przy Spółdzielni Mieszkaniowej, która obsługuje ścieki z 28 mieszkań Spółdzielni, Banku Spółdzielczego, Szkoły Podstawowej i apteki. Obiekty użyteczności publicznej (Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Kultury i szkoła w Udryszech) posiadają zbiorniki bezodpływowe.²⁸

Gmina rozpoczęła budowę oczyszczalni ścieków na potrzeby obiektów użyteczności publicznej, usytuowanych w okolicy Urzędu Gminy Stary Zamość. Zgodnie z ogłoszeniem o zamówieniu z dnia 8 lipca 2024 r. oraz z ogłoszeniem o wyniku postępowania z dnia 28 października 2024 r., gmina Stary Zamość zleciła zaprojektowanie i wybudowanie oczyszczalni ścieków na działkach nr ewid. 485/1 oraz 484/1 w obrębie Krasne, gmina Stary Zamość wraz z siecią kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Stary Zamość i Wierzba. Okres realizacji zamówienia przewidziano do 15 listopada 2025 r.

7.3.7. Flora i fauna

Fauna

Fauna gminy Stary Zamość, choć nie należy do szczególnie bogatych, odzwierciedla mozaikowy charakter lokalnego krajobrazu, w którym przeplatają się pola, zadrzewienia, kompleksy leśne

²⁷ www.bdl.stat.gov.pl (data dostępu: 25.04.2025 r.)

²⁸ <https://www.staryzamosc.pl/infrastruktura/> (data dostępu: 25.04.2025 r.)

i nieliczne ciekі. Świat ptaków reprezentują zarówno gatunki pospolite, jak bogatka, szpak, trznadel, gawron, sierpówka czy kos, jak i bardziej wymagające środowiskowo gatunki, takie jak błotniak stawowy, derkacz, łośówka czy dzięcioł duży. W lasach i zagajnikach można spotkać kowalika, myszółowa, grubodzioba oraz sikory – czubatkę i modrą. Do rzadziej notowanych należą dzięcioł średni, muchówka mała i białoszyja. Wiejskie zagrody i tereny uprawne są miejscem życia dudków, dymówek, mazurków, płomyków czy puszczyków, a otwarte przestrzenie zamieszkują wilgi, kuropatwy, sroki oraz gąsiorki. W pobliżu cieków wodnych występują czajki, krzyżówki i okresowo czaple siwe, a w czasie przelotów można dostrzec klucze żurawi, dzikich kaczek i gęsi.

Wśród ssaków najczęściej spotykanymi przedstawicielami fauny leśnej są sarny, dziki, lisy i zające, rzadziej jelenie, kuny, borsuki, a nawet wilki i wędrujące łosie. Coraz częściej można też obserwować bobry, które zdomowiły się nad lokalnymi ciekami wodnymi. W krajobrazie rolniczym nie brakuje jeży, wiewiórek, kun domowych, tchórzy oraz nietoperzy, a także licznych gryzoni – od myszy domowej i chomika polnego, po nornice, norniki i krety. Wilgotne łąki i zarośla są siedliskiem dla płazów i gadów, takich jak ropuchy, żaby, jaszczurki żyworódki, rzekotki drzewne oraz traszki. Charakterystyczną cechą terenów kserotermicznych gminy jest także bogata fauna bezkręgowców, z której wyróżnia się m.in. modraszek srebrzopłamek – rzadki motyl związany z suchymi murawami. Mimo ograniczonej liczby dużych siedlisk naturalnych, fauna gminy tworzy zróżnicowany ekosystem, ściśle powiązany z mozaiką siedlisk i umiarkowaną działalnością człowieka.

Flora

Flora gminy Stary Zamość odznacza się dużą różnorodnością. Lasy pokrywają około 19,5% powierzchni gminy. Najcenniejsze biocenozy leśne w północnej części gminy znajdują się granicach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego. Dominującym zbiorowiskiem są tu grądy, w których dużą rolę odgrywa buk, a towarzyszą mu grab, lipa, jawor, wiąz, dąb i sosna. W wąwozach występują bardziej wilgotne zbiorowiska grądowe oraz łągi, wzbogacone o obecność jesionu, olchy, klonu i brzozy. Runowe warstwy lasów są bogate w roślinność typową dla grądów, reprezentowaną m.in. przez dąbrówkę rozłogową, marzankę wonną, zawilca gajowego, turzycę orzęsioną i gajowca żółtego. Szczególną wartość przyrodniczą stanowią obecne tu rzadkie gatunki o charakterze górskim, takie jak żywiec gruczołowaty, paprotnik górski, parzydło leśne, przetacznik górski oraz widłak wroniec.

W odsłoniętych, nasłonecznionych miejscach – na zboczach, miedzach i poboczach dróg – rozwijają się zespoły roślinności ciepłolubnej i stepowej, charakterystycznej dla żyznych gleb lessowych. Spotkać tu można m.in. chabry driakiewnika, cięciorkę pstrą, goździka kartuzka, lebidkę pospolitą czy rumian żółty. Murawy kserotermiczne to siedlisko jeszcze rzadszych gatunków, takich jak naparstnica zwyczajna, pluskwica europejska czy powojnik prosty. Szczególną uwagę zwraca obecność roślin wymienionych w „Polskiej Czerwonej Księdze Roślin”, w tym wiśni karłowatej, róży francuskiej i kosaćca bezlistnego. Do bogactwa lokalnej flory należą także takie rzadkie gatunki jak miłek wiosenny, wężymord stepowy, driakiew żółtawa, ostrożeń pannoński, oman wąskolistny, aster gawędka oraz traganek duński i wielkokwiatowy. Bogactwo przyrodnicze gminy Stary Zamość sprawia, że obszar ten posiada dużą wartość ekologiczną i krajobrazową, zasługującą na ochronę i zachowanie.

7.3.8. Krajobraz

Gmina Stary Zamość, położona w malowniczym rejonie Wyżyny Lubelskiej, wyróżnia się wyjątkową różnorodnością krajobrazów, łącząc w sobie walory przyrodnicze i kulturowe. Na jej obszarze zidentyfikowano dwa mezoregiony – Działy Grabowieckie oraz Kotlinę Zamojską – które różnią się zarówno budową geologiczną, jak i rzeźbą terenu. Takie zróżnicowanie wpływa bezpośrednio

na atrakcyjność krajobrazową gminy oraz na konieczność prowadzenia zróżnicowanej polityki ochronnej.

Pod względem geochemicznym na obszarze gminy wyróżnić należy krajobrazy wyżynne lessowe w obszarach wierzchowinowych ze znacznym udziałem krajobrazów węglanowych. Obszar południowo—zachodni gminy charakteryzuje się natomiast krajobrazem nizinny den dolin rzecznych. Krajobraz naturalny wyodrębnia się w obszarze lasów oraz den dolin rzecznych i zajmuje ok 30% powierzchni całej gminy. Jest on w niewielkim stopniu przekształcony antropogenicznie. Pozostały obszar gminy uznaje się za krajobraz kulturowy, w znacznym stopniu przekształcony przez człowieka, w skład którego wchodzi drobnoprzestrzenne pola uprawne oraz krajobrazy urbanistyczne związane z osadnictwem wsi.

Znaczna część gminy, bo aż 55,9% jej powierzchni, znajduje się w granicach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego, który pełni funkcję nie tylko ochronną, ale także edukacyjną i estetyczną. Dzięki obecności tej formy ochrony przyrody zachowane zostały kluczowe elementy krajobrazu – m.in. mozaikowe układy pól, śródpolne zadrzewienia oraz kompleksy leśne, które wspólnie tworzą harmonijny obraz przestrzeni rolniczo-przyrodniczej. Park ten odgrywa także istotną rolę w utrzymaniu ciągłości korytarzy ekologicznych, które zapewniają migrację gatunków i zachowanie lokalnej bioróżnorodności.

Na terenie gminy wyróżniają się również elementy krajobrazu kulturowego – rozproszona zabudowa o charakterze ruralistycznym, często jednodrożnicowa, z czasem bardziej zagęszczona, starodrzewy, zabytkowe obiekty rezydencjonalne oraz sakralne i cmentarze, które zostały zidentyfikowane jako integralna część tożsamości przestrzennej regionu. Przykładem ochrony obiektów wpisujących się w krajobraz kulturowy jest objęcie rejestrem zabytków m.in. kościoła parafialnego w Starym Zamościu, co podkreśla troskę o dziedzictwo materialne i jego wpisanie w szerszy kontekst krajobrazu.

W zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu, istotnym elementem jest planowanie przestrzenne uwzględniające nie tylko aspekty funkcjonalne, ale również estetyczne i przyrodnicze. Dlatego w procesie planistycznym warto jest zwrócić szczególną uwagę na strefy widokowe i punkty ekspozycyjne na terenie gminy, jak np. Majdan Sitaniecki czy Kolonia Bezwodna, które umożliwiają pełne doświadczenie walorów krajobrazowych regionu. Z kolei analiza form terenu – od wysoczyzn lessowych, przez suche doliny, po doliny rzeczne – dowodzi dynamiczności krajobrazu, który powinien być traktowany jako zasób wymagający ochrony i świadomego zarządzania.

Pod względem odporności krajobrazu na degradację, gmina Stary Zamość wykazuje umiarkowaną wrażliwość – obecność gleb podatnych na erozję, oraz niezbyt rozbudowanego systemu cieków wodnych czyni niektóre obszary szczególnie narażonymi na negatywne skutki działalności człowieka. Dlatego też zaleca się wzmacnianie roli terenów zielonych, zadrzewień, a także dbałość o równowagę między funkcjami rolniczymi a przyrodniczymi.

Gmina Stary Zamość może być uznana za obszar o wysokich wartościach krajobrazowych, który – dzięki skutecznym mechanizmom planistycznym, obecności Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego oraz dbałości o dziedzictwo kulturowe – zachowuje swoją unikalną strukturę przyrodniczo-kulturową. Kontynuacja działań z zakresu ochrony środowiska, wspierana polityką przestrzenną i edukacją ekologiczną, pozwoli na dalsze utrzymanie i rozwój tych wartości w zgodzie z potrzebami mieszkańców i wymogami ochrony przyrody.

7.3.9. Formy ochrony przyrody

Według danych z 2023 r., 55,9%, tj. 5 448,42 ha obszaru gminy Stary Zamość stanowi obszar prawnie chroniony, włączony w Skierbieszowski Park Krajobrazowy. Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody na terenie gminy nie występują inne formy ochrony przyrody, takie jak obszary chronionego krajobrazu, obszary Sieci Natura 2000, rezerваты przyrody, pomniki przyrody, użytki ekologiczne czy też stanowiska dokumentacyjne.

Pomimo, iż w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody nie figurują pozycje związane z pomnikami przyrody na terenie gminy, władze gminy objęły specjalnym programem ochrony lipę drobnolistną o obwodzie 520 cm i wysokości 20 m w Majdanie Sitanieckim. Lipa ta groziła przewróceniem i została znacznie podcięta. Obecnie pozostał po niej jedynie tzw. „świadek”.

Skierbieszowski Park Krajobrazowy

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody, znaczna część północnego, wschodniego i centralnego obszaru gminy Stary Zamość wchodzi w skład Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny. Obszar ten został ustanowiony na mocy Rozporządzenia Nr 16 Woj. Chełmskiego z dnia 29 grudnia 1995 r. w sprawie utworzenia Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego na terenie województwa chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego Nr 10, poz. 83 z 1995 r.). Aktualnie obowiązującym dokumentem określającym jego powierzchnię, granice oraz obowiązujące zakazy i nakazy, mające wpływ na sposób zagospodarowania i użytkowania tej części gminy, jest Uchwała Nr XLIV/644/2018 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 8 października 2018 r. w sprawie Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2018 r. poz. 4869).

Skierbieszowski Park Krajobrazowy obejmuje obszar o powierzchni 35 363,51 ha i położony jest w województwie lubelskim w powiecie zamojskim na terenie gmin: Grabowiec, Miączyn, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość oraz w powiecie krasnostawskim na terenie gmin: Izbica, Kraśniczyn, Krasnystaw. Otulina Parku stanowi natomiast 12 625,30 ha. Szczególnym celem ochrony Parku jest zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska, w tym siedlisk muraw kserotermicznych i lasów bukowych mezoregionu Działy Grabowieckie.²⁹

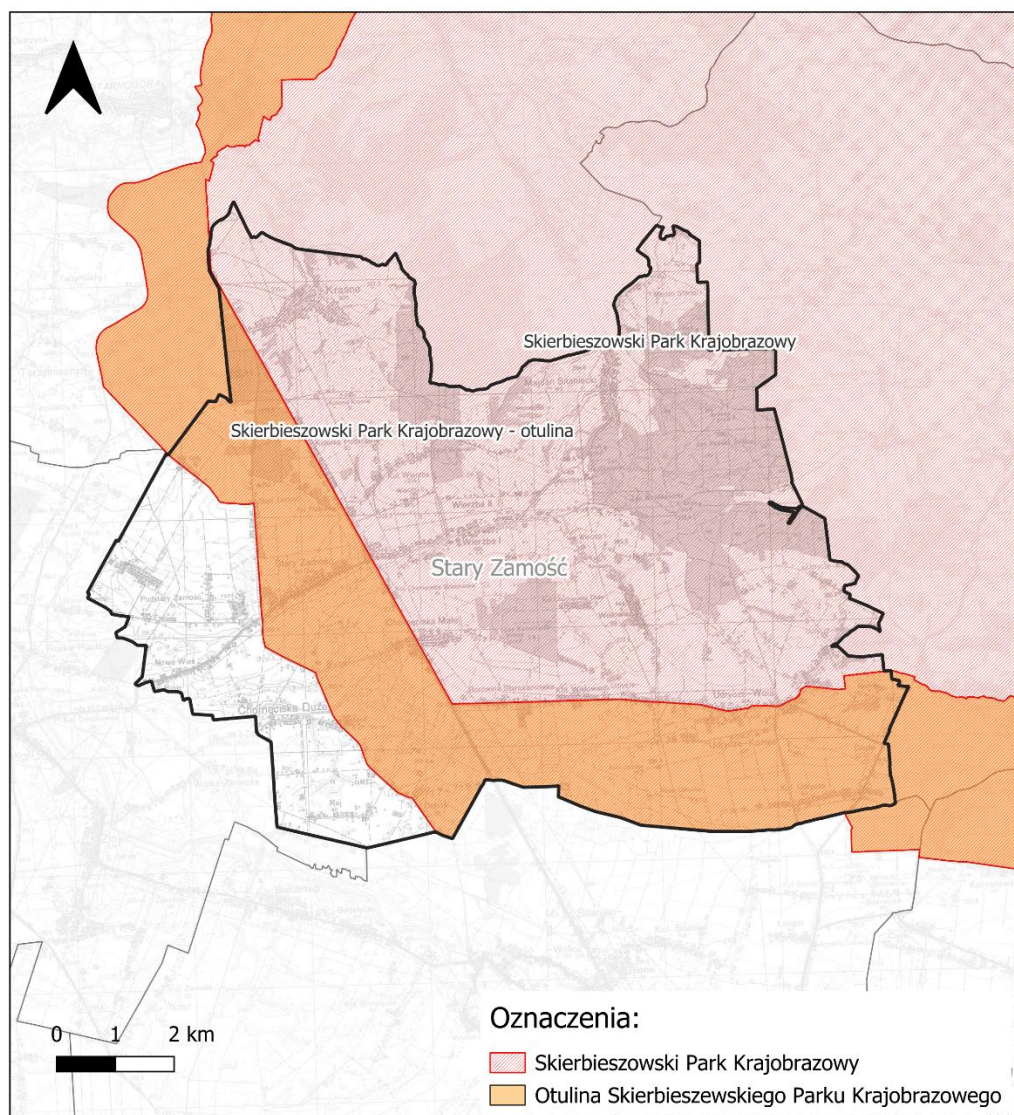
Skierbieszowski Park Krajobrazowy to największy park krajobrazowy województwa lubelskiego. Położony w zachodniej części Działów Grabowieckich – najwyżej wyniesionego fragmentu Wyżyny Lubelskiej – zachwyca malowniczym krajobrazem zdominowanym przez grzędy lessowe, wąwozy i doliny rzeczne. Teren Parku odznacza się kontynentalnym klimatem z mroźnymi zimami i gorącymi latami. Charakterystyczną cechą Skierbieszowskiego Parku jest niezwykle bogata sieć źródeł, w tym m.in. źródła artezyjskie, jak te w Huszczce Dużej.

Flora i fauna Parku są wyjątkowo zróżnicowane – na jego obszarze występuje ponad 1100 gatunków roślin naczyniowych oraz liczne gatunki bezkręgowców, płazów, ptaków i ssaków. Oprócz walorów przyrodniczych, teren ten jest bogaty w dziedzictwo kulturowe i historyczne: zachowały się tu ślady akcji wysiedleńczej Zamojszczyzny, cmentarze wojenne, zabytkowe pałace, cerkwie i kapliczki. Zwiedzanie ułatwiają liczne szlaki piesze, rowerowe oraz ścieżki dydaktyczne, a z licznych punktów widokowych w okolicach Dębowca czy Kornelówki można podziwiać rozległe panoramy Parku.

²⁹ Uchwała Nr XLIV/644/2018 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 8 października 2018 r. w sprawie Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2018 r. poz. 4869)

Skierbieszowski Park Krajobrazowy to przestrzeń łącząca niezwykle piękno przyrody, bogactwo historii oraz możliwości aktywnego wypoczynku.³⁰

Rysunek 15. Skierbieszowski Park Krajobrazowy na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

Usytuowanie gminy w kontekście innych form ochrony przyrody

W granicach gminy Stary Zamość funkcjonuje jedna forma ochrony przyrody — Park Krajobrazowy. Poza granicami gminy, w jej niedalekim sąsiedztwie, zlokalizowanych jest jednak kilka istotnych form ochrony przyrody, które uzupełniają i wzmacniają znaczenie ekologiczne regionu.

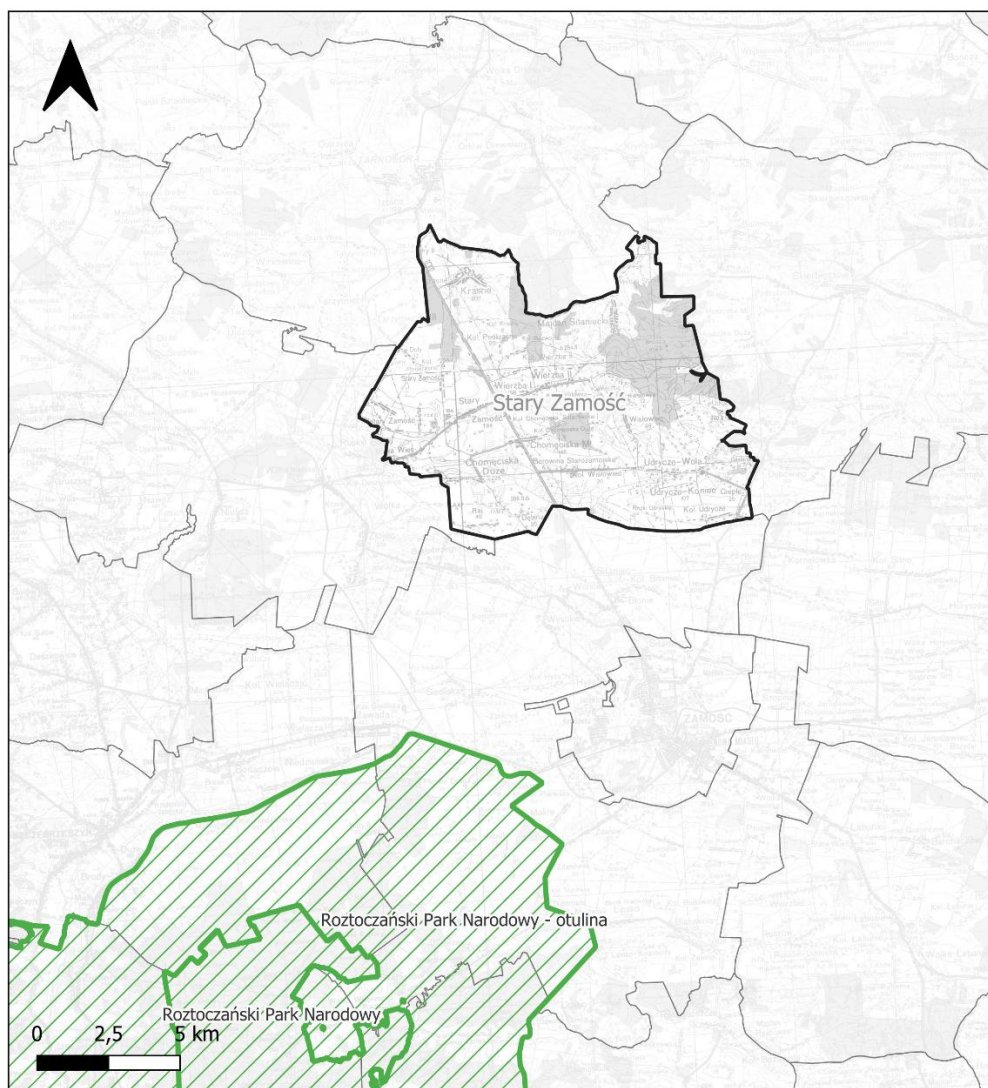
Na południowy-zachód od gminy znajduje się Roztoczański Park Narodowy wraz z jego otuliną. Utworzenie Roztoczańskiego Parku Narodowego było przełomowym momentem dla ochrony przyrody

³⁰ <https://parki.lubelskie.pl/parki-krajobrazowe/skierbieszowski-park-krajobrazowy/o-parku> (data dostępu: 25.04.2025 r.)

na Zamojszczyźnie, inicjując proces tworzenia zorganizowanej sieci obszarów chronionych. Park stał się nie tylko symbolem ochrony naturalnych wartości Roztocza, ale również impulsem do powstawania rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych oraz obszarów Natura 2000 na terenie całego regionu.

Dzięki konsekwentnym działaniom, wokół Parku utworzono spójny system ochrony przyrody, w którego skład wchodzi również gmina Stary Zamość. Zapewnia on zachowanie ciągłości ekosystemów, umożliwiając migrację gatunków i ochronę cennych siedlisk. Połączenie Roztoczańskiego Parku Narodowego z otaczającymi go obszarami objętymi ochroną pozwala nie tylko zabezpieczyć lokalną bioróżnorodność, ale także wzmacnia integralność krajobrazu przyrodniczego Zamojszczyzny.

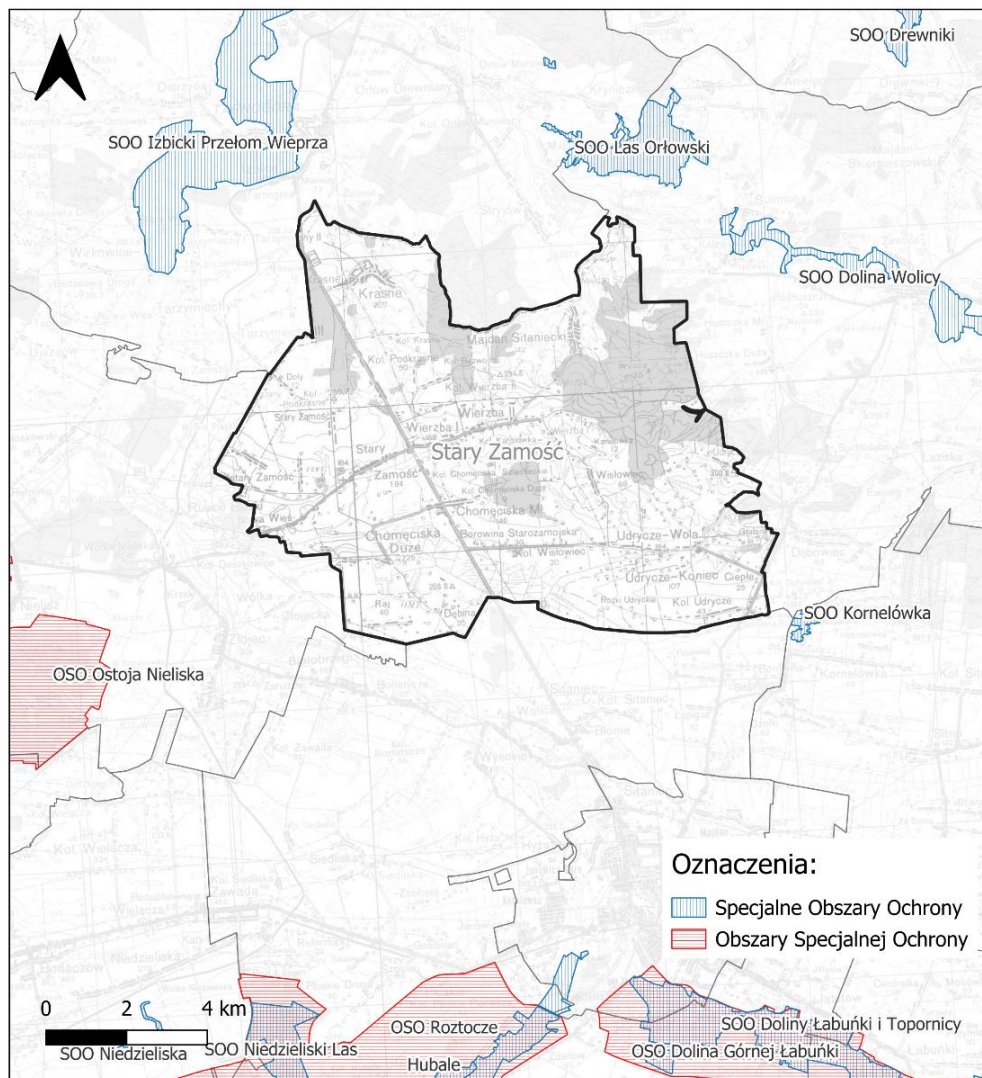
Rysunek 16. Usytuowanie gminy Stary Zamość w kontekście lokalizacji Roztoczańskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny

Źródło: Opracowano na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

Kolejnym ważnym elementem sieci ekologicznej w otoczeniu gminy jest sieć obszarów Natura 2000 - zarówno specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), jak i obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), które wzbogacają układ przestrzenny form ochrony przyrody na poziomie regionalnym.

Rysunek 17. Usytuowanie gminy Stary Zamość w kontekście lokalizacji SOO i OSO

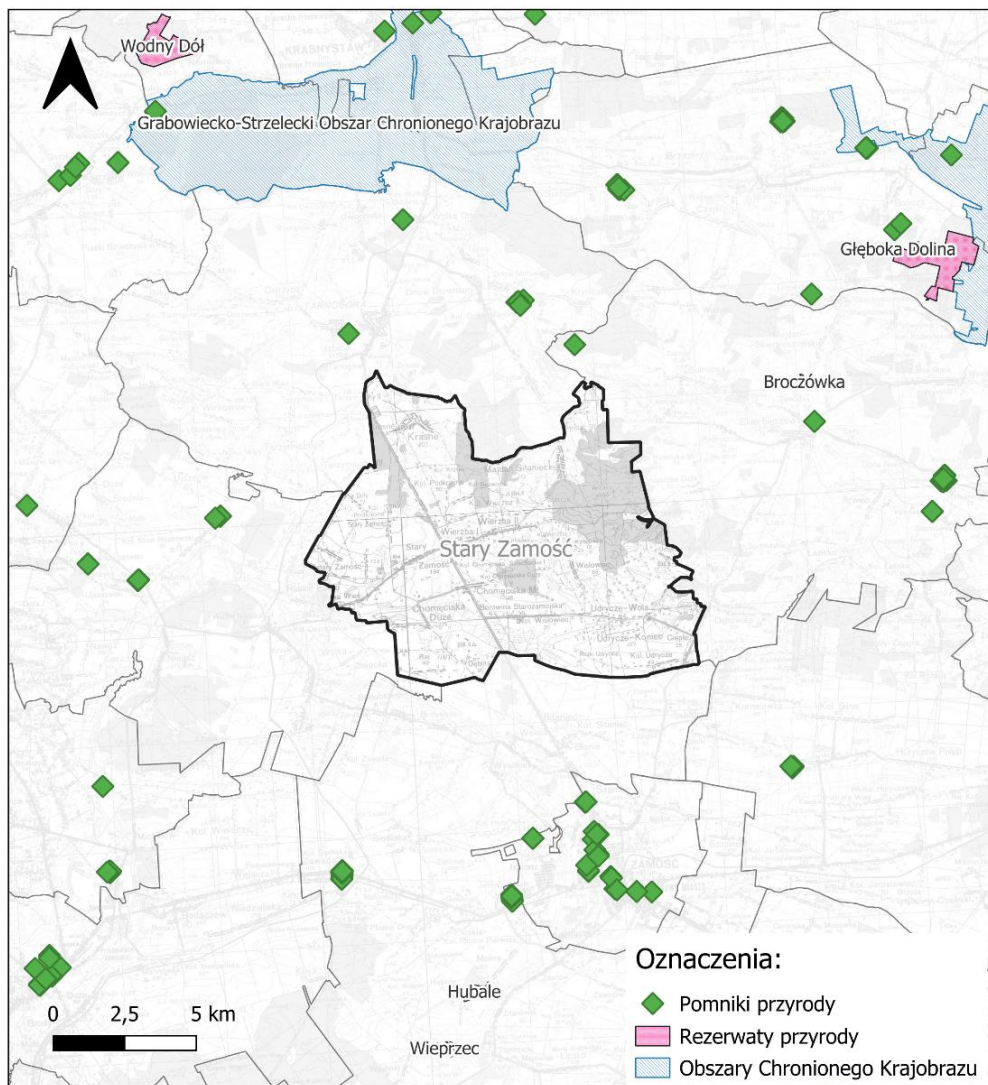
Źródło: Opracowano na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

Warto również zwrócić uwagę na rozbudowaną sieć punktowych oraz mniejszych pod względem obszarowym form ochrony przyrody. W niedalekiej odległości od gminy Stary Zamość, w kierunku północnym i północno-wschodnim, zlokalizowane są Obszary Chronionego Krajobrazu oraz rezerваты przyrody: Wodny Dół i Głęboka Dolina. Dodatkowo w bliskich odległościach od granic gminy znajdują się liczne pomniki przyrody.

Bliskość tych wartościowych przyrodniczo terenów sprawia, że gmina Stary Zamość, mimo iż we własnych granicach nie posiada rozbudowanej sieci obszarów chronionych, odgrywa istotną rolę w utrzymaniu integralności i ciągłości systemów ekologicznych regionu. Obszar ten, wraz z przyległymi

obszarami ochronnymi, tworzy funkcjonalną oś migracyjną dla gatunków roślin i zwierząt oraz zapewnia stabilność procesów przyrodniczych.

Rysunek 18. Usytuowanie gminy Stary Zamość w kontekście rezerwatów przyrody, Obszarów Chronionego Krajobrazu oraz pomników przyrody

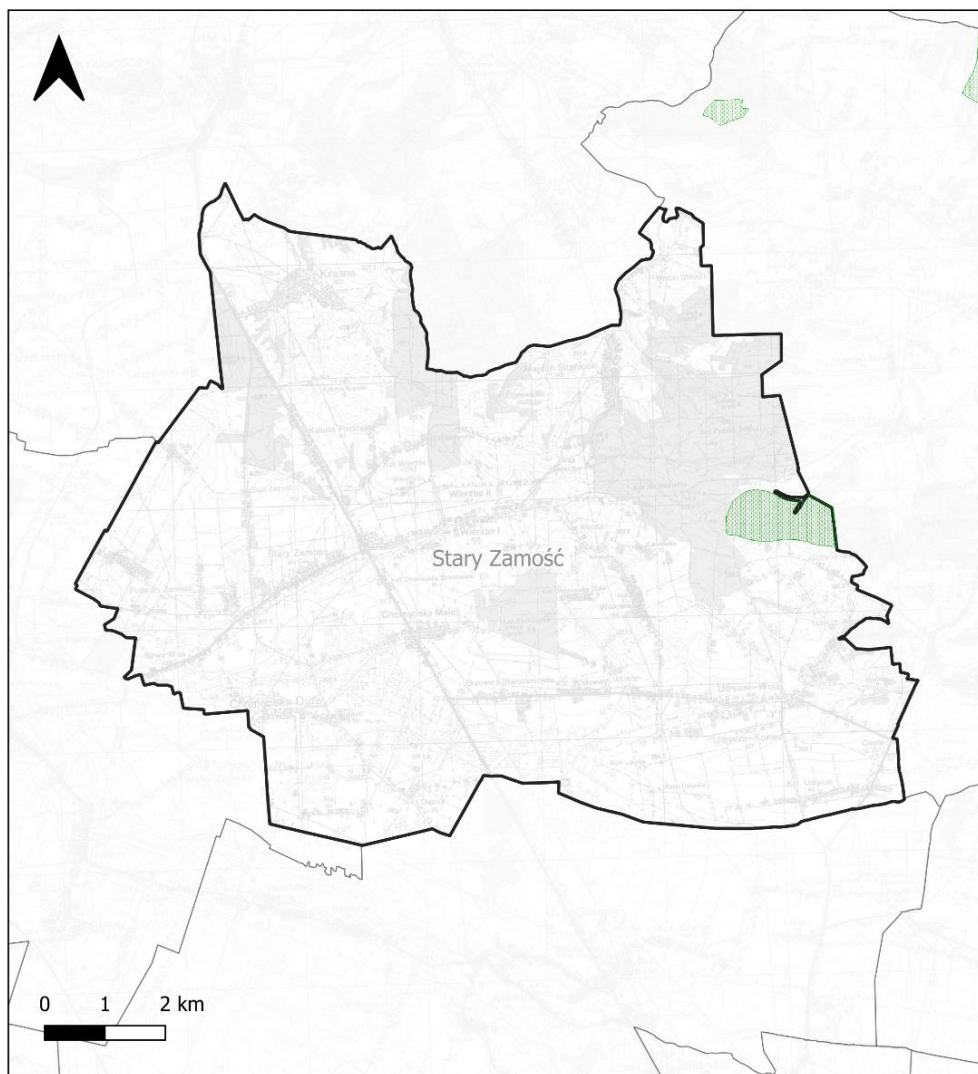

Źródło: Opracowano na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

Projektowane formy ochrony

W granicach administracyjnych gminy Stary Zamość zlokalizowany jest projektowany rezerwat leśny „Pańska Dolina”. Projektowany rezerwat zlokalizowany jest we wschodniej części gminy w miejscowości Udrycze Wola. Powierzchnia leśna projektowanego rezerwatu wynosi około 54 ha. Obejmuje on obszar intensywnie rozcięty wąwozami. W skład jego starodrzewia wchodzi buki i graby z rzadkimi gatunkami w runie, takimi jak turzyca orzęsiona i paprocie, ale także gajowiec żółty, kopytnik pospolity, marzanka wonna, szczawnik zajęczy, czy żywiec gruczołowaty. Spotkać można tu grab pospolity, lipę drobnolistną, jesion wyniosłego, klon zwyczajny oraz jawor. Celem projektowanego rezerwatu jest ochrona różnowiekowych, litych drzewostanów bukowych.

Rysunek 19. Usytuowanie projektowanego rezerwatu przyrody na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego (<http://emgsp.pgi.gov.pl/>)

7.3.10. Dziedzictwo kulturowe

Na terenie Gminy Stary Zamość nie wykształciły się tradycyjne układy urbanistyczne, ze względu na brak ośrodków miejskich. Dominującym elementem krajobrazu była rozproszona zabudowa o charakterze ruralistycznym, często jednodrożnicowa, z czasem bardziej zagęszczona. Typowe dla obszaru były także wsie ze wspólnymi nawsiami, wokół których powstawała zabudowa. W Udryczach taki układ przetrwał jeszcze do początku XX wieku.

Wśród najważniejszych obiektów zabytkowych gminy należy wskazać te związane z architekturą sakralną, jak np. kościół parafialny w Starym Zamościu, którego początki sięgają czasów 1531 r. Świątynia była wielokrotnie przebudowywana – najpierw w 1592 roku dzięki wsparciu kanclerza Jana Zamoyskiego, a następnie w 1902 roku według projektu budowniczego powiatu lubelskiego Cieszkowskiego. W XIX/XX wieku powstała także murowana plebania oraz kaplica pogrzebowa, tworząc z kościołem spójny zespół otoczony ogrodzeniem z kapliczkami i bramkami.

W okolicach Starego Zamościa znajduje się również cmentarz parafialny z XIX wieku, z grobami rodzin Namysłowskich i proboszczów. W Krasnem zlokalizowany jest cmentarz z I wojny światowej, gdzie spoczywa 308 żołnierzy różnych armii. Podobny cmentarz wojenny z 1914 roku znajduje się na skraju lasu Pańska Dolina, skrywający ciała austriackich i rosyjskich żołnierzy poległych podczas I wojny światowej. W Wierzbie znajduje się Pomnik pamięci pomordowanych mieszkańców wsi w 1943 roku.

Na terenie gminy zachowało się kilka cennych kapliczek, m.in. murowana kapliczka słupowa z 1699 roku oraz murowana kapliczka figuralna z 1873 roku przy kościele w Starym Zamościu. W Wisłowcu na skraju wsi stoi drewniana kapliczka z żeliwną figurą Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej z 1910 roku. W Chomęciskach Dużych znajduje się trójbryłowa murowana kapliczka z XIX wieku, a w Udryczach murowana kapliczka z przełomu XVIII i XIX wieku. W Krasnem zachowała się neogotycka kapliczka Matki Boskiej Nieustającej Pomocy z 1908 roku.

Cennym zabytkiem architektury rezydencjonalnej na mapie gminy jest dwór rodu Udryckich w Udryczach, odnotowany w źródłach z 1786 roku. Dwór, pobudowany w stylu klasycystycznym, był częścią barokowego założenia, z którego zachowały się oficyny. Po pożarze w XIX wieku część dworu została rozebrana, a w XX wieku władze przekształciły majątek w szkołę. Od 2007 roku obiekt pełni funkcje turystyczno-wypoczynkowe. Całość otacza park w stylu angielskim z przełomu XVIII i XIX wieku.

Wśród budynków użyteczności publicznej, które wpisują się w zabytkowy charakter gminy wymienić należy murowaną szkołę z dachem mansardowym w Chomęciskach Dużych, wzniesioną w 1925 roku, a następnie rozbudowaną.³¹

Zgodnie z Obwieszczeniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie nr 1/2025 z dnia 31 stycznia 2025 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego na terenie gminy Stary Zamość znajduje się 5 obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków. Są to głównie zabytki sakralne. Wśród nich wymienić należy m.in. kościół parafialny w Starym Zamościu, zespół dworski w Udryczach, czy murowaną kapliczkę Św. Jana Nepomucena w miejscowości Udrycze Kolonia. Zgodnie z ww. obwieszczeniem, na terenie gminy Stary Zamość nie znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego.

Tabela 6. Wykaz obiektów usytuowanych na obszarze gminy Stary Zamość, wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Lubelskiego (stan na styczeń 2025 r.)

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Numer
1.	Murowana kapliczka Św. Jana Nepomucena w granicach fundamentu	Kolonia Udrycze	A/1704
2.	Kościół paraf. rzymskokat. pw. Wniebowzięcia NMP, ogrodzenie z dwiema bramami i trzema kaplicami procesyjnymi, kaplica przedpogrzebowa, figura NMP, kapliczka słupowa i drzewostan w granicach ogrodzenia – na działce wskazanej w decyzji oraz plebania – w granicach murów zewnętrznych, na działce wskazanej w decyzji	Stary Zamość	A/1072

³¹ Czteroletni Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Stary Zamość na lata 2022-2025, (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2023 r., poz. 2803)

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Numer
3.	Zespół dworski: dwór, oficyna z wystrojem architektonicznym, najbliższym otoczeniem i zadrzewieniem, kaplica tzw. ariańska (obc. kościół filialny), park (o pow. wskazanej w dec.), aleja dojazdowa	Udrysze	A/476
4.	Cmentarz z I Wojny Światowej, w gran. działki wskazanej w decyzji	Wierzba	A/1529
5.	Kapliczka przydrożna NMP Niepokalanie Poczętej	Wisławiec	A/1603

Źródło: Obwieszczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie nr 1/2025 z dnia 31 stycznia 2025 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2025 r., poz. 758)

Zgodnie z Uchwałą nr XXXIV/231/22 Rady Gminy Stary Zamość z dnia 30 sierpnia 2022 r. w sprawie przyjęcia Czteroletniego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Stary Zamość na lata 2022-2025, na terenie gminy zlokalizowanych jest 22 obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Tabela 7. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Stary Zamość

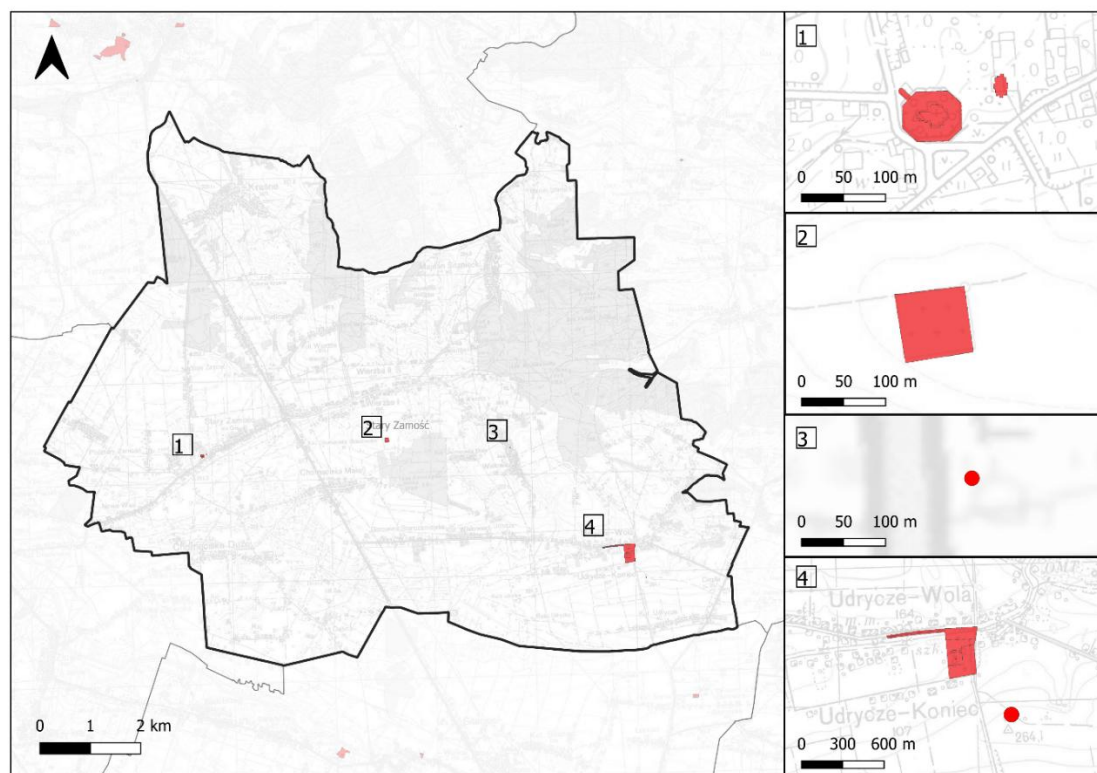
Lp.	Miejscowość	Obiekt
1.	Chomęciska Duże	Szkoła podstawowa
2.	Chomęciska Duże	Kapliczka przydrożna
3.	Chomęciska Duże	Rządcówka
4.	Krasne	Kaplica
5.	Krasne	Cmentarz wojenny z I wojny światowej
6.	Majdan Sitaniecki Pańska Dolina	Cmentarz wojenny z I wojny światowej
7.	Stary Zamość	Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP
8.	Stary Zamość	Kaplica pogrzebowa w zespole kościelnym
9.	Stary Zamość	Plebania w zespole kościelnym
10.	Stary Zamość	Cmentarz przykościelny z drzewostanem
11.	Stary Zamość	Ogrodzenie cmentarza przykościelnego z kapliczkami i bramami
12.	Stary Zamość	Figura NMP na cmentarzu przykościelnym
13.	Stary Zamość	Kapliczka słupowa na cmentarzu przykościelnym
14.	Stary Zamość	Cmentarz parafialny z kwaterą żołnierzy poległych w trakcie II wojny światowej
15.	Udrysze - Koniec	Pałac w zespole pałacowo-parkowym
16.	Udrysze - Koniec	Oficyna w zespole pałacowo-parkowym

Lp.	Miejscowość	Obiekt
17.	Udrycze - Koniec	Kaplica ariańska w zespole pałacowo-parkowym
18.	Udrycze - Koniec	Drzewostan w zespole pałacowo-parkowym
19.	Udrycze - Koniec	Kapliczka
20.	Udrycze - Kolonia	Kaplica murowana z figurą św. Jana Nepomucena
21.	Wierzba	Cmentarz wojenny z I wojny światowej
22.	Wisłowiec	Kapliczka przydrożna
		Stanowiska archeologiczne wg wykazu WUOZ w Lublinie (wskazane w Tabeli 3)

Źródło: Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 275/18 Wójta Gminy Stary Zamość z dnia 13 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Stary Zamość, zmieniony Zarządzeniem nr 40/22 Wójta Gminy Stary Zamość z dnia 27.04.2022 r.

Rejestr zabytków obejmuje najcenniejsze obiekty o wyjątkowych walorach historycznych, architektonicznych i kulturowych, które podlegają ścisłej ochronie prawnej. Z kolei gminna ewidencja zabytków stanowi uzupełnienie tego wykazu, uwzględniając obiekty o istotnym znaczeniu dla dziedzictwa lokalnego, które wymagają zachowania i ochrony przed degradacją. Oba rejestry razem odgrywają kluczową rolę w ochronie materialnego dziedzictwa kulturowego gminy, przyczyniając się do zachowania tożsamości historycznej oraz kształtowania lokalnego krajobrazu kulturowego.

Rysunek 20. Usytuowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego zlokalizowanych na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Zagęszczenie zabytków archeologicznych na terenie gminy jest stosunkowo niewielkie. Wynika to zapewne z trudnych warunków osadniczych w przeszłości – braku łatwego dostępu do wody oraz dużego stopnia zalesienia obszaru. Osadnictwo słowiańskie pojawiło się tutaj dopiero w VIII wieku, początkowo w formie nielicznych skupisk ludzkich. Pełniejsze zasiedlenie obszaru nastąpiło dopiero w IX–XIII wieku.

Najstarsze znaleziska, pochodzące z Chomęcisk, datowane są na środkową epokę kamienia, czyli na lata 8 300 – 5 500 p.n.e. W okolicach Udrycz-Woli natrafiono natomiast na relikty kultury neolitycznej, w tym wyroby wołyńsko-lubelskiej ceramiki wstęgowej rytej, malowanej, lejkowatej, amfor kulistych oraz ceramiki sznurowej.

Na terenie gminy Stary Zamość zabytki archeologiczne koncentrują się głównie w strefach krawędziowych dolin. Wskazują na to badania Archeologicznego Zdjęcia Polski (obszary AZP: 85-87, 85-88, 86-87, 86-88, 87-87, 87-88), które wykazały największe skupiska śladów przeszłości wzdłuż dolin dwóch dopływów Łabuńki, zwłaszcza w rejonach Chomęcisk Dużych, Borowiny Starozamojskiej oraz Udrycz Woli.³²

Tabela 8. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Stary Zamość

Lp.	Miejscowość	Numer obszaru AZP	Numer Stanowiska na obszarze AZP
1.	KRASNE	85-87	9
2.	MAJDAN SITANIECKI	85-88	81
3.	MAJDAN SITANIECKI	85-88	82
4.	MAJDAN SITANIECKI	85-88	83
5.	MAJDAN SITANIECKI	85-88	84
6.	MAJDAN SITANIECKI	85-88	85
7.	KRASNE KOLONIA	86-87	1
8.	WIERZBA KOLONIA	86-87	2
9.	PODSTARY ZAMOŚĆ	86-87	3
10.	PODSTARY ZAMOŚĆ	86-87	4
11.	STARY ZAMOŚĆ - KOLONIA	86-87	5
12.	STARY ZAMOŚĆ - KOLONIA	86-87	6
13.	WIERZBA	86-87	7
14.	WIERZBA	86-87	8
15.	WIERZBA	86-87	9
16.	WIERZBA	86-87	10
17.	STARY ZAMOŚĆ	86-87	11
18.	STARY ZAMOŚĆ	86-87	12
19.	CHOMĘCISKA MAŁE	86-87	13
20.	CHOMĘCISKA MAŁE	86-87	14
21.	CHOMĘCISKA MAŁE	86-87	15
22.	WIERZBA KOLONIA	86-87	1

³² Czteroletni Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Stary Zamość na lata 2022-2025, (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2023 r., poz. 2803)

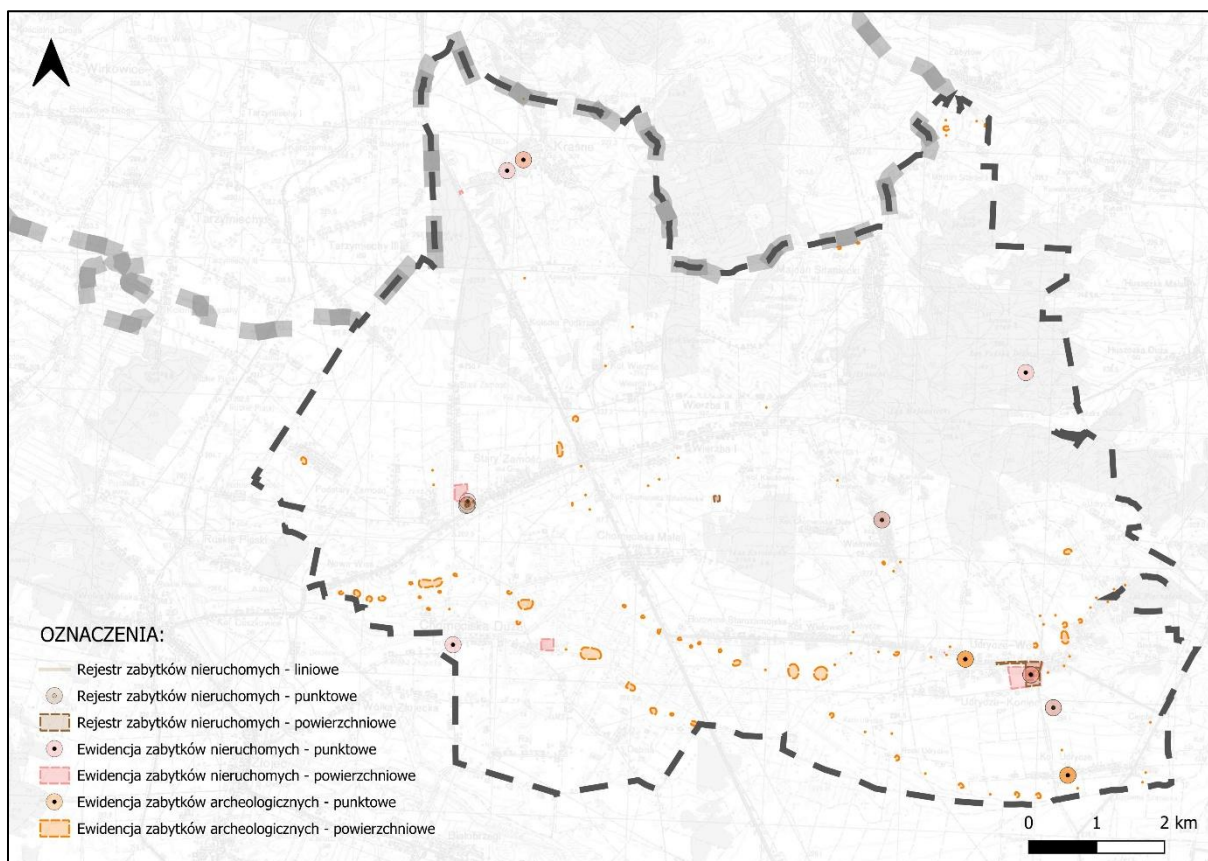
Lp.	Miejscowość	Numer obszaru AZP	Numer Stanowiska na obszarze AZP
23.	MAJDAN SITANIECKI	86-88	30
24.	MAJDAN SITANIECKI	86-88	31
25.	WIERZBA	86-88	43
26.	WIERZBA	86-88	44
27.	WISŁOWIEC	86-88	45
28.	WISŁOWIEC	86-88	46
29.	WISŁOWIEC	86-88	47
30.	NOWA WIEŚ	87-87	59
31.	NOWA WIEŚ	87-87	60
32.	NOWA WIEŚ	87-87	61
33.	NOWA WIEŚ	87-87	62
34.	NOWA WIEŚ	87-87	63
35.	NOWA WIEŚ	87-87	64
36.	NOWA WIEŚ	87-87	65
37.	STARY ZAMOŚĆ	87-87	66
38.	STARY ZAMOŚĆ	87-87	67
39.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	68
40.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	69
41.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	70
42.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	71
43.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	72
44.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	73
45.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	74
46.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	75
47.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	76
48.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	77
49.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	78
50.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	79
51.	CHOMĘCISKA DUŻE	87-87	80
52.	BOROWINA STAROZAMOJSKA	87-87	81
53.	BOROWINA STAROZAMOJSKA	87-87	82
54.	BOROWINA STAROZAMOJSKA	87-87	83
55.	BOROWINA STAROZAMOJSKA	87-87	84
56.	CHOMĘCISKA MAŁE	87-87	85
57.	CHOMĘCISKA MAŁE	87-87	86
58.	CHOMĘCISKA MAŁE	87-87	87
59.	CHOMĘCISKA MAŁE	87	88
60.	BOROWINA STAROZAMOJSKA	87-88	7
71.	BOROWINA STAROZAMOJSKA	87-88	8
72.	UDRYCZE	87-88	9

Lp.	Miejscowość	Numer obszaru AZP	Numer Stanowiska na obszarze AZP
73.	UDRYCZE	87-88	10
74.	UDRYCZE	87-88	11
75.	UDRYCZE	87-88	12
76.	UDRYCZE	87-88	13
77.	UDRYCZE	87-88	14
78.	UDRYCZE	87-88	15
79.	UDRYCZE	87-88	16
80.	UDRYCZE	87-88	17
81.	UDRYCZE	87-88	18
82.	UDRYCZE	87-88	19
83.	UDRYCZE	87-88	20
84.	UDRYCZE	87-88	21
85.	UDRYCZE	87-88	22
86.	UDRYCZE	87-88	23
87.	UDRYCZE	87-88	24
88.	UDRYCZE	87-88	25
89.	UDRYCZE	87-88	26
90.	UDRYCZE KOLONIA	87-88	27
91.	UDTYCZE KOLONIA	87-88	28
92.	UDRYCZE KOLONIA	87-88	29
93.	UDRYCZE KOLONIA	87-88	30
94.	UDRYCZE KOLONIA	87-88	31
95.	UDRYCZE WOLA	87-88	32
96.	UDRYCZE WOLA	87-88	33
97.	UDRYCZE WOLA	87-88	34
98.	UDRYCZE WOLA	87-88	35
99.	UDRYCZE WOLA	87-88	36
100.	UDRYCZE WOLA	87-88	37
101.	UDRYCZE WOLA	87-88	38
102.	UDRYCZE WOLA	87-88	39
103.	UDRYCZE WOLA	87-88	40
104.	UDRYCZE WOLA	87-88	41
105.	UDRYCZE WOLA	87-88	42
106.	UDRYCZE WOLA	87-88	43
107.	UDRYCZE WOLA	87-88	44
108.	UDRYCZE WOLA	87-88	45
109.	UDRYCZE WOLA	87-88	46
110.	UDRYCZE WOLA	87-88	47
111.	UDRYCZE WOLA	87-88	48

Źródło: Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 275/18 Wójta Gminy Stary Zamość z dnia 13 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Stary Zamość, zmieniony Zarządzeniem nr 40/22 Wójta Gminy Stary Zamość z dnia 27.04.2022 r.

Niezbędne jest zachowanie szczególnie cennych stanowisk archeologicznych, a w przypadku przeznaczenia ww. obszarów na cele budowlane lub pod zalesienie, niezbędnym jest ich wcześniejsze przebadanie i udokumentowanie. Prace ziemne w rejonie ww. stanowisk powinny być objęte nadzorem archeologicznym.

Rysunek 21. Usytuowanie zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych oraz ewidencji zabytków nieruchomych, a także ewidencji zabytków archeologicznych na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

7.3.11. Ocena powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi komponentami środowiska

Środowisko przyrodnicze gminy Stary Zamość tworzy spójny, wzajemnie powiązany system, w którym poszczególne komponenty (rzeźba terenu, gleby, wody, szata roślinna, fauna oraz warunki klimatyczne) pozostają w ścisłych relacjach funkcjonalnych. Ocena tych powiązań pozwala na określenie stopnia integracji środowiska oraz jego wrażliwości na zmiany i presje antropogeniczne.

Ukształtowanie powierzchni gminy – wyraźna krawędź między Działami Grabowieckimi a Kotliną Zamojską – warunkuje m.in. przebieg sieci hydrograficznej oraz rozmieszczenie siedlisk. System rzeczny, oparty głównie na dolinach cieku Farens oraz bezimiennego cieku spod Wierzby, tworzy sieć naturalnych lokalnych korytarzy ekologicznych, umożliwiając wymianę materii między różnymi ekosystemami. Doliny rzeczne stanowią kluczowe ogniwa w lokalnym łańcuchu funkcjonalnym

środowiska gminy, zaś dobre parametry jakościowe wód podziemnych sprzyjają utrzymaniu wysokiej bioróżnorodności.

Układ gleb silnie koreluje z budową geologiczną i rzeźbą terenu. W rejonach wysoczyznowych Działów Grabowieckich występują głównie gleby lessowe, natomiast w kotlinie – gleby torfowe i murszowe w dolinach rzecznych. To zróżnicowanie gleb warunkuje strukturę pokrycia roślinnego i użytkowania terenu. Lasy oraz łąki i pastwiska przydolinne tworzą mozaikę ekosystemów. Wzajemne oddziaływanie gleby i szaty roślinnej wpływa na procesy wodne, takie jak retencja opadów, filtracja wód oraz ochrona przed erozją.

Teren gminy zdominowany jest przez obszary rolnicze, które zajmują zdecydowaną większość jej powierzchni. Rozmieszczenie kompleksów leśnych, enklaw śródpolnych oraz dolin rzecznych sprzyja migracji fauny. Lokalne i regionalne korytarze ekologiczne, takie jak korytarz „Zamojszczyzna” oraz połączenia z doliną Łabuńki, stanowią kluczowe elementy sieci ekologicznej. Obecność Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego wzmacnia te funkcjonalne powiązania, tworząc bufor chroniący mozaikę siedlisk od presji zabudowy i intensywnej gospodarki rolnej.

Topoklimat gminy, kształtowany przez rzeźbę terenu i pokrywę roślinną, wpływa na lokalne warunki termiczne, wilgotnościowe oraz anemologiczne. Lasy i doliny rzeczne pełnią funkcję stabilizatora mikroklimatu, łagodząc ekstremalne warunki pogodowe i retencjonując wilgoć. Funkcjonalne powiązania pomiędzy komponentami środowiska a warunkami klimatycznymi są szczególnie istotne w kontekście adaptacji do zmian klimatu.

Pomimo wyraźnych powiązań funkcjonalnych, na terenie gminy występują bariery ekologiczne, takie jak ciągi komunikacyjne, zwarte zespoły zabudowy wiejskiej oraz rozległe, monokulturowe pola uprawne bez większych zadrzewień śródpolnych. Fragmentacja siedlisk ogranicza swobodną migrację gatunków, a przez to zmniejsza odporność ekosystemów na zmiany środowiskowe. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera ochrona lokalnych korytarzy ekologicznych, renaturyzacja dolin rzecznych oraz utrzymanie lub zwiększenie powierzchni zadrzewień i użytków zielonych.

W kontekście powiązań przyrodniczych gminy z jej szerszym otoczeniem, należy podkreślić, że obszar gminy powiązany jest funkcjonalnie z terenami cennymi przyrodniczo poprzez ekosystemy wodno-łęgowe dolin rzecznych z korytarzem ekologicznym doliny Łabuńki oraz z innymi ekosystemami rzeczno-dorzeczna Wieprza. Powiązania przyrodnicze widoczne są również w kontekście lasów, które powiązane są funkcjonalnie z obszarem Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego. Powiązania hydrogeologiczne i hydrologiczne gminy przejawiają się poprzez system wód podziemnych z obszarami wchodzącymi w skład GZWP nr 407, oraz system wód powierzchniowych z dorzeczem Wieprza.

8. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Analiza oddziaływań na środowisko przeprowadzona w rozdziale 12 niniejszej Prognozy nie wykazała występowania znaczących oddziaływań.

Projekt Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość zakłada rozwój przestrzenny zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym poszanowaniu lokalnych uwarunkowań środowiskowych i krajobrazowych typowych dla gmin wiejskich. Rozmieszczenie nowych terenów zabudowy powiązано z istniejącymi układami osadniczymi i komunikacyjnymi, co pozwala uniknąć presji inwestycyjnej na obszary rolnicze i leśne oraz ogranicza ingerencję w przestrzeń dotąd niezabudowane.

Znaczna część obszaru objętego planem znajduje się w granicach parku krajobrazowego i jego otuliny. Układ przestrzenny zaproponowany w dokumencie nie koliduje jednak z istniejącymi formami ochrony przyrody, lecz rozwija je w sposób zgodny z dotychczasowym układem osadniczym. Dzięki temu nie przewiduje się, aby planowane przekształcenia powodowały znaczące negatywne oddziaływania na środowisko naturalne gminy.

Wśród kierunków rozwoju uwzględniono także możliwość lokalizacji instalacji odnawialnych źródeł energii. Każda tego rodzaju inwestycja powinna jednak podlegać indywidualnej analizie oddziaływania na środowisko, prowadzonej na kolejnych etapach planistycznych i w oparciu o aktualne regulacje prawne.

Plan nie przewiduje działań, które mogłyby istotnie naruszyć równowagę ekologiczną gminy. Przyjęte rozwiązania mają na celu harmonijne powiązanie nowych funkcji z istniejącymi strukturami, tak aby rozwój gminy odbywał się w sposób zrównoważony i bezpieczny dla środowiska.

9. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu

9.1. Identyfikacja istniejących problemów ochrony środowiska

9.1.1. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Badaniem jakości powietrza w województwie lubelskim zajmuje się Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. Dane w zakresie zanieczyszczeń powietrza i przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu opublikowane zostały w „Pięcioletniej ocenie jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za lata 2019-2023” oraz w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za rok 2023”.

Emisje zanieczyszczeń powietrza można klasyfikować na podstawie ich charakterystyki oraz zasięgu oddziaływania. Wyróżnia się trzy główne typy emisji, które mają różne źródła i przyczyny. Pierwszym z nich jest emisja punktowa, która generowana jest przez instalacje przemysłowe, technologie produkcyjne oraz zakłady energetyczne. Drugim rodzajem jest emisja liniowa, związana przede wszystkim z ruchem drogowym i transportem. Ostatnią kategorią jest emisja powierzchniowa, która wynika z niskiej emisji, czyli zanieczyszczeń emitowanych podczas ogrzewania budynków mieszkalnych. Te różne typy emisji mają istotny wpływ na jakość powietrza i zdrowie ludzi, dlatego zrozumienie ich źródeł jest kluczowe dla efektywnego zarządzania środowiskiem.

Działalność produkcyjna i usługowa w gminie nie wiąże się z poważnymi zanieczyszczeniami ani szkodliwymi emisjami, co sprawia, że jej wpływ na jakość powietrza jest znikomy. Gmina nie posiada dużych zakładów przemysłowych, które mogłyby negatywnie oddziaływać na środowisko, co sprzyja utrzymaniu dobrej jakości powietrza na tym obszarze.

W przypadku emisji powierzchniowej, istotnym czynnikiem wpływającym na poziom zanieczyszczeń jest stosowanie indywidualnych systemów grzewczych. Szczególnie problematyczne są urządzenia opalane paliwami stałymi, zwłaszcza te w złym stanie technicznym, używane w piecach i kotłach. Tego rodzaju systemy grzewcze generują emisję niską, która ma negatywny wpływ na jakość powietrza. Dlatego kluczowe jest regularne monitorowanie oraz modernizacja tych urządzeń, aby zredukować ich szkodliwy wpływ na środowisko.

Przez teren gminy Stary Zamość przebiega droga krajowa nr 17 (E-372) relacji Warszawa – Lublin – Zamość – Hrebenne (granica państwa), która stanowi główną oś komunikacyjną gminy. Sieć drogową tworzy również droga wojewódzka nr 843 relacji Zamość – Skierbieszów, która przebiega wzdłuż wschodniego fragmentu granicy gminy. Posiada ona jednak niewielkie znaczenie w sieci drogowej gminy. Większe znaczenie posiadają natomiast drogi powiatowe, umożliwiające sprawne zewnętrzne skomunikowanie obszaru gminy. Sieć dróg gminnych jako układ uzupełniający ma niewielki wpływ na komunikację zewnętrzną gminy, a jedynie na obsługę terenów zabudowy wiejskiej oraz obszarów rolnych i leśnych. Układ komunikacyjny gminy, ze względu na obecność sieci o znaczeniu międzynarodowym (E-372) sprzyja intensywnemu ruchowi drogowemu, co przekłada się na zwiększoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Warto jednak podkreślić, że w porównaniu do obszarów miejskich, ruch samochodowy generuje tu mniejsze ilości gazów, takich jak tlenki azotu, tlenek węgla czy węglowodory, a także pyłów zawierających metale ciężkie, np. ołów i kadm. Wpływ

na jakość powietrza w gminie może mieć również transport ciężarowy, koncentrując się na głównych szlakach komunikacyjnych tego obszaru.

Jakość powietrza w gminie kształtowana jest też w dużej mierze przez lokalne czynniki pogodowe. Szczególne znaczenie mają tutaj warunki panujące w sezonie grzewczym, w tym przede wszystkim niskie temperatury, które zwiększają zapotrzebowanie na ogrzewanie, a co za tym idzie – intensyfikują emisje z indywidualnych źródeł ciepła. Równie istotne są kierunki oraz siła wiatru, które decydują o efektywności rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w atmosferze, oraz długość utrzymywania się pokrywy śnieżnej, która potęguje efekt zalegania chłodnych mas powietrza przy gruncie.

Nie bez znaczenia pozostają także uwarunkowania przestrzenne, takie jak rzeźba terenu oraz układ zabudowy. Zwarta zabudowa wsi sprzyja ograniczeniu naturalnej wentylacji przestrzeni i prowadzi do kumulacji zanieczyszczeń. Efekt stagnacji powietrza jest w takich miejscach szczególnie widoczny w okresie zimowym, kiedy to spowolniona cyrkulacja powietrza uniemożliwia skuteczne rozproszenie szkodliwych substancji, co przekłada się na okresowe pogorszenie jakości atmosfery w rejonach mieszkalnych.

Uwzględniając podział Polski na strefy, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, określony w załączniku do ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647) gmina Stary Zamość znajduje się w strefie lubelskiej o numerze PL0602. Na terenie gminy brak jest lokalizacji punktów pomiarowych jakości powietrza w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Najbliższą położoną stacją, dokonującą pomiarów w ramach monitoringu jest stacja w Zamościu.

Zgodnie z raportem „Pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za lata 2019-2023”, na obszarze strefy lubelskiej ze względu na ochronę zdrowia ludzi analiza we wskazanym okresie wykazała brak przekroczeń dolnego progu oszacowania dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu, a także ołowiu, arsenu, kadmu i niklu w pyłe zawieszonym PM₁₀. Przekroczenie progu nastąpiło jednak w przypadku ozonu, pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀.

Ocenę pod kątem ochrony roślin dla strefy lubelskiej wykonano dla 3 zanieczyszczeń: dwutlenku siarki, tlenku azotu i ozonu. Ocena zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem siarki i tlenkiem azotu w odniesieniu do kryterium ochrony roślin dla strefy lubelskiej, w latach objętych analizą, wykazała brak przekroczeń dolnego progu oszacowania (klasy R1). W przypadku oceny zanieczyszczenia powietrza ozonem w odniesieniu do kryterium ochrony roślin dla strefy lubelskiej, wartości parametru AOT40 w latach 2019-2023 w strefie lubelskiej mieściły się pomiędzy górnym progiem oszacowania a poziomem docelowym. Strefa w ocenie otrzymała klasę R3a.³³

Poziomy większości badanych zanieczyszczeń pozostają w granicach określonych norm i nie przekraczają dolnych progów oszacowania w odniesieniu do zdrowia ludzi i ochrony roślin. Głównym wyzwaniem w regionie są więc podwyższone stężenia pyłów i ozonu, które wymagają dalszych działań kontrolnych i prewencyjnych.

³³ Pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za lata 2019-2023, Lublin 2024

9.1.2. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych

Zgodnie z danymi kart charakterystyk JCWP, powstałymi podczas realizacji projektu „Opracowanie II aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy wraz z dokumentami planistycznymi stanowiącymi podstawę do ich opracowania”, na terenie gminy Stary Zamość stan jednolitych części wód powierzchniowych jest niezadowalający. Wszystkie trzy JCWP występujące na terenie gminy oceniono jako będące w złym stanie ogólnym. Wszystkie również są zagrożone nieosiągnięciem wskazanych celów środowiskowych.

Problemy te wynikają głównie z przekształceń hydromorfologicznych, takich jak prostowanie koryt rzek, czy tworzenie budowli piętrzących, które negatywnie wpływają na naturalną dynamikę cieków wodnych. Dodatkowo zaobserwować można presję ze strony źródeł bytowych i komunalnych, a także przemysłowych oraz rozwoju obszarów zurbanizowanych, w tym transportu i turystyki oraz odpływu miejskich wód opadowych, które stanowią presję determinującą stan wód w obrębie JCWP na terenie gminy.

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi na potrzeby raportu „Stan środowiska w województwie lubelskim. Raport 2020”, czynnikami stanowiącymi największe zagrożenie dla stanu jakości wód powierzchniowych i podziemnych w województwie lubelskim, w tym gminie Stary Zamość, jest działalność antropogeniczna. Zaliczyć do niej należy:

- nadmierny pobór wód,
- zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych,
- zanieczyszczenia obszarowe, głównie pochodzące z terenów rolniczych,
- zanieczyszczenia związane z rozwojem turystyki i rekreacji.³⁴

Wody powierzchniowe na terenie gminy są poddane presji związanej z działalnością człowieka, a szczególnie problem stanowią zanieczyszczenia biogenne wynikające z sektora komunalnego, które sprzyjają procesowi eutrofizacji. Ścieki komunalne wprowadzają do wód substancje takie jak związki azotu i fosforu, co prowadzi do intensywnego rozwoju roślinności wodnej i zakłóca naturalną równowagę ekosystemu. Problem stanowi przede wszystkim brak spójnego, centralnego systemu kanalizacyjnego na terenie gminy.

W kontekście wód podziemnych na terenie gminy Stary Zamość, ich zasoby są w dobrym stanie i nie zagrażają osiągnięciu celów środowiskowych. Stan wód chemiczny oraz ilościowy JCWPd nr 90 oceniono jako dobry, podobnie jak ogólną ocenę jej stanu. JCWPd 90 podlega monitorowaniu i nie jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Przeznaczona jest ona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi.³⁵

Zrównoważone gospodarowanie wodami staje się zatem kluczowe dla skutecznej ochrony przed ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi oraz dla zapewnienia mieszkańcom dostępu do wody dobrej jakości. Zachowanie naturalnych cech cieków wodnych jest niezbędne do przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu, a także do utrzymania ich potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego.

³⁴ Stan środowiska w województwie lubelskim. Raport 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie, Lublin 2020

³⁵ <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-podziemne> (data dostępu: 28.04.2025 r.)

9.1.3. Zagrożenie suszą

Susza to zjawisko o charakterze długotrwałym, obejmujące zazwyczaj większe obszary i oznaczające ograniczoną dostępność wody w stosunku do przeciętnych warunków danego regionu. Nie odnosi się wyłącznie do sytuacji ekstremalnych, ale również do okresów, w których zasoby wodne są istotnie niższe od zapotrzebowania środowiska, rolnictwa i gospodarki. Zjawisko to może przyjmować różne postacie – od niedoborów opadów atmosferycznych, przez utrudnienia w produkcji rolnej, po obniżenie poziomów wód powierzchniowych i podziemnych.

Pod względem skutków społeczno-gospodarczych susza zaliczana jest, obok powodzi, do najpoważniejszych zagrożeń naturalnych. Różni się jednak tym, że trudno przeciwdziałać jej efektom w sposób natychmiastowy – działania interwencyjne są tu w dużej mierze nieskuteczne. Ograniczanie strat wymaga więc podejścia długofalowego, obejmującego planowanie strategiczne i systemowe.

W Polsce podstawowym narzędziem polityki w tym zakresie jest Plan przeciwdziałania skutkom suszy, który stanowi dokument nadrzędny w zakresie gospodarowania wodami i ochrony zasobów przed konsekwencjami tego zjawiska. Jego zadaniem jest wskazywanie kierunków działań zapobiegawczych i adaptacyjnych, tak aby zmniejszyć negatywny wpływ suszy na środowisko przyrodnicze, gospodarkę oraz życie mieszkańców.

Zgodnie z Planem przeciwdziałania skutkom suszy, przyjętym Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, obszar gminy Stary Zamość jest narażony zarówno na suszę atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną, jak i hydrogeologiczną.

Mapy zagrożenia suszą dostarczają ważnej informacji dla planowania działań na rzecz przeciwdziałania jej skutkom. Na podstawie przeprowadzanych analiz w ramach Planu przeciwdziałania skutkom suszy zidentyfikowano, że niemal cały obszar gminy Stary Zamość znajduje się w zasięgu II klasy zagrożenia suszą atmosferyczną – obszar umiarkowanie zagrożony. Jedynie północno-wschodni niewielki skrawek gminy został włączony w III klasę zagrożenia suszą atmosferyczną, tj. w obszar silnie zagrożony.

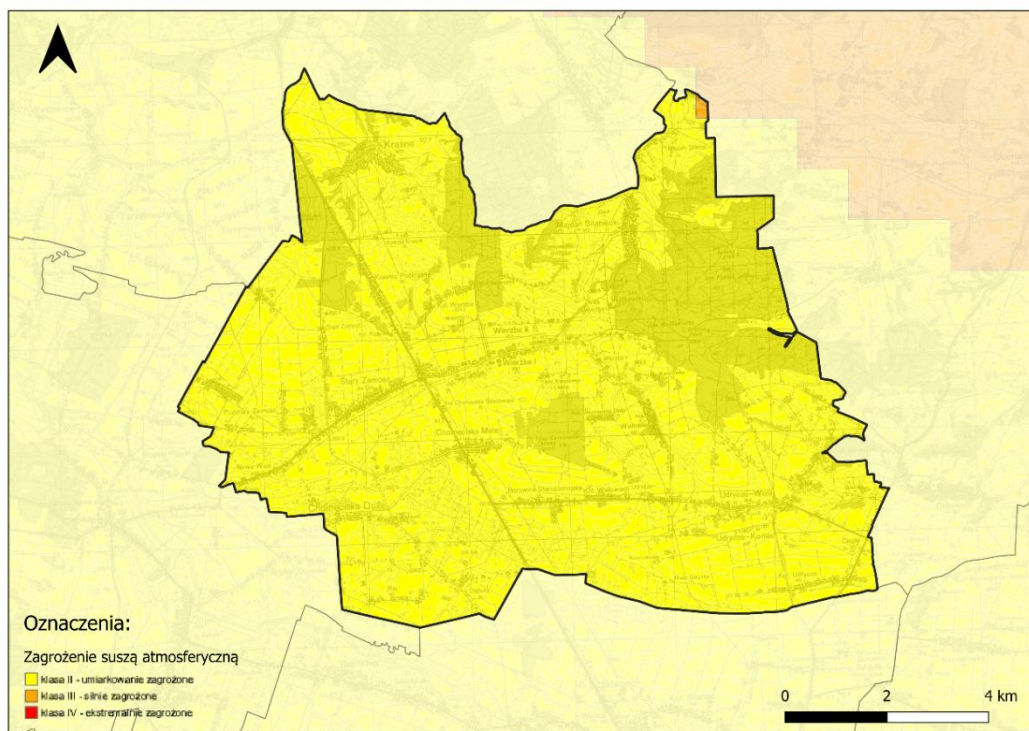
W odniesieniu do zagrożenia suszą rolniczą, na terenie gminy Stary Zamość występują wszystkie cztery klasy zagrożenia suszą rolniczą. Największy powierzchniowo obszar zajmuje I klasa zagrożenia – obszary słabo zagrożone, zajmujące wschodnią, centralną i część północnej części gminy. Drugą co do wielkości klasą obejmującą tereny gminy jest III klasa zagrożenia suszą rolniczą, obejmująca obszary silnie zagrożone, tj. południowe i zachodnie obszary gminy. Niewielką część północnej części gminy pokrywa II klasa zagrożenia, obejmująca zagrożenie umiarkowane suszą rolniczą. Północno-zachodni i południowo- wschodni skrawek gminy zostały włączone do IV klasy zagrożenia, jako obszary ekstremalnie zagrożone.

Susza hydrologiczna to okres obniżonych zasobów wód powierzchniowych w stosunku do sytuacji przeciętnej w wieloleciu. Susza hydrologiczna jest z reguły kolejnym etapem pogłębiającej się suszy atmosferycznej i rolniczej, ale może również ujawnić się i przebiegać po zakończeniu okresu bezopadowego. Cały obszar gminy Stary Zamość został włączony do II klasy zagrożenia suszą hydrologiczną, tj. występuje tu umiarkowane zagrożenie jej wystąpieniem.

Nieco lepiej przedstawia się sytuacja zagrożenia suszą hydrogeologiczną. Przeważający obszar gminy Stary Zamość – północna, wschodnia i centralna część gminy – zostały zaklasyfikowane do II

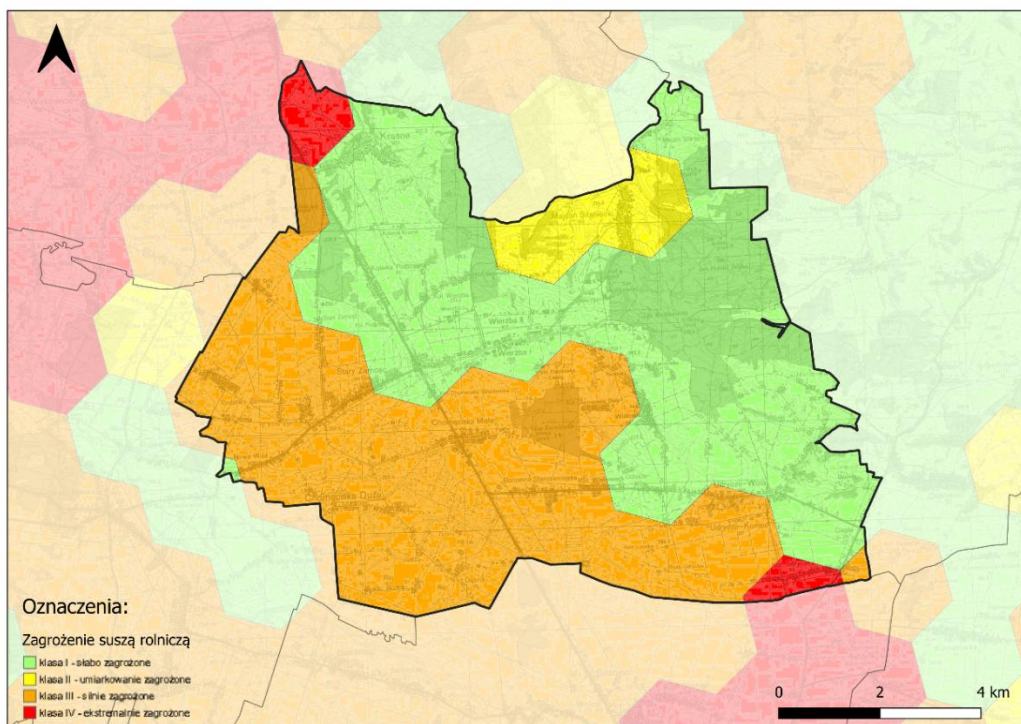
klasy zagrożenia suszą hydrologiczną (zagrożenie umiarkowane), zaś południowo-zachodnią część gminy do I klasy zagrożenia (zagrożenie słabe).

Rysunek 22. Zagrożenie suszą atmosferyczną na terenie gminy Stary Zamość

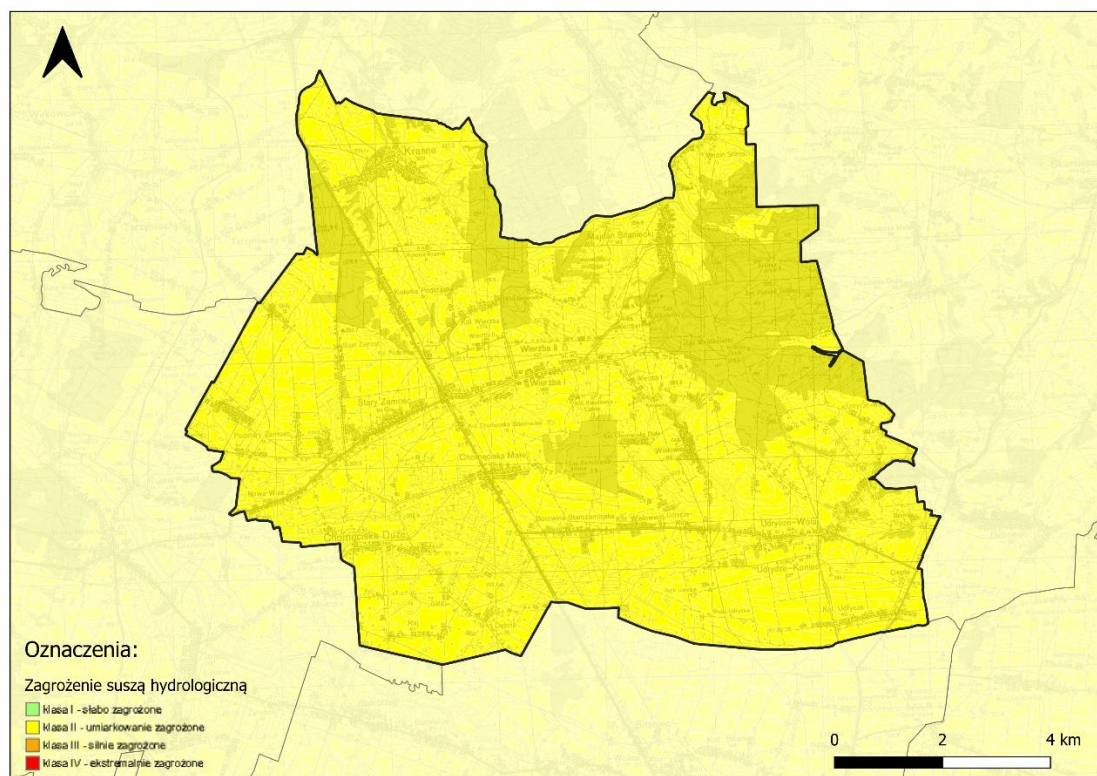
Źródło: Opracowano na podstawie Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS)

Rysunek 23. Zagrożenie suszą rolniczą na terenie gminy Stary Zamość

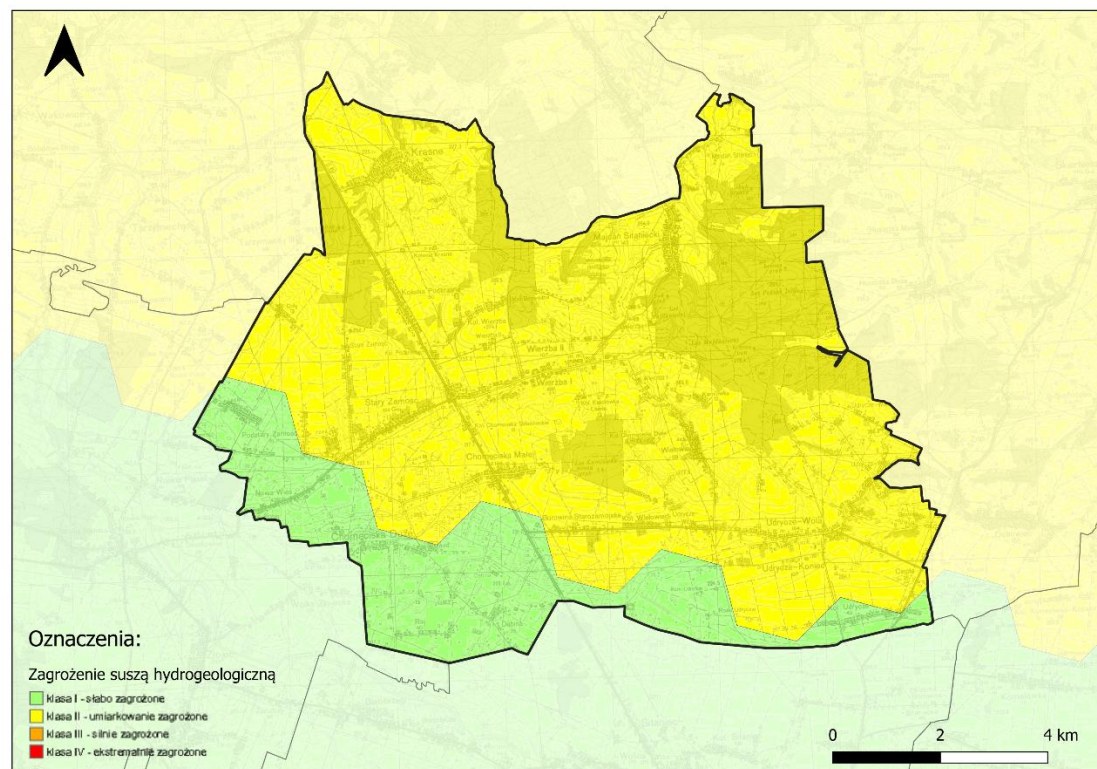
Źródło: Opracowano na podstawie Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS)

Rysunek 24. Zagrożenie suszą hydrologiczną na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS)

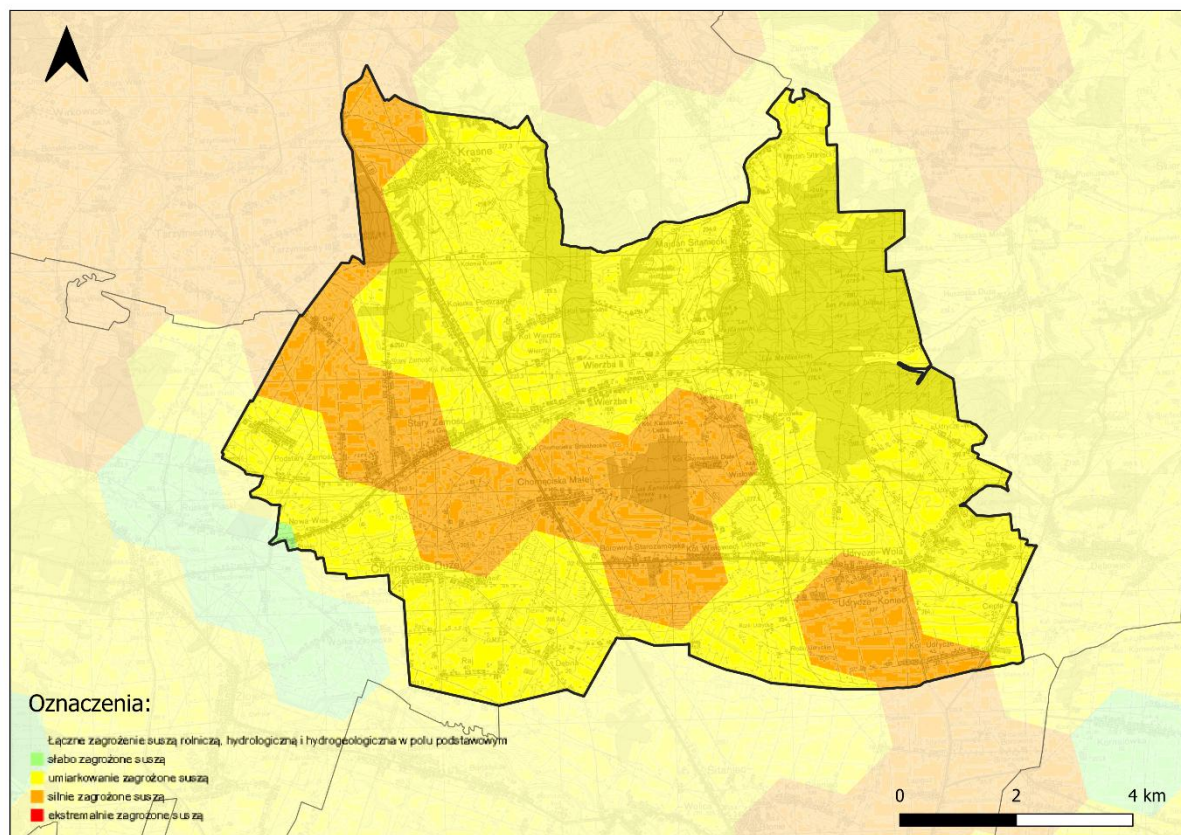
Rysunek 25. Zagrożenie suszą hydrogeologiczną na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS)

Mapa łącznego zagrożenia suszą na terenie gminy Stary Zamość wskazuje, że najbardziej narażone na suszę są północno-zachodnie, centralne i południowo-wschodnie tereny gminy, na których wskazano silne zagrożenie suszą. Pozostały obszar gminy został zaklasyfikowany jako umiarkowanie zagrożony suszą.

Rysunek 26. Łączne zagrożenie suszą na terenie gminy Stary Zamość

Źródło: Opracowano na podstawie Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS)

Zgodnie z Planem przeciwdziałania skutkom suszy w regionie Środkowej Wisły, na terenie gminy Stary Zamość zaleca się zrealizować następujące zadania, mające na celu ograniczenie skutków suszy:

- Odbudowa/przebudowa systemów melioracyjnych z odwadniających na nawadniająco-odwadniające i budowa systemów melioracyjnych (nawadniająco-odwadniających) (działanie 13D);
- Zwiększanie retencji leśnej (działanie 16D);
- Zwiększanie retencji na obszarach rolniczych (działanie 18D);
- Propagowanie zmiany struktury upraw rolniczych na gatunki i odmiany roślin uprawnych bardziej odpornych na suszę rolniczą oraz odpowiednie nawożenie gleb (działanie 19D);
- Renaturyzacja koryt cieków i ich brzegów, przywracanie naturalnych meandrów oraz funkcji retencyjnych cieków (działanie 22D);
- Odtwarzanie obszarów starorzeczy i obszarów bagiennych (działanie 23D);
- Prowadzenie uprawowych zabiegów agrotechnicznych w sposób zapobiegający przesuszaniu gleby (działanie 31D);

- Tworzenie zadrzewień przydrożnych (działanie 32D);
- Tworzenie i ochrona roślinnych pasów ochronnych (działanie 33D).³⁶

9.1.4. Degradacja gleb

Gleby w gminie Stary Zamość, podobnie jak w innych obszarach rolniczych, podlegają wielu procesom degradacyjnym, zarówno o charakterze chemicznym, jak i fizycznym. Czynnikiem sprzyjającym tym niekorzystnym zmianom jest rozwój działalności rolniczej, rozbudowa osiedli oraz wzrost ruchu turystycznego. Jednym z głównych zagrożeń jest degradacja mechaniczna, przejawiająca się w formie erozji — zarówno tej wywołanej działaniem wód opadowych i spływu powierzchniowego, jak również erozji spowodowanej przez wiatr. Intensywność tych procesów zależy w dużej mierze od ukształtowania terenu, obecności lub braku naturalnej roślinności ochronnej oraz stopnia ingerencji człowieka w środowisko. Ponadto, nadmierna mechanizacja rolnictwa i niewłaściwie prowadzone prace melioracyjne również przyczyniają się do pogorszenia jakości gleb. Niewłaściwa regulacja stosunków wodnych może powodować zarówno przesuszenie, jak i nadmierne nawodnienie gleb, co skutkuje ich degradacją strukturalną i utratą żyzności.

W Polsce, w tym w województwie lubelskim, przeprowadzany jest monitoring chemizmu gleb ornych, który ma na celu obserwację zmian w ich właściwościach pod wpływem działalności rolniczej i pozarolniczej. W kraju istnieje kilkadziesiąt stałych punktów kontrolnych, a w województwie lubelskim znajduje się 20 z nich, których położenie obrazuje poniższy rysunek. Najbliżej położonym punktem pomiarowym w stosunku do gminy Stary Zamość jest punkt 397.

Pomimo, że na terenie Gminy Stary Zamość nie stwierdzono poważnych zmian w jakości gleby w ostatnich latach, kluczowe jest podjęcie działań mających na celu ich ochronę. Wskazane jest zachowanie naturalnych istniejących już pokryw leśnych, zalesianie obszarów zagrożonych erozją wodną, zakładanie pasów zadrzewień, przeznaczenie pod zabudowę gruntów najniższych klas bonitacyjnych oraz nieużytków, zapobieganie powstawaniu dzikich wysypisk odpadów oraz właściwe przeprowadzanie melioracji.

Główne zagrożenia dla jakości gleb na terenie gminy to zanieczyszczenia związane z transportem drogowym, a także rolnictwem, ale również erozja wodna w obszarach stokowych, składowanie odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych oraz zanieczyszczanie gleb ściekami bytowymi związane z brakiem centralnego systemu kanalizacyjnego. Zanieczyszczenia pyłowe oraz chemiczne, w tym substancje ropopochodne, metale ciężkie i pestycydy, mogą negatywnie wpływać na skład chemiczny gleb. Aby zminimalizować te zagrożenia, konieczne jest przestrzeganie zasad zrównoważonego gospodarowania glebami, co przyczyni się do ich ochrony oraz poprawy jakości zasobów naturalnych w regionie.

9.1.5. Hałas

Na terenie gminy Stary Zamość głównym źródłem hałasu jest ruch drogowy zarówno pod względem wielkości, jak i zasięgu oddziaływania. Intensyfikacja natężenia pojazdów, zwłaszcza na drodze krajowej nr 17, powoduje znaczące oddziaływanie akustyczne na otaczające tereny, głównie zabudowy mieszkaniowej. Największe natężenie hałasu generowane jest przez ciągi komunikacyjne o dużym udziale pojazdów ciężkich, przy czym natężenie ruchu w ciągu doby wykazuje wyraźne zróżnicowanie — największe w ciągu dnia, a znacznie mniejsze nocą. Natężenie hałasu w tych obszarach

³⁶ Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie Środkowej Wisły

jest również uzależnione od rodzaju nawierzchni, ukształtowania terenu oraz układu przestrzennego zabudowy. Warto również wspomnieć, że przez teren gminy nie przebiega sieć kolejowa, co nie wpływa na zwiększenie poziomu hałasu komunikacyjnego.

Chociaż gmina Stary Zamość nie jest miejscem lokalizacji dużych zakładów przemysłowych, które mogłyby generować znaczny hałas przemysłowy, to jednak urządzenia instalacyjne czy elementy infrastruktury technicznej (jak wentylatory czy klimatyzatory) mogą w lokalnych warunkach przyczyniać się do zwiększenia poziomu hałasu, zwłaszcza na obszarach usługowych. Hałas tego rodzaju ma charakter miejscowy, a jego poziom zależy od typu maszyn, stanu technicznego urządzeń oraz sposobu izolacji akustycznej budynków.

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Stary Zamość na lata 2022 – 2025 z perspektywą na lata 2026 – 2029 nadmierny poziom hałasu na terenach położonych wzdłuż dróg krajowych oraz występowanie nieutwardzonych traktów komunikacyjnych, powodujących emisję liniową stwarzają zagrożenie dla klimatu akustycznego gminy. Utrzymująca się tendencja wzrostu natężenia ruchu drogowego oraz rozwój lokalnej infrastruktury technicznej wymagają dalszej uwagi i działań prewencyjnych, by skutecznie minimalizować wpływ hałasu na zdrowie mieszkańców i jakość życia w gminie.

9.1.6. Zagrożenie związane z oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

Pola elektromagnetyczne mogą mieć charakter naturalny oraz sztuczny, wynikający z działalności przemysłowej i rozwoju technologii, zwłaszcza w telekomunikacji. Do głównych instalacji wytwarzających sztuczne pole elektromagnetyczne należą linie przesyłowe o różnym napięciu wraz ze stacjami transformatorowymi, które odpowiadają za dostarczanie energii elektrycznej. W sektorze telekomunikacyjnym za emisję pól elektromagnetycznych odpowiadają głównie stacje bazowe telefonii komórkowej, a także nadajniki radiowe i telewizyjne, które umożliwiają przesył danych i sygnałów na dużą skalę.

Aktualny stan środowiska w zakresie pól elektromagnetycznych (PEM) w Polsce określany jest przez regulacje zawarte w ustawie Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647), która definiuje je jako pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz. Kluczowym celem ochrony środowiska przed PEM jest utrzymanie poziomów promieniowania poniżej dopuszczalnych lub na ich poziomie, a w przypadku przekroczeń – ich redukcja. Minister właściwy do spraw środowiska, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określa dopuszczalne poziomy PEM. W wyniku monitoringu przeprowadzanego przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska powstaje rejestr obszarów, gdzie normy PEM mogą być przekroczone, w szczególności dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności.

W gminie Stary Zamość główne źródła PEM stanowią linie przesyłowe elektroenergetyczne najwyższego, wysokiego, średniego i niskiego napięcia, wraz ze stacjami transformatorowymi przyłączonymi do sieci elektroenergetycznej. Na poziom PEM na terenie gminy ma również wpływ lokalizacja na terenie gminy pięciu masztów telekomunikacyjnych wraz z linią telekomunikacyjną zlokalizowaną w południowo-wschodniej części gminy.

Zgodnie z Oceną Poziomów Pól Elektromagnetycznych w Polsce w roku 2023, opracowaną na podstawie pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska, na terenie województwa lubelskiego wykonano pomiary w 75 punktach pomiarowych, z czego w 34 punktach średnia z pól

godzinnego pomiaru była wyższa od dolnego progu czułości sondy pomiarowej wynoszącego 0,5 V/m. W 2023 r. dla obszaru gmin wiejskich (w tym gminy Stary Zamość) ustalono poziom 0,9 V/m, co stanowi 3,21% wartości dopuszczalnej poziomu PEM w środowisku.³⁷

9.2. Identyfikacja potencjalnych zagrożeń

9.2.1. Zagrożenie ryzykiem poważnej awarii przemysłowej

Choć gmina Stary Zamość nie należy do obszarów o charakterze przemysłowym i nie funkcjonują tu zakłady stwarzające ryzyko poważnych awarii przemysłowych, nie oznacza to całkowitego braku potencjalnego zagrożenia. Brak wpisu zakładów przemysłowych do rejestru prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska minimalizuje jedno z potencjalnych zagrożeń, jednak nie eliminuje całkowicie ryzyka wystąpienia zdarzeń kryzysowych.

Źródłem zagrożeń mogą być bowiem elementy codziennego funkcjonowania – transport drogowy czy intensywna działalność rolnicza. Drogi o znaczeniu krajowym i wojewódzkim, które przecinają gminę, są trasami przewozu paliw, gazów technicznych czy innych substancji chemicznych. Kolizje lub wypadki z udziałem takich pojazdów niosą ze sobą możliwość poważnych konsekwencji środowiskowych i zagrożeń dla mieszkańców, zwłaszcza na odcinkach o dużym natężeniu ruchu.

Nie bez znaczenia pozostają także miejsca magazynowania nawozów, środków ochrony roślin czy paliw. Ich niewłaściwe składowanie lub awaria techniczna mogą prowadzić do przedostania się substancji toksycznych do gleby i wód gruntowych, a w konsekwencji – do zanieczyszczenia ekosystemów i negatywnego wpływu na zdrowie ludzi.

Dlatego też, mimo przeważającego rolniczego charakteru gminy, konieczne jest utrzymywanie sprawnego systemu reagowania na zdarzenia nagłe. Kluczowe znaczenie ma zarówno odpowiednie zabezpieczenie infrastruktury, jak i przygotowanie służb ratowniczych oraz jednostek zarządzania kryzysowego do szybkiej interwencji. Ważnym elementem profilaktyki pozostaje również edukacja mieszkańców w zakresie zasad postępowania w razie wystąpienia zagrożeń – świadomość i wiedza społeczności lokalnej często decydują o skali skutków incydentów.

9.2.1. Korytarze ekologiczne i powiązania przyrodnicze

Przyrodnicza struktura gminy Stary Zamość opiera się na licznych powiązaniach ekologicznych, które łączą lokalne siedliska z większymi układami regionalnymi. Szczególną rolę odgrywają tu zarówno kompleksy leśne, zwłaszcza w północno-wschodniej części gminy, jak i doliny cieków wodnych – Farens czy bezimiennego cieku spod Wierzby – które stanowią naturalne korytarze migracyjne dla roślin i zwierząt. W ich otoczeniu funkcjonują użytki zielone i enklawy zarośli, wzmacniające różnorodność biologiczną całego obszaru.

Znaczenie gminy wykracza jednak poza skalę lokalną. Już na pierwszym etapie wyznaczania krajowej sieci korytarzy ekologicznych jej północne tereny zostały włączone do korytarza „Zamojszczyzna” (KW-1B), a w kolejnym etapie poszerzono zasięg o północ i północny zachód gminy, włączając je do korytarza „Polesie–Roztocze” (KPdC-2C). Elementy te współtworzą system powiązań regionalnych, zapewniając łączność z większymi strukturami, m.in. doliną Wieprza czy siecią lasów na

³⁷ Ocena Poziomów Pól Elektromagnetycznych w Polsce w roku 2023, opracowana na podstawie pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Warszawa 2024

Działach Grabowieckich. Dzięki nim utrzymywana jest ciągłość procesów ekologicznych w skali całego regionu.

Jednocześnie właśnie te obszary są najbardziej podatne na fragmentację wynikającą z rozwoju technicznego i przestrzennego. Rozproszone inwestycje, sieci drogowe czy infrastruktura techniczna potrafią przecinać korytarze ekologiczne, izolować siedliska i ograniczać swobodne przemieszczanie się gatunków. Skutki są szczególnie widoczne w sąsiedztwie dolin rzecznych, łąk i terenów rolnych, gdzie działalność człowieka – od zabudowy i melioracji po hałas i oświetlenie – może prowadzić do obniżenia wartości przyrodniczej korytarzy ekologicznych, a w skrajnych przypadkach – do ich całkowitego zaniku.

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość podkreśla wagę ochrony tych struktur, wskazując konieczność unikania lokalizacji nowej zabudowy w sąsiedztwie korytarzy ekologicznych. Dokument stanowi podstawę do wprowadzania rozwiązań planistycznych, które mają chronić spójność środowiska, jednak jego skuteczność zależy od konsekwentnego stosowania w praktyce – poprzez miejscowe plany zagospodarowania, decyzje administracyjne czy monitoring zmian w przyrodzie.

9.2.2. Walory krajobrazowe a zagospodarowanie terenu

Jednym z istotnych zagrożeń dla krajobrazu gminy Stary Zamość jest niekontrolowana ekspansja zabudowy, szczególnie w formie rozproszonej, która nie nawiązuje do istniejących układów przestrzennych ani do funkcji pełnionych przez tradycyjne osadnictwo. Tego typu procesy prowadzą do utraty ładu przestrzennego, powodują chaos wizualny i stopniowo zacierają historyczny charakter wiejskiego zagospodarowania.

Najbardziej wrażliwe na tego rodzaju ingerencję są tereny rolnicze, które łączą walory estetyczne z funkcjami przyrodniczymi. Zaburzenie harmonii przestrzeni otwartych może w dłuższej perspektywie skutkować osłabieniem tożsamości krajobrazowej gminy, a także utratą jej unikalnych wartości przyrodniczych i widokowych.

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość wychodzi naprzeciw tym wyzwaniom, promując rozwój przestrzenny zgodny z zasadami poszanowania krajobrazu. Nowa zabudowa ma być przede wszystkim lokowana w obrębie terenów już przekształconych, co pozwala ograniczyć presję na obszary otwarte. Dokument akcentuje także konieczność ochrony przed fragmentacją krajobrazu i wskazuje rozwiązania minimalizujące negatywny wpływ inwestycji, takie jak dostosowanie skali zabudowy do lokalnych uwarunkowań czy utrzymanie zieleni jako elementu towarzyszącego procesom urbanizacyjnym.

9.2.3. Oddziaływania skumulowane (kumulacja wpływów)

Na terenie gminy Stary Zamość coraz wyraźniej widoczne są efekty nakładania się wielu czynników przestrzennych, środowiskowych i gospodarczych. Choć każdy z nich z osobna wydaje się mieć ograniczone oddziaływanie, ich skumulowane działanie w dłuższym okresie stanowi poważne wyzwanie zarówno dla stanu środowiska, jak i komfortu życia mieszkańców.

Do najbardziej dotkliwych problemów należy pogarszająca się jakość powietrza w okresie grzewczym. 53,5% mieszkańców gminy Stary Zamość jest odbiorcami gazu z sieci gazowej, jednak jedynie 349 na 799 gospodarstw domowych, które są odbiorcami gazu z sieci gazowej ogrzewa mieszkania gazem. W zwartej zabudowie wiejskiej, gdzie dominuje ogrzewanie opalane paliwami stałymi w nieefektywnych piecach, następuje wzrost stężeń zanieczyszczeń. W połączeniu

z występującymi lokalnie niekorzystnymi warunkami cyrkulacji powietrza skutkuje to lokalnym smogiem, który bezpośrednio odbija się na zdrowiu i codziennym funkcjonowaniu mieszkańców.

Kolejnym źródłem zagrożeń jest gospodarka wodno-ściekowa. Brak zbiorczego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków w gminie, w zestawieniu z intensywną produkcją rolną, sprzyja przedostawaniu się zanieczyszczeń do rzek i wód podziemnych. Szczególnie narażone są doliny cieków, gdzie wysoki poziom wód gruntowych i rozbudowane systemy melioracyjne ułatwiają przenikanie substancji biogennych i odpadów komunalnych do ekosystemów wodnych.

Dodatkową presję stanowią inwestycje realizowane w otoczeniu obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo, w tym parku krajobrazowego. Choć rozwój zabudowy często ma charakter rozproszony i trudny do jednoznacznego uchwycenia, to w dłuższej perspektywie prowadzi do stopniowej fragmentacji siedlisk i utraty wartości krajobrazowych.

Nie bez znaczenia pozostaje ruch drogowy. Drogi krajowe i wojewódzkie przecinające gminę generują hałas i emisję spalin, a jednocześnie powodują fragmentację przestrzeni przyrodniczej. Tam, gdzie brak jest odpowiednich przejść dla zwierząt czy stref buforowych, ciągłość lokalnych korytarzy ekologicznych ulega osłabieniu.

Skutki kumulacji – od zanieczyszczonego powietrza i wód, po hałas i utratę spójności przestrzeni – nakładają się na siebie, tworząc sieć problemów, które wymagają całościowego i zintegrowanego podejścia w planowaniu rozwoju gminy.

10. Wpływ braku realizacji planu ogólnego na stan środowiska

Rezygnacja z wdrożenia Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość niosłaby daleko idące konsekwencje dla środowiska, rolnictwa i jakości życia mieszkańców. Dokument ten pełni kluczową rolę w porządkowaniu procesów inwestycyjnych i stanowi narzędzie, które pozwala reagować na wyzwania klimatyczne, presję urbanizacyjną i potrzeby społeczności lokalnej w sposób skoordynowany.

Brak wdrożenia planu oznaczałoby ryzyko chaosu przestrzennego – rozproszone inwestycje powstawałyby w oderwaniu od siebie, a przedsięwzięcia publiczne, takie jak rozbudowa sieci transportowych, wodno-kanalizacyjnych czy energetycznych, trudne byłyby do zsynchronizowania. Skutkiem mogłoby być obniżenie komfortu życia, pogorszenie jakości infrastruktury oraz rosnące koszty funkcjonowania gminy.

Utrata ram planistycznych osłabiłaby ochronę krajobrazu i dziedzictwa kulturowego. Bez ogólnych wytycznych, w tym wskaźników urbanistycznych, nowe inwestycje mogłyby zaburzać historyczny charakter miejscowości i prowadzić do osłabienia lub utraty tożsamości przestrzennej regionu. Niekontrolowany rozwój sprzyjałby również przeznaczaniu cennych gleb rolnych – w tym tych o najwyższej klasie bonitacyjnej – na cele nierolnicze, co oznaczałoby trwałą utratę ich funkcji produkcyjnej.

Szczególnie narażone byłyby obszary wrażliwe przyrodniczo: doliny rzeczne, siedliska o dużej bioróżnorodności, lasy, tereny retencyjne czy korytarze ekologiczne. Presja inwestycyjna mogłaby prowadzić do ich fragmentacji, zakłócenia równowagi wodnej i osłabienia odporności lokalnych ekosystemów na skutki zmian klimatu.

Brak planu ograniczałby także możliwości wdrażania działań adaptacyjnych wobec zmian klimatycznych, takich jak ochrona zasobów wodnych, przeciwdziałanie nadmiernemu uszczelnianiu powierzchni czy rozwój odnawialnych źródeł energii. W praktyce oznaczałoby to mniejszą zdolność gminy do radzenia sobie z suszami, podtopieniami i innymi zjawiskami ekstremalnymi.

Co równie istotne, bez Planu Ogólnego gmina zostałaby pozbawiona narzędzia do odpowiedzialnego zarządzania przestrzenią – opartego na analizie lokalnych uwarunkowań i długofalowych celach rozwojowych. Skutkiem mogłoby być niekontrolowane rozpraszanie zabudowy, degradacja terenów cennych przyrodniczo i pogłębianie istniejących problemów przestrzennych.

Plan Ogólny należy traktować jako dokument niezbędny: chroni środowisko, porządkuje procesy rozwojowe i wspiera budowanie jakości życia mieszkańców w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju.

11. Uwzględnienie międzynarodowych, unijnych i krajowych wytycznych ochrony środowiska w opracowaniu dokumentu

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość to dokument wyznaczający ramy długofalowego rozwoju przestrzennego, w którym łączą się kwestie środowiskowe, społeczne i gospodarcze. Jego opracowanie oparto na regulacjach krajowych, wytycznych Unii Europejskiej oraz zobowiązaniach międzynarodowych, a jednocześnie na realnych uwarunkowaniach lokalnych – zarówno potencjałach, jak i zagrożeniach rozwojowych.

Choć nie przesądza on o konkretnych inwestycjach, stanowi podstawę do dalszych decyzji planistycznych, umożliwiając prowadzenie spójnej i odpowiedzialnej polityki przestrzennej. W duchu zaleceń międzynarodowych i krajowych polityk ekologicznych, priorytetem jest ochrona zasobów naturalnych, ograniczenie presji urbanizacyjnej na grunty rolne i leśne oraz przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy. Równie ważne pozostaje wzmacnianie lokalnych struktur osadniczych i dbanie o to, by rozwój gminy przekładał się na poprawę jakości życia mieszkańców.

Plan odpowiada także na wyzwania współczesności, takie jak adaptacja do zmian klimatu czy konieczność ochrony i rozwijania systemu powiązań przyrodniczych. Szczególną uwagę poświęcono roli korytarzy ekologicznych, które decydują o zachowaniu bioróżnorodności i stabilności ekosystemów. W tym kontekście ochrona krajobrazu i dziedzictwa kulturowego jest traktowana równorzędnie z potrzebami rozwoju społeczno-gospodarczego.

Dokument jest spójny z nadrzędnymi dokumentami regionalnymi, w tym z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego oraz Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Dzięki temu wpisuje się w szersze cele planistyczne, a jednocześnie zachowuje lokalną specyfikę i akcentuje tożsamość gminy.

Plan Ogólny harmonizuje cele ochrony środowiska, racjonalnego gospodarowania przestrzenią i potrzeby społeczne oraz gospodarcze. W dłuższej perspektywie ma on zapewnić rozwój gminy w duchu zrównoważonego rozwoju, poszanowania zasobów i budowania odpowiedzialnej wspólnoty.

W szczególności, w ramach realizacji celów środowiskowych, Plan Ogólny uwzględnia:

- ochronę powierzchni ziemi i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi, m.in. poprzez ograniczenie zabudowy na terenach zagrożonych wystąpieniem powodzi - realizowana w oparciu o ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- ochronę zasobów wodnych i ograniczanie zagrożeń powodziowych – zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, a także ustawą z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków;
- racjonalne użytkowanie gruntów rolnych i leśnych, szczególnie istotnych w tej części gminy, gdzie występują dobrej jakości gleby oraz zwarte kompleksy leśne – zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych;
- utrzymanie korytarzy ekologicznych, których ciągłość przestrzenna ma kluczowe znaczenie dla lokalnego systemu przyrodniczego i stanowi istotny komponent ekostruktury krajobrazowej gminy i regionu - zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz Programem ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności

- biologicznej, będącym krajowym wdrożeniem Konwencji o różnorodności biologicznej (Rio de Janeiro, 1992 r.);
- zachowanie walorów obszarów cennych przyrodniczo, zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz dokumentami ustanawiających poszczególne obszary chronione.

12. Ocena oddziaływania na komponenty środowiska i zagrożenia dla środowiska w wyniku realizacji ustaleń projektu planu

12.1. Oddziaływanie na formy ochrony przyrody

Na obszarze gminy Stary Zamość zidentyfikowano obszarowe formy ochrony przyrody, które stanowią istotny element systemu przyrodniczego oraz dziedzictwa przyrodniczego regionu. Występują one w postaci Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego.

Strefy planistyczne określone w projekcie planu ogólnego zostały zaprojektowane z uwzględnieniem aktualnego stanu zagospodarowania terenu, obowiązujących dokumentów planistycznych, zgłoszonych wniosków mieszkańców i instytucji, a także kompleksowej analizy środowiskowych uwarunkowań gminy – w szczególności rozmieszczenia form ochrony przyrody.

Projektowane ustalenia planu ogólnego nie przewidują inwestycji lub przekształceń funkcjonalno-przestrzennych, które mogłyby w sposób bezpośredni zagrażać trwałości lub funkcjom ochronnym ww. obszarów. Obszary te zostały zinwentaryzowane i uwzględnione w procesie planistycznym, a zapisy planu nie są sprzeczne z obowiązującymi ograniczeniami wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie przyrody oraz Uchwały Nr XLIV/644/2018 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 8 października 2018 r. w sprawie Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2018 r. poz. 4869).

W sytuacji, gdy rozwój zabudowy planowany jest w sąsiedztwie lub na obszarze parku krajobrazowego, wszelkie działania inwestycyjne powinny być realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności z ww. przepisami, o ile mają one zastosowanie. Planowanie i realizacja inwestycji w pobliżu lub na terenie ww. obszarów powinny uwzględniać konieczność ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych tych obszarów oraz zachowania ich właściwego stanu. Projekt Planu Ogólnego uwzględnia wskazane w ww. przepisach prawa obostrzenia.

W związku z powyższym, oddziaływanie ustaleń projektu planu ogólnego na występujące na terenie gminy formy ochrony przyrody oceniono jako neutralne, pod warunkiem zachowania wymogów ochronnych. Przyjęte w dokumencie rozwiązania przestrzenne mają na celu zapewnienie właściwego poziomu ochrony środowiska, zgodnie z możliwościami wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1130). Rozwiązanie to należy ocenić jako adekwatne, racjonalne i optymalne z punktu widzenia celów ochrony przyrody w ramach kompetencji planu ogólnego.

12.2. Oddziaływanie na ludzi

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość został opracowany z uwzględnieniem przepisów art. 1 ust. 2 pkt 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, który nakłada obowiązek uwzględnienia kwestii ochrony zdrowia i życia mieszkańców, zapewnienia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz uwzględnienia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Dokument stanowi spójną odpowiedź na lokalne warunki przyrodnicze, społeczne i funkcjonalne, przy jednoczesnym zachowaniu zgodności ze wskazanymi powyżej obowiązującymi regulacjami prawnymi.

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość został zaprojektowany z myślą o tym, by rozwój przestrzenny szedł w parze z troską o zdrowie i komfort życia mieszkańców. W dokumencie uwzględniono potrzebę minimalizowania narażenia społeczności na czynniki szkodliwe, takie jak hałas komunikacyjny czy

zanieczyszczenie powietrza. Nowe tereny inwestycyjne rozmieszczono w sposób zapewniający odpowiedni dystans od potencjalnych źródeł uciążliwości, a dodatkowo przewidziano możliwość stosowania zieleni izolacyjnej i rozwiązań technicznych łagodzących wpływ działalności człowieka na otoczenie.

Istotną rolę odgrywa również ochrona przed skutkami zmian klimatu. Plan unika lokalizacji zabudowy w miejscach szczególnie narażonych na zagrożenia naturalne – takich jak obszary zalewowe czy tereny o wysokim poziomie wód gruntowych – pozostawiając je jako naturalne bufory. Doliny rzeczne pełnią tu nie tylko funkcję przyrodniczą, ale także stanowią element systemu ochrony przeciwpowodziowej.

Dokument zwraca też uwagę na aspekt społeczny. Promuje rozwój przestrzeni publicznych i usług dostępnych dla wszystkich grup mieszkańców. Plan wspiera tworzenie warunków sprzyjających wdrażaniu projektowania uniwersalnego na dalszych etapach planowania i realizacji inwestycji.

Zgodnie z obowiązującą strefą ochronną dla kompleksu wojskowego resortu obrony narodowej, Plan Ogólny respektuje nałożone ograniczenia oraz dostosowuje ustalenia planistyczne tak, aby na obszarach objętych ochroną nie przewidywać inwestycji kolidujących z funkcją kompleksu wojskowego, zapewniając zgodność z przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa i obronności państwa.

Z perspektywy ochrony środowiska plan nie przewiduje funkcji, które mogłyby zwiększać ryzyko zdrowotne czy przyczyniać się do degradacji przyrody. Wręcz przeciwnie – wspiera zachowanie terenów biologicznie czynnych, rozwój zieleni i rozwiązań, które działają jak naturalne filtry powietrza i poprawiają mikroklimat.

W efekcie dokument ten nie tylko realizuje wymogi prawa, lecz także łączy uwarunkowania przyrodnicze, społeczne i przestrzenne z potrzebami mieszkańców, tworząc podstawę dla zrównoważonego rozwoju gminy.

12.3. Oddziaływanie na krajobraz

Projekt Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość został opracowany z poszanowaniem uwarunkowań przestrzennych i przyrodniczych, a wyznaczone strefy planistyczne porządkują strukturę przestrzenną gminy, minimalizując ryzyko chaotycznej zabudowy na terenach o wysokiej wartości krajobrazowej i kulturowej. Choć dokument nie zawiera szczegółowych zasad ochrony i kształtowania krajobrazu – ponieważ kwestie te, zgodnie z obowiązującymi przepisami, należą do kompetencji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – jego ustalenia nie przewidują znaczącego negatywnego wpływu na krajobraz.

Rekomenduje się, by w dalszym planowaniu szczegółowym zachować ciągłość układów krajobrazowych, unikać zabudowy w miejscach o wysokiej ekspozycji i chronić widokowe osie przestrzenne.

12.4. Oddziaływanie na klimat i mikroklimat

Projekt Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość powstał w oparciu o analizę lokalnych uwarunkowań środowiskowych i przyrodniczych, które w znacznym stopniu kształtują mikroklimat gminy. Układ dolin rzecznych, mozaika pól uprawnych, obszary leśne oraz śródpolne zadrzewienia zostały potraktowane jako elementy sprzyjające retencji wilgoci, naturalnej wentylacji przestrzeni

i łagodzeniu skutków zmian klimatu. To właśnie ich zachowanie i wzmocnienie stanowi jedno z istotnych założeń dokumentu.

W planie uniknięto wskazywania kierunków rozwoju, które mogłyby zakłócać lokalne procesy klimatyczne. Strefy funkcjonalne związane z powstawaniem nowej zabudowy zostały wyznaczone przede wszystkim na obszarach już zagospodarowanych, dzięki czemu nie przewiduje się istotnych ingerencji w przestrzenie kluczowe dla przewietrzania czy cyrkulacji powietrza. Ewentualne zmiany mikroklimatyczne, jakie mogą pojawić się wraz z nową zabudową – takie jak punktowe podwyższenie temperatury (m.in. ogrzewaniem budynków) czy zwiększenie powierzchni utwardzonych, które sprzyjają nagrzewaniu się podłoża – oceniono jako ograniczone i lokalne.

Ważnym elementem dokumentu jest także kierunek związany z transformacją energetyczną. Plan otwiera możliwość lokalizacji odnawialnych źródeł energii w wybranych strefach, obejmując m.in. elektrownie słoneczne czy biogazownie. Tego typu przedsięwzięcia mają wspierać rozwój niskoemisyjny i ograniczać negatywny wpływ gospodarki na klimat, przy jednoczesnym poszanowaniu uwarunkowań krajobrazowych i przyrodniczych.

Plan podkreśla również rolę zieleni w równoważeniu potencjalnych skutków urbanizacji. Zarówno utrzymanie istniejących układów roślinnych, jak i wprowadzanie zieleni urządzonej traktowane są jako narzędzia łagodzące skutki lokalnych przekształceń, poprawiające mikroklimat i komfort życia mieszkańców.

W dalszych etapach planowania rekomenduje się promowanie rozwiązań sprzyjających retencji wody, zmniejszaniu stopnia uszczelnienia powierzchni oraz rozwoju zielonej infrastruktury. Takie podejście pozwoli zachować stabilność warunków mikroklimatycznych, a jednocześnie połączyć rozwój gminy z ochroną jej zasobów naturalnych.

12.5. Oddziaływanie na powietrze

Na obszarze gminy Stary Zamość stan powietrza generalnie oceniany jest jako zadowalający, co wiąże się z przeważającym rolniczym charakterem gminy, brakiem przemysłu ciężkiego oraz umiarkowaną gęstością zaludnienia. Największe problemy ujawniają się sezonowo – w okresie grzewczym, kiedy emisja z indywidualnych pieców i kotłów powoduje lokalne pogorszenie jakości powietrza.

Rozwój zabudowy przewidziany w Planie Ogólnym będzie wiązał się ze wzrostem zapotrzebowania na energię i ciepło, jednak istotnym czynnikiem ograniczającym ryzyko nasilania się niskiej emisji jest dostępność sieci gazowej. Obecnie ponad połowa mieszkańców gminy może korzystać z sieci gazowej, a kilkaset gospodarstw wykorzystuje go już do ogrzewania budynków (349 na 799 podłączonych do sieci gospodarstw domowych). Wskazuje to na potencjał stopniowego odchodzenia od paliw stałych na rzecz bardziej przyjaznych środowisku technologii.

Sam plan nie reguluje szczegółowo kwestii zaopatrzenia w energię i ciepło – zadania te przypisane są miejscowym planom zagospodarowania przestrzennego i dokumentom branżowym. Niemniej dopuszcza on możliwość rozwoju instalacji odnawialnych źródeł energii, co w dłuższej perspektywie sprzyja ograniczaniu emisji i transformacji energetycznej w kierunku niskoemisyjnym.

W fazie realizacji nowych inwestycji mogą pojawić się chwilowe uciążliwości – emisja spalin z maszyn budowlanych czy pylenie – lecz ich skala będzie niewielka i ograniczona przestrzennie oraz czasowo. W okresie użytkowania obiektów oddziaływanie na powietrze ograniczy się do lokalnych

wzrostów emisji związanych głównie z sezonowym ogrzewaniem budynków i ruchem drogowym, bez ryzyka przekroczenia dopuszczalnych norm jakości powietrza.

Na jakość powietrza w przyszłości wpływ może mieć również planowana droga ekspresowa S17, która przebiegać będzie przez teren gminy. Inwestycja ta, choć zwiększy natężenie ruchu samochodowego w skali regionalnej, w wymiarze lokalnym może przyczynić się do częściowego odciążenia układu komunikacyjnego w istniejących miejscowościach, ograniczając emisje związane z ruchem tranzytowym. Jednocześnie projektowanie drogi powinno uwzględniać rozwiązania minimalizujące negatywne oddziaływania, takie jak pasy zieleni izolacyjnej czy ekrany akustyczne, które dodatkowo będą pełnić funkcję filtrów powietrza. Dzięki temu potencjalny wzrost emisji wzdłuż korytarza transportowego nie powinien istotnie pogorszyć warunków środowiskowych w gminie.

Wpływ ustaleń Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość na jakość powietrza oceniono jako nieznaczny i lokalny. Rekomenduje się jednak dalsze wspieranie modernizacji systemów grzewczych, promowanie wykorzystania OZE i prowadzenie działań ograniczających emisję z gospodarstw domowych, co pozwoli utrzymać korzystne warunki środowiskowe i poprawić komfort życia mieszkańców.

12.6. Oddziaływanie na wody

W ustaleniach Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość zagadnienia związane z gospodarką wodną zajmują istotne miejsce, choć sam dokument nie przewiduje przedsięwzięć mogących wprost pogorszyć stan wód powierzchniowych czy podziemnych. Wyznaczone strefy planistyczne zostały tak zaprojektowane, aby nie naruszać obszarów o największej wrażliwości hydrologicznej, co ogranicza ryzyko ingerencji w lokalne zasoby wodne.

Zmiany użytkowania terenu, które wiążą się z rozwojem zabudowy, mogą powodować wzrost powierzchni nieprzepuszczalnych i zwiększać spływ wód opadowych, zmniejszając jednocześnie ich infiltrację do gruntu. Zjawiska te będą jednak miały charakter punktowy i możliwy do ograniczenia. Kluczową rolę odgrywa tu stosowanie rozwiązań retencyjnych, właściwe zarządzanie wodami opadowymi oraz rozwój zielonej infrastruktury, które powinny być uwzględniane na etapie planów miejscowych i projektów inwestycyjnych.

Pośredni wpływ na jednolite części wód powierzchniowych i podziemnych zależy w dużej mierze od skuteczności wprowadzonych lokalnych systemów kanalizacyjnych i jakości infrastruktury oczyszczania ścieków. W tym zakresie istotne jest stworzenie sieci kanalizacyjnej i rozwój zielonej infrastruktury wspierającej retencję.

Biorąc pod uwagę obowiązujące przepisy w zakresie ochrony wód oraz możliwość wdrażania środków minimalizujących odpływ zanieczyszczeń, realizacja Planu Ogólnego nie stanowi zagrożenia dla osiągnięcia celów środowiskowych wyznaczonych dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych. Dokument wpisuje się tym samym w działania wspierające zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi na poziomie lokalnym.

12.7. Oddziaływanie na klimat akustyczny

Klimat akustyczny gminy Stary Zamość można uznać głównie za korzystny – w szczególności na terenach rolniczych i przyrodniczych, gdzie poziom hałasu mieści się w granicach obowiązujących norm. Na co dzień główne źródła dźwięków mają charakter lokalny: praca maszyn rolniczych, działalność usługowa o niewielkim zasięgu oraz ruch pojazdów po drogach dojazdowych i osiedlowych.

W przypadku tych ostatnich natężenie ruchu zmienia się w ciągu dnia, a w nocy wyraźnie spada, co ogranicza długotrwałe obciążenie mieszkańców hałasem.

Szczególnym wyzwaniem w zakresie ochrony klimatu akustycznego w gminie jest transport drogowy po drogach krajowych i wojewódzkich. Drogi krajowe i wojewódzkie już dziś generują największe natężenie hałasu w gminie, zwłaszcza z uwagi na udział pojazdów ciężkich. W tym kontekście planowana droga ekspresowa S17 będzie miała istotne znaczenie. Jej realizacja zwiększy skalę emisji hałasu wzdłuż korytarza komunikacyjnego, jednak może równocześnie odciążyć część ruchu tranzytowego z układu lokalnego. Kluczowe będzie zastosowanie rozwiązań minimalizujących – ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej czy odpowiedniego kształtowania zabudowy w sąsiedztwie trasy.

Projekt Planu Ogólnego nie przewiduje innych inwestycji, które mogłyby w sposób istotny pogorszyć stan środowiska akustycznego. Nowe tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej wiążą się co najwyżej z lokalnym wzrostem natężenia ruchu czy funkcjonowaniem małych zakładów, ale ich oddziaływanie będzie punktowe i nieprzekraczające dopuszczalnych norm. Tymczasowy wzrost poziomu hałasu należy natomiast wiązać z etapem realizacji inwestycji, kiedy pojawi się transport materiałów, prace ziemne czy użycie ciężkiego sprzętu – jednak takie oddziaływania mają charakter przejściowy i zanikają wraz z zakończeniem budowy.

Ustalenia Planu Ogólnego nie stanowią istotnego zagrożenia dla stanu środowiska akustycznego na poziomie gminy. Oddziaływania mają charakter lokalny i ograniczony, a ich skala będzie w dużej mierze zależała od przyszłych rozwiązań technicznych i szczegółowych regulacji w MPZP. Wskazane jest konsekwentne wprowadzanie stref ochrony akustycznej i stosowanie zieleni izolacyjnej, zwłaszcza w rejonach intensywnego ruchu drogowego, aby utrzymać korzystne warunki życia mieszkańców.

12.8. Oddziaływanie na środowisko przyrodnicze, w tym rośliny i zwierzęta oraz różnorodność biologiczną

Teren gminy Stary Zamość cechuje się unikalnym środowiskiem przyrodniczym, w którym istotną rolę odgrywają doliny rzeczne, kompleksy leśne, użytki zielone oraz mozaika siedlisk o różnym stopniu naturalności. W granicach gminy znajdują się obszary objęte ochroną prawną oraz fragmenty systemu korytarzy ekologicznych. Spotkać tu można liczne gatunki roślin i zwierząt o wysokiej wrażliwości na przekształcenia siedlisk, w szczególności te związane z terenami podmokłymi, łąkami czy lasami.

Projekt Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość został opracowany z poszanowaniem tych zasobów. Wyznaczając strefy inwestycyjne, zadbano o zachowanie odpowiednich buforów przestrzennych i uniknięcie ingerencji w obszary najbardziej wrażliwe. Nowa zabudowa mieszkaniowa i usługowa ma koncentrować się przede wszystkim w rejonach już częściowo zagospodarowanych i uzbrojonych, co ogranicza presję na tereny cenne przyrodniczo i minimalizuje ryzyko fragmentacji siedlisk.

Dokument uwzględnia także konieczność ochrony ciągłości układów przyrodniczych oraz zachowania korytarzy ekologicznych, które pełnią rolę łączników pomiędzy lokalnymi i regionalnymi strukturami środowiskowymi. Istotne miejsce w ustaleniach zajmują doliny rzeczne. Wskazuje się również na potrzebę zachowania krajobrazowej spójności gminy.

Oddziaływania związane z realizacją planu mogą mieć charakter pośredni i lokalny – obejmując np. hałas budowlany, presję komunikacyjną czy zmiany użytkowania gruntów. Mogą one wpływać na gatunki wrażliwe na fragmentację siedlisk, jednak odpowiednie planowanie szczegółowe, stosowanie

działań kompensacyjnych, a także utrzymywanie zieleni izolacyjnej pozwolą na ograniczenie tych efektów.

Realizacja ustaleń Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość – przy zachowaniu założeń zawartych w dokumencie oraz obowiązujących przepisów dotyczących ochrony przyrody – nie powinna prowadzić do istotnego pogorszenia stanu środowiska przyrodniczego.

12.9. Oddziaływanie na zabytki i dobra materialne

Projekt planu ogólnego nie zawiera szczegółowych ustaleń w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, gdyż zgodnie z obowiązującym prawem zadania te należą do kompetencji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. To właśnie one określają zasady ochrony zabytków, krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej.

Mimo braku bezpośrednich zapisów, projekt planu uwzględnia lokalizację istniejących zasobów kulturowych. Strefy planistyczne zostały zaprojektowane z poszanowaniem obiektów zabytkowych oraz charakterystycznego dla gminy krajobrazu. Ustalenia dokumentu nie przewidują realizacji inwestycji, które mogłyby stanowić zagrożenie dla wartości kulturowych czy prowadzić do ich degradacji.

W zakresie ochrony materialnych dóbr – rozumianych jako zasoby niezbędne do zaspokajania potrzeb społecznych – plan wspiera racjonalne zagospodarowanie przestrzeni i istniejącej infrastruktury. Proponowane rozwiązania sprzyjają zrównoważonemu rozwojowi funkcjonalnemu gminy przy jednoczesnym zachowaniu jej tożsamości kulturowej.

Ocenia się, że projekt planu ogólnego został opracowany z intencją zapewnienia ochrony dziedzictwa kulturowego w zakresie, jaki umożliwia forma i funkcja tego dokumentu. Przyjęte rozwiązania są korzystne i adekwatne do możliwości prawnych planu ogólnego, zachowując zgodność z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2026 poz. 538). Realizacja ustaleń planu ogólnego nie stanowi zagrożenia dla obiektów zabytkowych i dóbr kultury materialnej.

12.10. Oddziaływanie związane z polami elektromagnetycznymi

Na obszarze Gminy Stary Zamość nie stwierdzono istotnych źródeł emisji pól elektromagnetycznych (PEM), a dotychczasowe oddziaływanie tego typu promieniowania na środowisko i zdrowie mieszkańców mieści się w granicach dopuszczalnych norm określonych w obowiązujących przepisach.

Projekt planu ogólnego nie zakłada lokalizacji obiektów infrastrukturalnych, które mogłyby generować znaczące poziomy PEM. W przypadku ewentualnej realizacji inwestycji takich jak linie energetyczne, stacje transformatorowe czy stacje bazowe, zastosowanie będą miały przepisy ustawy Prawo ochrony środowiska oraz odpowiednie rozporządzenia dotyczące dopuszczalnych poziomów PEM w środowisku.

W przypadku planowania tego typu inwestycji, zgodnie z przepisami, na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP) wymagane będzie zachowanie bezpiecznych odległości od zabudowy mieszkaniowej, obiektów publicznych oraz terenów objętych ochroną.

Z uwagi na brak zapisów planu ogólnego wskazujących na rozwój infrastruktury emitującej znaczne pole elektromagnetyczne w skali mogącej wpływać na środowisko, wynikających z kompetencji planu ogólnego, wpływ dokumentu w tym zakresie oceniono jako neutralny. Nie przewiduje się przekroczenia obowiązujących norm ani zagrożeń dla ludzi i środowiska.

12.11. Oddziaływanie na system gospodarki odpadami

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość, choć ze względu na swoją funkcję nie reguluje wprost kwestii gospodarki odpadami, pośrednio wpływa na ten obszar poprzez wyznaczenie kierunków rozwoju przestrzennego gminy. Rozwój zabudowy mieszkaniowej, usługowej i gospodarczej naturalnie przełoży się na wzrost ilości wytwarzanych odpadów komunalnych, a to z kolei będzie wymagało dalszego dostosowania istniejącego systemu ich zbiórki, transportu i przetwarzania.

Na terenie gminy już funkcjonuje zorganizowany system odbioru i selektywnej zbiórki odpadów, zgodny z obowiązującymi przepisami. Dzięki temu nie przewiduje się problemów związanych z nagromadzeniem odpadów. Dodatkowo nie przewiduje się nagromadzenia odpadów trudnych do zagospodarowania czy o charakterze przemysłowym – plan nie przewiduje bowiem inwestycji, które mogłyby generować takie strumienie zanieczyszczeń.

Z punktu widzenia ochrony środowiska realizacja ustaleń planu nie wiąże się z zagrożeniem dla gospodarki odpadami, lecz wskazuje na konieczność dalszego wzmocnienia infrastruktury odpadowej. Ważnym kierunkiem staje się także rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym – w tym promowanie segregacji u źródła, ponownego wykorzystania surowców oraz działań edukacyjnych wspierających postawy proekologiczne mieszkańców.

12.12. Oddziaływanie na obszary sąsiadujące

Kierunki rozwoju przyjęte w projekcie planu ogólnego wpisują się w istniejący układ funkcjonalny regionu i nie przewidują realizacji inwestycji mogących generować negatywne oddziaływania na tereny gmin sąsiednich. Zaproponowane strefy planistyczne opierają się na aktualnym zagospodarowaniu przestrzennym, co ogranicza ryzyko wystąpienia konfliktów środowiskowych i przestrzennych.

Dokument nie ingeruje negatywnie w układy ekologiczne ani strefy buforowe obszarów chronionych znajdujących się poza granicami gminy, a także nie zakłada lokalizacji działalności uciążliwej dla środowiska. W związku z tym uznaje się, że projekt planu ogólnego Gminy Stary Zamość nie będzie wywierał istotnego wpływu na otoczenie przestrzenne i przyrodnicze gmin sąsiednich.

13. Ocena wpływu realizacji przedmiotowych rozwiązań na wskazane cele środowiskowe

Realizacja Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość została ukierunkowana na osiągnięcie celów środowiskowych (wskazanych w Rozdziale 3.), które odgrywają istotną rolę zarówno w wymiarze lokalnym, jak i regionalnym. Dokument kładzie szczególny nacisk na ochronę przyrody oraz różnorodności biologicznej. Unikanie lokalizacji nowej zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie dolin rzecznych, czy obszarów o unikalnych wartościach przyrodniczych pozwala zmniejszyć presję inwestycyjną na ekosystemy o największej wartości przyrodniczej. Istotnym elementem jest również zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych i ochrona siedlisk gatunków chronionych, co sprzyja utrzymaniu lokalnej bioróżnorodności.

W kontekście współczesnych wyzwań klimatycznych plan zakłada możliwość realizacji działań adaptacyjnych, takich jak ochrona retencji wodnej, przeciwdziałanie nadmiernemu uszczelnianiu powierzchni oraz wykorzystywanie rozwiązań opartych na naturze, w tym możliwość lokalizacji instalacji OZE. Ujęcie terenów zagrożonych powodzią (choć niewielkich na terenie gminy) w strefach buforowych stanowi dodatkowy element podnoszący bezpieczeństwo mieszkańców.

Dokument odnosi się również do kwestii gospodarki cyrkularnej. Wspiera funkcjonowanie infrastruktury odpadowej, w tym Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, oraz wpisuje się w założenia Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2028, co sprzyja wdrażaniu zasad obiegu zamkniętego i racjonalnemu gospodarowaniu zasobami.

Ważnym kierunkiem jest rozwój odnawialnych źródeł energii. Plan dopuszcza lokalizację instalacji OZE, takich jak farmy fotowoltaiczne i biogazownie, jednak z wyraźnym uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych i krajobrazowych na dalszych etapach planistycznych. Dzięki temu możliwe jest wspieranie transformacji energetycznej bez naruszania równowagi przyrodniczej.

Kolejnym obszarem jest ochrona zasobów naturalnych oraz ich zrównoważone użytkowanie. Plan ogranicza możliwość inwestowania w rejonach o wysokiej wartości ekologicznej, dostosowując rozwiązania przestrzenne do lokalnych walorów przyrodniczych. Jednocześnie promuje rozwiązania niskoemisyjne i wspiera rozwój zwartej zabudowy w miejscach dobrze obsługiwanych infrastrukturą techniczną, co redukuje ryzyko powstawania zanieczyszczeń powietrza i wód.

Dokument zakłada również działania służące poprawie jakości życia mieszkańców. Ograniczanie odczuwalnego hałasu, zmniejszanie emisji zanieczyszczeń i eliminowanie konfliktów przestrzennych pozwala budować bezpieczniejsze i bardziej komfortowe warunki zamieszkania. Wspiera to zarówno ochronę zdrowia ludzi, jak i równowagę środowiskową.

Nie bez znaczenia pozostaje aspekt społeczny. Plan promuje partycypację mieszkańców w procesach decyzyjnych, co zwiększa przejrzystość działań samorządu i wzmacnia świadomość ekologiczną społeczności lokalnej. Takie podejście sprzyja aktywizacji mieszkańców i buduje poczucie współodpowiedzialności za kształtowanie przestrzeni.

Wreszcie, plan wykorzystuje walory środowiskowe i kulturowe gminy jako potencjał do rozwoju działań związanych z turystyką. Rozwój ten opiera się na zasadach zrównoważonego gospodarowania dziedzictwem przyrodniczym i krajobrazowym, dzięki czemu sprzyja nie tylko lokalnej gospodarce, lecz także utrwalaniu i ochronie unikalnych zasobów regionu.

14. Zapobieganie, ograniczanie lub kompensacja przyrodnicza negatywnych oddziaływań na środowisko

Plan Ogólny Gminy Stary Zamość wyznacza ramy rozwoju, w których inwestycje i ochrona środowiska wzajemnie się uzupełniają. Dokument nie traktuje przyrody jako bariery, lecz jako integralny element procesu planistycznego – dlatego rozwój przestrzenny gminy opiera się na poszanowaniu jej walorów ekologicznych i krajobrazowych.

Zasadniczym kierunkiem działań jest koncentracja nowej zabudowy w obrębie obszarów już zagospodarowanych i wyposażonych w infrastrukturę. Dzięki temu ograniczana jest presja na tereny rolnicze i leśne o wysokiej wartości ekologicznej, a istniejąca infrastruktura techniczna gminy może być lepiej wykorzystana. Takie podejście pozwala też minimalizować zjawisko rozpraszania osadnictwa, które w dłuższej perspektywie sprzyja chaosowi przestrzennemu.

Plan w dużej mierze koncentruje się na utrzymaniu ciągłości systemów przyrodniczych. Wyznaczone korytarze ekologiczne, doliny rzeczne czy tereny o szczególnych walorach krajobrazowych objęte są odpowiednimi strefami planistycznymi, zgodnymi z aktualnym ich zagospodarowaniem, a w przypadku realizacji nowych inwestycji, które mogłyby zakłócić ciągłość ekosystemów, plan przewiduje możliwość wprowadzenia rozwiązań łagodzących ich oddziaływanie. Należą do nich m.in. pasy zieleni izolacyjnej, strefy buforowe, ekrany akustyczne czy przejścia dla zwierząt, które zmniejszają ryzyko fragmentacji siedlisk i zakłóceń w migracji fauny.

Istotną rolę przypisano także mechanizmom kompensacyjnym, niezbędnym na dalszych etapach planistycznych. Jeżeli ingerencja w środowisko okaże się nieunikniona, plan zakłada możliwość wprowadzania działań, które nie tylko zrekompensują utracone wartości przyrodnicze, ale w dłuższym horyzoncie mogą zwiększyć ogólny potencjał ekologiczny gminy.

W ten sposób dokument pełni funkcję nie tylko organizującą przestrzeń, lecz również chroniącą środowisko i poprawiającą jakość życia mieszkańców. Jego realizacja sprzyja zachowaniu spójności ekologicznej, budowaniu lokalnej tożsamości i utrwalaniu dziedzictwa przyrodniczego dla przyszłych pokoleń.

Zrównoważone planowanie, jakie proponuje Plan Ogólny, pozwala prowadzić działalność inwestycyjną w sposób harmonijny – zgodnie z naturalnym potencjałem gminy i w odpowiedzi na potrzeby społeczności lokalnej. Dzięki temu możliwe jest trwałe i odpowiedzialne zagospodarowanie przestrzeni gminy Stary Zamość.

15. Warianty alternatywne w stosunku do rozwiązań ujętych w projekcie wraz z uzasadnieniem rekomendacji wyboru

Projekt Planu Ogólnego Gminy Stary Zamość został opracowany jako narzędzie równoważące różne potrzeby – inwestycyjne, środowiskowe i społeczne. Jego celem nie jest szybka i zintensyfikowana urbanizacja, lecz odpowiedzialne gospodarowanie przestrzenią w oparciu o realne uwarunkowania i możliwości gminy oraz zasady zrównoważonego rozwoju.

Analizy przeprowadzone w trakcie prac planistycznych wykazały, że warianty zakładające intensywną ekspansję zabudowy wiązałyby się z poważnymi kosztami – degradacją krajobrazu, utratą cennych przyrodniczo siedlisk oraz koniecznością rozbudowy drogiej infrastruktury. Rozproszona zabudowa dodatkowo ograniczałaby spójność funkcjonalną gminy i generowała presję na środowisko. Z tego względu odrzucono scenariusze dynamicznej urbanizacji, koncentrując się na rozwiązaniach bardziej wyważonych.

Przyjęty model rozwoju zakłada optymalizację – nowe inwestycje mają być lokalizowane przede wszystkim na terenach już przekształconych i wyposażonych w infrastrukturę techniczną. Taki kierunek wspiera racjonalne wykorzystanie zasobów, chroni gleby i zasoby wodne, a jednocześnie zmniejsza ryzyko dalszego uszczelniania powierzchni. Ważnym elementem jest też adaptacja do zmian klimatu – poprzez ochronę obszarów retencyjnych i promowanie rozwiązań opartych na przyrodzie, jak również unikanie nadmiernego uszczelnienia powierzchni.

Dokument podkreśla również społeczny wymiar planowania. Proces powstawania planu angażował mieszkańców i lokalne instytucje, co pozwoliło dopasować jego zapisy do oczekiwań wspólnoty oraz zwiększyć szanse na skuteczne wdrożenie. Dzięki temu plan ma nie tylko charakter regulacyjny, ale także integrujący lokalną społeczność wokół wspólnych celów.

Ostateczny kształt Planu Ogólnego odzwierciedla dążenie do połączenia trzech kluczowych wartości: stabilności gospodarczej, ochrony zasobów naturalnych i kulturowych oraz wysokiej jakości życia mieszkańców. Stanowi on jednocześnie barierę przed chaotyczną urbanizacją i niekontrolowaną ingerencją w środowisko, a także podstawę dla długofalowego, harmonijnego rozwoju przestrzennego gminy.

16. Wykaz aktów prawnych oraz materiałów źródłowych wykorzystanych przy opracowaniu dokumentu

16.1. Akty prawne

- Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r., ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Ramowa Dyrektywa Wodna) (Dz. U. UE L.2000.327.1).
- Obwieszczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie nr 1/2025 z dnia 31 stycznia 2025 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2025 r., poz. 758).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. z 2017 r. poz. 1566).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie pod cmentarze (Dz. U. z 1959 r. Nr 52, poz. 315).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. z 2022 r., poz. 2739).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 7 marca 2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków (Dz. U. z 2008 r. Nr 48, poz. 284).
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów (Dz. U. z 2023 r. poz. 2758).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi (Dz. U. z 2016 r., poz. 1395).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 155, poz. 1298).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 marca 2011 r. w sprawie sposobu przechowywania zwłok i szczątków (Dz. U. z 2011 r. Nr 75, poz. 405).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. z 2016 r., poz. 1841).
- Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.
- Uchwała Nr XLIV/644/2018 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 8 października 2018 r. w sprawie Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2018 r. poz. 4869).
- Uchwała nr XXXIV/231/22 Rady Gminy Stary Zamość z dnia 30 sierpnia 2022 r. w sprawie przyjęcia Czteroletniego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Stary Zamość na lata 2022-2025 (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2023 r., poz. 2803).

- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 399).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1587 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1087 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647)
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2026 poz. 538).
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 530).
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 82).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112).
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 576).
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 757).
- Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1688).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1290).
- Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 275/18 Wójta Gminy Stary Zamość z dnia 13 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Stary Zamość, zmieniony Zarządzeniem nr 40/22 Wójta Gminy Stary Zamość z dnia 27.04.2022 r.

16.2. Materiały źródłowe

- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (crfop.gdos.gov.pl).
- Europejski Zielony Ład i Pakiet Klimatyczno-Energetyczny UE (ujęte jako odniesienie strategiczne).
- Informator PSH Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2017.
- Karty informacyjne mezoregionów, Regionalna geografia fizyczna Polski, pod red. J. Solona i in., 2018
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2028 (KPGO 2028).
- Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2020-2022.

- Ocena Poziomów Pól Elektromagnetycznych w Polsce w roku 2023, opracowana na podstawie pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Warszawa 2024.
- Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe na potrzeby planu ogólnego gminy Stary Zamość.
- Pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za lata 2019-2023, Lublin 2024.
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, 2022.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin 2015.
- Polityka Ekologiczna Państwa 2030.
- Polska czerwona księga zwierząt, J. Wójcik, W. Biaduń, T. Buczek, M. Piotrowska, Warszawa 2001.
- Raport o Stanie Gminy Stary Zamość za 2023 r., Stary Zamość 2024.
- Raport z III etapu realizacji zamówienia „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2020-2022”, Katowice 2022.
- Program ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu (Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego nr XVII/291/2020 z dnia 27 lipca 2020 r., zaktualizowana uchwałą nr XLIX/716/2023 z dnia 28 czerwca 2023 r.
- Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego 2030, Lublin 2023.
- Regionalna Geografia Fizyczna Polski, A. Rychling i inni, Poznań 2021.
- Regionalna geografia fizyczna Polski, pod red. J. Solona i in., 2018.
- Stan środowiska w województwie lubelskim. Raport 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie, Lublin 2020.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020) – przyjęty przez Radę Ministrów 29 października 2013 r.
- Studium geologiczno-surowcowe gminy Stary Zamość, Agencja Usługowa GEORENT, Warszawa 1991.
- Wyniki pomiarów monitoringu pól elektromagnetycznych za rok 2022, GIOŚ, Warszawa 2023.

16.3. Inne źródła

- crfop.gdos.gov.pl
- geoserwis.gdos.gov.pl
- gov.pl
- <http://emgsp.pgi.gov.pl/>
- <https://bdl.stat.gov.pl/>
- <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

- <https://dane.gov.pl/pl/dataset/1130,rejestr-zabytkow-nieruchomych/resource/36020/table>
- <https://dane.gov.pl/pl/dataset/210,rejestr-zabytkow-archeologicznych>
- <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2627,ewidencja-zabytkow-nieruchomych/resource/36019/table>
- <https://mapy.geoportal.gov.pl/>
- https://mjpg.gios.gov.pl/g2/oryginal/2024_03/21c90a701548978d2e74b18b6a34b8e3.pdf
- <https://odleglosci.info/>
- <https://parki.lubelskie.pl/parki-krajobrazowe/skierbieszowski-park-krajobrazowy/o-parku>
- <https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpc/jcwpc-80-99/4401-karta-informacyjna-jcwpc-nr-90/file.html>
- <https://www.staryzamosc.pl/>
- karty.apgw.gov.pl
- mapy.zabytek.gov.pl/nid/
- powietrze.gios.gov.pl
- www.gugik.gov.pl
- www.imgw.pl
- www.mapa.korytarze.pl
- www.midas-app.pgi.gov.pl

17. Oświadczenie kierującego zespołem autorów prognozy oraz członków zespołu

Stary Zamość, dnia 2 lipca 2026 r.

OŚWIADCZENIE KIERUJĄCEGO ZESPOŁEM AUTORÓW PROGNOZY

Zgodnie z art. 74a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn.: Dz. U. z 2024 r., poz. 1112),

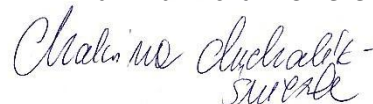
oświadczam, że

jako kierująca zespołem autorów Prognozy oddziaływania na środowisko dla planu ogólnego Gminy Stary Zamość spełniam warunki określone przez wyżej przywołany artykuł, tj.:

- ukończyłam, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, co najmniej studia pierwszego stopnia lub studia drugiego stopnia, lub jednolite studia magisterskie na kierunkach związanych z kształceniem w zakresie nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych z dziedzin nauk rolniczych, nauk leśnych.

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

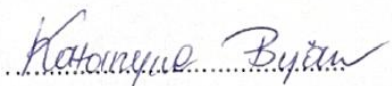
Dr inż. Malwina Michalik-Śnieżek

(Podpis kierującego zespołem autorów)

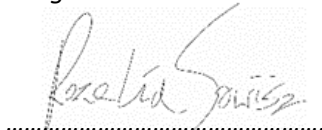
Pozostali członkowie zespołu autorów:

Mgr. inż. Katarzyna Bujan

(Podpis członka zespołu autorów)

Mgr. inż. Rozalia Sowisz

(Podpis członka zespołu autorów)